

Kartläggning av hemlösheten 2023

Personer i hemlöshet i behov av socialtjänsten

Denna publikation skyddas av upphovsrättslagen. Vid citat ska källan uppges. För att återge bilder, fotografier och illustrationer krävs upphovsmannens tillstånd.

Publikationen finns som PDF på Socialstyrelsens webbplats. Publikationen kan också tas fram i alternativt format på begäran för personer med funktionsnedsättning. Frågor om alternativa format skickas till alternativaformat@socialstyrelsen.se

Artikelnummer: 2024-2-8927

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, februari 2024

Förord

Socialstyrelsen har haft regeringens uppdrag att kartlägga hemlösheten nationellt under 2023. Rapporten ger en övergripande bild av personer i hemlöshet och kan användas som underlag för att bedriva ett långsiktigt och effektivt arbete på nationell nivå. Kartläggningen är ett av Socialstyrelsens uppdrag inom regeringens nationella strategi för att förebygga och motverka hemlöshet 2022–2026. Utöver rapporten publiceras resultat på lokal och regional nivå som kommuner och länsstyrelser kan använda i sitt arbete med att förebygga och motverka hemlöshet. Resultaten ska läsas som en resultatredovisning av den hemlöshet som Socialstyrelsen kartlagt och som bedöms vara ett minimum.

Socialstyrelsen riktar ett tack alla externa parter som bidragit till kartläggningen. Ett särskilt tack till de personer som var i hemlöshet och som besvarat enkäter och till Boverket för samarbetet. Rapporten har skrivits av Charlotta Fondén. Stina Hovmöller har varit ansvarig enhetschef.

Olivia Wigzell
Generaldirektör

Innehåll

Förord	3
Sammanfattning	5
Nytt sätt att kartlägga samma grupper	5
Mer än 27 000 personer i hemlöshet	5
Uppdraget och kartläggningen	9
Uppdrag att kartlägga på ett enklare sätt.....	9
Hur kartläggningen genomförts.....	10
Hemlöshetssituationerna 1–4	12
Resultat	16
Hemlösa personer i kontakt med socialtjänsten.....	16
Övergripande bild av hemlösheten 2023	18
Akut och tillfällig hemlöshet	25
Personer i akut hemlöshet – situation 1	34
Utan boende efter institution eller stödboende – situation 2	39
Eget ordnat tillfälligt boende – situation 4	45
Långsiktiga boendelösningar – situation 3	50
Personer i hemlöshet med barn	53
Slutsatser	60
Hemlöshet ett samhällsproblem	60
Lokala kartläggningar och nationell statistik behövs	61
Förebygga och bryta hemlösheten	63
Referenser	68
Bilaga 1 Metodbeskrivning	71
Ett enklare sätt att kartlägga 2023	71
Referenser	88
Bilaga 2. Kommunernas och socialtjänstens ansvar för boende	89
Kommunens ansvar för bostads-försörjning.....	89
Socialtjänstens ansvar för att motverka hemlöshet	90
Bilaga 3. Tillämplig lagstiftning om behandlingen av personuppgifter	93
Dataskyddsförordningen m.m.	93
Bilaga 4. Socialstyrelsens enkät	97
Bilaga 5. Socialstyrelsens enkätfrågor i BME 2023	108

Sammanfattning

Hemlöshet är en samhällsutmaning som berör allt från barnfamiljer utan eget boende till personer utan tak över huvudet. Ett eget boende är viktigt för alla människors trygghet, hälsa och livskvalitet, inte minst för barn och unga. Hemlöshet kan leda till långvarig social utestängning och innebär ett personligt lidande. Med kunskap om hemlösheten i landet kan rätt åtgärder vidtas för att förebygga och motverka detta samhällsproblem. I rapporten presenteras resultat från Socialstyrelsens nationella kartläggning av hemlösheten 2023. Personer som var i *en akut eller tillfällig hemlöshetssituation* och som har behov av socialtjänsten är i fokus. Kartläggningen är ett av Socialstyrelsens uppdrag inom regeringens nationella strategi för att förebygga och motverka hemlöshet 2022–2026, det är sjätte gången myndigheten får i uppdrag att kartlägga hemlösheten.

Nytt sätt att kartlägga samma grupper

Socialstyrelsen har under 2023 kartlagt personer som är i en hemlöshets-situation på ett delvis nytt sätt i två olika enkätundersökningar. Samma 4 hemlöshetssituationer¹ som en person kan befinna sig i har använts som i Socialstyrelsens två senaste hemlöshetskartläggningar 2017 och 2011.

- Resultaten om personer som var i *akut och tillfällig hemlöshet* (hemlöshetssituation 1, 2 och 4) baseras på Socialstyrelsens enkätundersökning till socialtjänsten, civilsamhällets verksamheter och till personer i hemlöshet och gäller en mätvecka, 17–23 april 2023.
- Resultaten om personer som bodde i *långsiktiga boendelösningar* med biståndsbeslut enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, (hemlöshets-situation 3) baseras på kommunernas svar på Socialstyrelsens frågor i Boverkets bostadsmarknadsenkät och i vår uppföljning av svaren. *Omfattningen* av personer i hemlöshetssituation 3 baseras därutöver på en uppräknings av antalet personer som Socialstyrelsen genomfört.

Resultaten ska tolkas som ett minimum

Uppgifterna i rapporten återger en bild av personer i hemlöshetssituationerna som framförallt socialtjänsten hade kontakt med, om än inte alla. Både omfattningen av och uppgifterna om personerna som levde i hemlöshet är enligt Socialstyrelsens bedömning att betrakta som ett minimum.

Mer än 27 000 personer i hemlöshet

Sammanlagt har drygt 27 380 personer över 18 år som var i någon av de fyra hemlöshetssituationerna kartlagts med 2023 års två olika enkätinsamlingar.

¹ De 4 hemlöshetssituationerna beskrivs på sidorna 12–14 i rapporten.

Socialstyrelsen har fått uppgifter om färre personer i kartläggningen 2023 jämfört med 2017, drygt 2700 fler personer i ingick i kartläggningen 2017 när vi utgått från svar från motsvarande uppgiftslämnare som används 2023.

Hemlösheten mer påtaglig i stora kommuner

Hemlösheten är mer utbredd i Sveriges största städer och kommuner. Nästan två av tre hemlösa personer i kartläggningen vistades i landets 34 kommuner som har fler än 70 000 invånare. Där bodde 51 procent av landets befolkning i slutet av 2022. I de fyra storstäderna fanns 31 procent av alla personerna i hemlöshet som kartlagt 2023, medan knappt 21 procent av landets befolkning bodde där. Samtidigt har antalet inrapporterade personer i hemlöshet minskat både i Malmö och Göteborg 2023, jämfört med 2017. Det gäller främst personer som har långsiktiga boendelösningar och personer som var i akut hemlöshet.

Personer i akut och tillfällig hemlöshet

Under mätveckan i april var mer än 4 400 vuxna personer (16 procent) i *akut hemlöshet* (situation 1). Antalet personer i akut hemlöshet är drygt 1100 färre i kartläggningen 2023 jämfört med 2017. Drygt 3 200 personer (12 procent) bodde *tillfälligt i eget ordnat boende hos privatpersoner* (situation 4). Minst antal, 2 700 personer (10 procent) bodde i *boende med stöd, i HVB, på institution eller på anstalt i max 3 månader till utan bostad att flytta till* (situation 2). Antalet personer i båda dessa situationer har minskat. Personer som själva ordnat eget tillfälligt boende har dock minskat mest, de är ungefär 1900 personer färre än i kartläggningen 2017.

Kartläggningen av personer som var *i akut och tillfällig hemlöshet* (situationerna 1, 2 och 4) under mätveckan 2023 visar bl.a. att:

- Sju av tio personer i akut eller tillfällig hemlöshet fanns i landets 34 största kommuner med minst 70 000 invånare. Av dem fanns under mätveckan 36 procent i de fyra storstäderna.
- Fler män än kvinnor var i akut eller tillfällig hemlöshet under mätveckan, 68 procent var män och andelen kvinnor var 32 procent. De allra flesta levde utan en partner och nästan två av tre personer hade inte några barn under 18 år.
- Det var 66 procent av personerna som var födda i Sverige och 34 procent som var födda i ett annat land. Andelen personer födda i Sverige är högre 2023 än i kartläggningen 2017, då var 55 procent födda i Sverige.
- Totalt 745 personer levde utan tak över huvudet under mätveckan d.v.s. sov utomhus, på offentliga platser, i garage, i källare, i bil och motsvarande. Närmare åtta av tio var män av personerna som levde under dessa omständigheter.

- Under mätveckan vistades drygt 1100 personer på ett härbärke eller akutboende och närmre 1300 personer sov tillfälligt och ofrivilligt hos familj eller släkt utan ett inneboendekontrakt. Flest personer var på boende med stöd med planerad utflyttning inom 3 månader, utan att ha ett boende att flytta till. Drygt 1500 personer var i den situationen.
- En av fem personer hade *innan* hemlöshetssituationen bott i en egen ägd eller hyrd bostad som de själva eller deras partner haft. Med de personer som bott med andrahands- eller inneboendekontrakt i minst 3 månader innan hemlösheten var det totalt 29 procent som haft ett vanligt boende.
- Männerna hade generellt varit i hemlöshet längre tid än kvinnorna. Nästan en av fyra män hade varit i hemlöshet i mer än 4 år och 16 procent av kvinnorna. Nästan 500 män hade varit i hemlöshet i mer än 10 år.
- Beroende, psykisk ohälsa och brist på stadigvarande inkomst var de vanligaste faktorerna som uppgavs ha lett till personernas hemlöshet. För mer än 900 kvinnor uppgavs därutöver utsatthet för våld i nära relation ha bidragit till deras hemlöshetssituation.
- Personernas behov av stöd, insatser, vård och behandling är starkt kopplade till de faktorer som bidragit till hemlösheten. Främst har personerna behov av vård och behandling för både beroende och för psykisk ohälsa samt behov av ekonomiskt bistånd och stöd för att få sysselsättning eller arbete, utöver boende.
- Bland personerna som var i akut eller tillfällig hemlöshet var det endast 5 procent som inte uppgavs ha något behov av stöd utöver boende, motsvarande andel i kartläggningen 2017 var 12 procent.

Fler personer i långsiktiga boendelösningar

Mer än hälften av alla personerna i kartläggningen bodde i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL. Enligt Socialstyrelsens uppskattning var det nästan 16 880 vuxna personer (62 procent) i början av 2023. Personer i denna situation har varit flest även i Socialstyrelsens senaste två kartläggningar. Omfattningen av personer med långsiktiga boendelösningar är däremot större 2023 jämfört med 2017, enligt Socialstyrelsens uppskattning.

Framförallt större kommuner och städer hade generellt svårt att lämna mängdstatistik om gruppen som bodde i de långsiktiga boendelösningarna med sociala kontrakt, försökslägenheter och träningslägenheter.

De uppgifter Socialstyrelsen fått från kommunerna om personer som bor i långsiktiga boendelösningar visar att:

- Det är något fler män än kvinnor över 18 år som har en långsiktig boendelösning med beslut enligt SoL, 54 procent var män och 44 procent kvinnor. Andelen kvinnor som har ett långsiktigt boende är högre än i de andra hemlöshetssituationerna.

- I de långsiktiga boendelösningarna finns även flest av de yngsta och av de äldsta personerna. Drygt en av tio var unga vuxna personer i åldern 18–24 år och av dem är nästan hälften kvinnor. Lika stor andel var personer som var 65 år och äldre, men av dem är nästan två av tre män.
- Nästan fyra av fem hushåll med långsiktig boendelösning var ett ensamhushåll, enligt de uppgifter som kommunerna lämnat.

Barn i kartläggningen

Kartläggningen visar att minst 9400 barn är berörda av hemlöshet. Nästan 4100 av dessa barn bodde med sin eller sina föräldrar i långsiktig boendelösning med biståndsbeslut enligt SoL. Av de drygt 5300 barnen med en förälder som var i akut eller tillfällig hemlöshet under mätveckan bodde drygt 1800 barn med sin förälder, heltid eller växelvis. Flest barn vistades under mätveckan på skyddade boenden och akutboenden med sin mamma.

Hemlösheten är ett av flera sociala problem

Resultaten tyder på att socialtjänsten i större uträkning arbetar med personer med mer omfattande sociala problem som är i hemlöshet och i mindre utsträckning med personer som är hemlösa av strukturella orsaker. Samtidigt är det tydligt att det fortfarande finns många vuxna och barn som lever utanför den ordinarie bostadsmarknaden och har svårt att få tillgång till en bostad på egen hand. Resultaten pekar också på att

- fortsatta insatser behövs för att förebygga att personer hamnar i hemlöshet
- Bostad först och andra individanpassade tillsvidareboenden behöver bli fler, framförallt i de större städerna och kommunerna
- akuta lösningar ska vara just tillfälliga och mer behöver göras för att de inte ska bli återkommande
- personer hamnar i hemlöshet efter placeringar och anstaltsvistelser
- personer i hemlöshet även behöver insatser från bland annat hälso- och sjukvården
- långsiktiga boendelösningar i större utsträckning behöver bli permanenta

Som Socialstyrelsen tidigare konstaterats kan socialtjänsten inte själva lösa hemlösheten i landet, det behövs också ett långsiktigt arbete som drivs på flera nivåer och politikområden. Socialstyrelsen kommer arbeta vidare med uppdrag inom regeringens strategi som främst handlar om socialtjänstens arbete bl.a. ska vi analysera kommunernas akuta boendelösningar och fortsätta stödja införandet av metoden Bostad först.

Uppdraget och kartläggningen

Regeringen har gett Socialstyrelsen i uppdrag att kartlägga hemlösheten i Sverige vart sjätte år sedan 1993, den senaste kartläggningen genomfördes 2017 [1].

Uppdrag att kartlägga på ett enklare sätt

I juli 2022 fick Socialstyrelsen i uppdrag att under 2022 planera och förbereda för en enklare nationell kartläggning av hemlöshetens omfattning och karaktär och därefter genomföra kartläggningen under 2023². Av uppdraget framgår att kartläggningen ska genomföras på ett enklare sätt än i tidigare kartläggningar, med färre variabler samt inom ramen för nu gällande lagstiftning om behandling av personuppgifter (bl.a. EU:s dataskyddsförordning)³.

Enligt uppdraget ska kartläggningen utformas så att det går att jämföra utvecklingen av hemlösheten över tid samt visa eventuella skillnader mellan kvinnor och män. Vidare ska omfattningen av hemlösa barnfamiljer framgå av kartläggningen och utrikes föddas situation ska också belysas.

Socialstyrelsen delrapporterade hur kartläggningen skulle genomföras till regeringen den 30 januari 2023, vilket ingick i uppdraget [2].

Ett uppdrag inom regeringens strategi

Kartläggningen är ett av uppdragen inom regeringens nationella strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026 som Socialstyrelsen fått. Strategin handlar främst om socialtjänstens arbete för att förebygga och motverka hemlöshet. Syftet med den nationella hemlöshetsstrategin är att ”tydliggöra inriktningen för regeringens insatser för att minska antalet vuxna och barn som befinner sig i hemlöshet samt att förebygga att fler blir hemlösa.” (Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026 S2022/03246 (delvis)). Uppdragen ska stödja den nationella hemlöshetsstrategins mål. De fyra målen i strategin för att motverka hemlöshet är:

1. Hemlöshet ska förebyggas
2. Ingen ska bo eller leva på gata
3. Bostad först bör införas nationellt
4. Det sociala perspektivet i samhällsplaneringen ska stärkas⁴.

² Uppdrag att planera och genomföra en nationell hemlöshetskartläggning. Regeringsbeslut S2022/03245 (delvis).

³ Uppdrag att planera och genomföra en nationell hemlöshetskartläggning. Regeringsbeslut S2022/03245 (delvis).

⁴ Regeringens strategi för att motverka hemlöshet 2022–2026. Bilaga till regeringsbeslut 2022-07-07 nr. I:19.

Hur kartläggningen genomförts

Under 2023 har hemlösheten kartlagts på ett delvis nytt och enklare sätt, utifrån uppdraget Socialstyrelsen fick. Här beskrivs kortfattat tillvägagångssättet.

Samma definition av 4 hemlöshetsituationer

För att möjliggöra jämförelser med resultat från Socialstyrelsens senaste nationella kartläggning 2017 har samma definitioner av fyra hemlöshets-situationer använts [1]. Det är fyra olika situationer som personer kan befinna sig i under mer eller mindre lång tid. Enkelt uttryckt är hemlöshets-situation 1, 2 och 4 *akuta och tillfälligare situationer* medan situation 3 är *långsiktiga boendelösningar* ordnade av socialtjänsten.⁵

Nya förutsättningar

Socialstyrelsen har nu genomfört kartläggningen på ett säkrare sätt genom att bara använda elektroniska enkäter, med hänsyn tagen till bl.a. gällande lagstiftning om personuppgiftsbehandling⁶.

Personer i akut och tillfällig hemlöshet i fokus

I fokus för kartläggningen 2023 är personer som är i *akut eller tillfällig hemlöshet* och som har behov av stöd från socialtjänsten, oavsett om de har kontakt med socialtjänsten eller inte. Utifrån strategins mål och Socialstyrelsens uppdrag inom social välfärd valde vi att kartlägga personer som behöver socialtjänstens stöd för att komma från sin mer eller mindre akuta hemlöshets-situation.

Färre uppgiftslämnare

Erfarenhet och resultat från tidigare nationella kartläggningar av hemlösheten användes för att ringa in vilka uppgiftslämnare som främst deltagit och besvarat enkäter och vilka verksamheter som når personer som inte har kontakt med socialtjänsten.

För att kunna genomföra kartläggningen på ett enklare sätt har Socialstyrelsen den här gången riktat sig till socialtjänstens och civilsamhällets verksamheter som möter personer i hemlöshet⁷. I den senaste kartläggningen 2017 stod de för 94 procent av alla inskickade enkäter, trots

⁵ Hemlöshets-situation 1-4 beskrivs i avsnittet Hemlöshets-situationerna på s. 12-14.

⁶ Se Bilaga 3 för utförligare beskrivning.

⁷ I den senaste kartläggningen 2017 stod de för 94 procent av alla inskickade enkäter, innan rensningen av personer som rapporterats i flera enkäter. Socialtjänsten och civilsamhällets verksamheter för personer i hemlöshet var de uppgiftslämnare som användes i Socialstyrelsens första nationella kartläggning 1993. De har ingått i som uppgiftslämnare i kartläggningarna sedan dess, även om antalet uppgiftslämnare senare breddats.

att betydligt fler verksamheter fick enkäter.⁸ Socialstyrelsen har även försökt nå personer som själva är i en akut eller tillfällig hemlöshetssituation.

På detta sätt blev både Socialstyrelsens inventering av uppgiftslämnare, antalet uppgiftslämnare och mängden inhämtade enkäter mindre omfattande under 2022 och 2023. Avsikten var också att minska uppgiftslämnarbördan under kartläggningen⁹.

Resultaten 2023 jämförs i rapporten med nu framtagna uppgifter från Socialstyrelsens kartläggning 2017. Uppgifterna baseras på de svar Socialstyrelsen då fick från motsvarande uppgiftslämnare som vi vänt oss till 2023.

Två enkätundersökningar har använts

Socialstyrelsens enkätundersökning för personer i akut och tillfällig hemlöshet

Uppgifter om personer som befinner sig i en *akut* eller *tillfällig* hemlöshetssituation samlade Socialstyrelsen in i en egen enkät-undersökning¹⁰.

Enkätundersökningen gällde personer som var i hemlöshet under en mätvecka i april 2023. I likhet med Socialstyrelsens tidigare kartläggningar fylldes en enkät i för varje person som var i en hemlöshetssituation. Det gäller personer som då befann sig i hemlöshetssituation 1, 2, eller 4.¹¹

Enkäterna riktades till socialtjänsten och civilsamhället¹², samt till enskilda personer i hemlöshet. Endast elektroniska enkäter användes 2023¹³, med ett för kartläggningen nytt krypterat format¹⁴. I själva enkäterna ställdes även något färre¹⁵ frågor än i enkäterna som användes i kartläggningen 2017.

⁸ Av samtliga inskickade enkäter innan Socialstyrelsen kontrollerade om flera enkäter gällde samma person och tog bort dubletter. I myndighetens senaste kartläggningar bl.a. 2011 och 2017 användes betydligt fler uppgiftslämnare, t.ex. kriminalvården, kvinnojourer och ungdomsmottagningar. Först genomförde Socialstyrelsen en inventering av alla verksamheter som skulle kunna ha kontakt med personer i hemlöshet. I undersökningen skickades enkäter till alla dessa verksamheter.

⁹ Det gällde även för socialtjänsten som rapporterat in cirka 9 av 10 personer i tidigare kartläggningar och fyllt i en enkät för varje person i *alla fyra* hemlöshetssituationerna.

¹⁰ Insamlingsmetoden beskrivs i Bilaga 1.

¹¹ Personer som befinner sig i motsvarande situationer kartläggs även i Finland, Danmark och Norge, med några undantag beroende på skillnader i bl.a. lagstiftning.

¹² Dessa uppgiftslämnare stod i 2017 års kartläggning för 96 procent av de personer som rapporterades in i hemlöshetssituation 1, 2 och 4.

¹³ I den senaste kartläggningen 2017 besvarade 85 procent av verksamheterna elektroniska enkäter, 15 procent valde pappersenkäter.

¹⁴ Enkätverktyget Deltagon säkra formulär användes. Det innebär att ingen molntjänst används i kartläggningen. De insamlade enkätsvaren hanterades enligt myndighetens rutiner för personuppgiftsbehandling. För en närmare redogörelse se nedan i Bilaga 3 om gällande lagstiftning.

¹⁵ Tre frågor tog bort helt, liksom två följdfrågor. Dessutom har några av frågorna och svarsalternativen förenklats. Se Bilaga 1 för utförligare beskrivning av insamlingsmetoden.

Mängduppgifter för personer med långsiktiga boendelösningar i BME

Personer som via socialtjänsten fått en *långsiktig boendelösning*, med biståndsbeslut enligt SoL, hemlöshetsituation 3, har 2023 kartlagts med frågor i Boverkets bostadsmarknadsenkät, BME¹⁶. Boverket genomför BME årligen med bl.a. frågor om kommunernas särskilda boendelösningar för personer som står utanför den ordinarie bostadsmarknaden. I BME 2023 hade Socialstyrelsen med åtta extra frågor om personer som fått långsiktiga boendelösningar. Mängduppgifter om gruppen som helhet efterfrågades.

Att använda BME var ett sätt att tillvarata en insamling som redan fanns samtidigt som personer med denna form av långsiktiga boendelösningar också kunde ingå i kartläggningen 2023. Personer med långsiktiga boendelösningar har ingått i Socialstyrelsens kartläggning sedan 2005¹⁷. Eftersom det är boendelösningar med andrahandskontrakt som ofta löper över flera år är tidpunkten för *när* personerna kartläggs inte lika avgörande som för de personer som är i en akut eller i en tillfällig hemlöshetsituation.

Bild av hemlösheten med enklare insamling

Sammantaget innebar detta att insamlingen om personer i hemlöshet blev enklare att genomföra samtidigt som omfattningen och utvecklingen av hemlösheten kunde belysas. Socialstyrelsen kan även ge en övergripande bild både av personerna som var i akut eller tillfällig hemlöshet och de omständigheter som rådde för dem under mätveckan i april 2023.

Avsikten var också att få med de grupper som ingår i den övergripande europeiska definitionen av hemlöshet kallad *Ethos light*¹⁸. Den innehåller definitioner av sex olika hemlöshetsituationer och är avsedd för statistisk mätning av hemlöshet för att underlätta jämförelser med andra europeiska länder¹⁹.

Hemlöshetsituationerna 1–4

Socialstyrelsen har utgått från de fyra hemlöshetsdefinitioner som använts i de senaste kartläggningarna av hemlösheten [1, 3]. Syftet med att ha samma definitioner är att jämföra med resultat från 2017 samtidigt som beskrivningen av de olika situationerna känns igen. Dessa hemlöshets-

¹⁶ Insamlingen beskrivs i Bilaga 1. Personer i hemlöshetsituation 3 ingår *inte* i de andra nordiska ländernas hemlöshetskartläggningar, dels för att denna typ av andrahandskontrakt inte används i Norge och Danmark, dels för att kontraktsinnehavarnas rättigheter är starkare i Finland (Benjaminsen. L, Dahlman. H, Dyb. E, Knutagård. M and Lindén. J. *Measurement of Homelessness in the Nordic Countries*. European Journal of Homelessness Volume 14, No. 3_ 2020, s. 140-170)

¹⁷ I kartläggningen 2005 breddades definitionen av hemlöshet och då ingick för första gången personer i hemlöshetsituation 3. Denna grupp ökade dramatiskt i kartläggningen 2011, förts då tolkade Socialstyrelsen det som att socialtjänsten förstått att de skulle ingå och besvarat enkäter för personer med långsiktiga boenden.

¹⁸ EUROPEAN TYPOLOGY OF HOMELESSNESS ETHOS AND HOUSING EXCLUSION.

¹⁹ [fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf](https://www.feantsa.org/fea-002-18-update-ethos-light-0032417441788687419154.pdf) (feantsa.org). Hämtad 23-12-19

situationer används också i flera lokala kartläggningar av personer i hemlöshet²⁰. Här beskrivs de fyra situationerna av hemlöshet som ingår i kartläggningen. I Socialstyrelsens enkätundersökning ingår personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4. I Socialstyrelsens frågor i BME 2023 ingår personer i hemlöshetssituation 3.

Hemlöshetssituation 1 – Akut hemlöshet

Här ingår personer som är hänvisade till akutboende, härbärke, jourboende, skyddade boenden, vandrarhem eller motsvarande.

I hemlöshetssituation 1 ingår också personer som sover i offentliga lokaler/platser, utomhus, trappuppgångar, garage, källare/vind, tält, bil eller motsvarande.

Hemlöshetssituation 2 – Institutionsvistelse och boende med stöd – ska lämna inom 3 månader utan bostad

Här ingår en person som antingen bor i boende med stöd (tidigare stödboende) eller inackorderingshem, vårdas eller behandlas på SiS-institution, i hem för vård och boende (HVB) eller i familjehem, får heldygnsvård inom hälso- och sjukvården (inkl. vårdas enligt lagen (1991:1129) om rättspsykiatrisk vård, LRV och enligt lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård, LPT) eller är intagen inom Kriminalvården (anstalt eller häkte) Personen ska friges/flytta inom 3 månader efter mätvecka 16, men utan egen bostad ordnad inför flytten/utskrivningen.

Hit räknas även personer som skulle ha skrivits ut/flyttat ut, men som är kvar p.g.a. att de inte har någon egen bostad ordnad.

Hemlöshetssituation 3 – Långsiktiga boendelösningar via socialtjänsten

Personer som bor i långsiktiga boendelösningar, med biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 och 2 §§ SoL. Det gäller personer som bor i träningslägenhet, försökslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt, bostad först eller motsvarande. Det är boendelösningar med någon form av hyresavtal/ kontrakt (ofta andrahandskontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler - med begränsad besittningsrätt.

²⁰ exempelvis i Göteborg, Malmö och Haninge (Se Malmö stads kartläggning av hemlösheten 2022; malmo.se, Hemlösa och utestängda från bostadsmarknaden april 2022; goteborg.se och Kartläggningsrapport av hemlöshet i Haninge kommun i november 2021, haninge.se)

Hemlöshetssituation 4 – Eget ordnat kortsiktigt boende

Här ingår personer som bor ofrivilligt, tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar eller bekanta och hos familj eller släktingar.

Här ingår även personer som tillfälligt (max 3 månader efter vecka 16) bor inneboende eller i andrahand hos privatperson.

Vilka som ingår i enkätundersökningarna

Personer som ingår i Socialstyrelsens enkät är

- vuxna, från 18 år, som är i en hemlöshetssituation 1, 2 eller 4 under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller som har uppehållsrätt i Sverige
- barn, under 18 år, **som lever utan sin familj** och är i en hemlöshetssituation under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller har uppehållsrätt i Sverige

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU- och EES-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd²¹.

Följande grupper ingår **inte** i Socialstyrelsens enkätundersökning:

- barn och unga som är placerade utanför hemmet enligt SoL eller LVU, inklusive ensamkommande barn
- personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller LSS
- personer som är EU/EES-medborgare och vistas mer eller mindre tillfälligt i kommunen, utan uppehållsrätt i Sverige (cirkulärmigranter)
- personer med utländskt medborgarskap (utanför EU/EES) utan uppehållstillstånd i Sverige, exempelvis asylsökande och som lever här utan nödvändiga tillstånd (s.k. papperslösa)
- personer från Ukraina med tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd enligt massflyktsdirektivet

Personer som ingår i Socialstyrelsens frågor i BME

Vuxna personer över 18 år som bor i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL, d.v.s. personer i hemlöshetssituation 3²².

²¹ I enlighet med 3 a kap. utlänningslagen (2005:716).

²² Se Bilaga 1 för utförligare beskrivning av tillvägagångssätt och definitioner, i Bilaga 5 finns definitionerna och Socialstyrelsens enkätfrågor i BME 2023.

Alla som skulle kartläggas är inte med

Socialstyrelsens enkätundersökning omfattar inte alla personer som befann sig i en hemlöshetsituation 1, 2 och 4 i Sverige under mätveckan. Förutom att de grupper som nämns ovan inte ingår i kartläggningen finns det andra omständigheter som gör att samtliga personer som var avsedda att kartläggas inte ingår i resultaten. Det kan bland annat bero på att

- det kan finnas verksamheter som riktar sig till eller mötte personer i hemlöshet som inte kom med i Socialstyrelsens undersökning
- personer som var i hemlöshetsituation 1 och 4 inte fick kännedom om kartläggningen eller enkäten
- det är frivilligt att delta i kartläggningen och att besvara enkäter, några kommuner och verksamheter valde att inte delta/besvara enkäter
- personer i hemlöshet inte ville delta i enkätundersökningen
- kommuner och verksamheter saknade resurser att besvara enkäter
- enskilda enheter och personal kanske inte fick information om enkätundersökningen
- alla socialtjänstens relevanta verksamheter i en kommun fick inte kännedom om eller besvarade enkäter
- verksamheter inte kände till eller hade kontakt med alla personer som var i en av hemlöshetsituationerna under mätveckan
- enbart elektroniska enkäter har använts, vilket kan ha försvårat för civilsamhället och uteslutit att enskilda personer besvarade enkäten
- verksamheter som deltagit inte har fyllt i enkäter för alla personer i hemlöshet som de hade kontakt med
- personer i hemlöshetsituationerna hade inte kontakt med någon av verksamheterna (socialtjänstens eller civilsamhällets verksamheter)
- det finns internt bortfall på frågor i enkäterna, d.v.s. alla frågor har inte besvarats

Även i insamlingen genom BME finns metodproblem som kan påverka och begränsa resultaten i kartläggningen av personer i hemlöshetsituation 3.

Exempel på det är:

- risk för feltolkningar av frågor, uppgifter och begrepp i enkäten
- att alla som skulle kunna svara inom en kommun inte fått enkätfrågorna
- att de efterfrågade uppgifterna om personer i hemlöshetsituation 3 var svåra att ta fram och sammanställa i kommunen
- att det finns ett internt bortfall på Socialstyrelsens frågor
- att kommuner inte besvarade BME alls.

Det är Socialstyrelsens bedömning att uppgifterna därför är att betrakta som ett minimum.

Resultat

Hemlösa personer i kontakt med socialtjänsten

Vem som besvarat Socialstyrelsens enkäter

Socialtjänsten står för sammanlagt 93,5 procent av de besvarade enkäterna för personer i situation 1, 2 och 4²³. De allra flesta enkäter besvarades av personal, nästan 91 procent av enkäterna. Sammanlagt 4,5 procent av enkäterna har fyllts i av en person som själv var i en hemlöshetssituation.²⁴

Tabell 1. Vem eller vilka som besvarat Socialstyrelsens enkät 2023, personen det gäller, personal eller de tillsammans, antal och andel.

Svarat på enkäten:	Antal	Andel
Jag har svarat, uppgifterna gäller mig	454	4,5
Jag och personal har svarat tillsammans	474	4,6
Personal från verksamheten	9227	91
Totalt	10 155	100

Bortfall på frågan var 220. Källa Socialstyrelsens enkätundersökning, nationell hemlöshetskartläggning v. 16 april 2023.

Efter dubblettkontrollen var 675 enkätsvar kvar, om enskilda personer, som besvarats av civilsamhället och av personer som var i hemlöshet. Av dessa personer uppgavs 32 procent inte ha någon kontakt med socialtjänsten alls²⁵. Sammantaget hade därmed 97 procent av de inrapporterade personerna som var i hemlöshetssituationerna 1, 2 och 4 kontakt med socialtjänsten. De resultat som beskrivs i de kommande avsnitten gäller därmed främst personer som är i hemlöshet och som var kända av socialtjänsten.

Varierande mängduppgifter i BME

Av landets 290 kommuner svarade alla utom en på bostadsmarknadsenkäten (BME) 2023 [4]. Det var inte lika många kommuner som svarade på frågor i BME som handlar om kommunernas särskilda boendelösningar. Ju mer

²³ 2017 var motsvarande andel 93 procent. Uppgifterna baseras på nya statistiska beräkningar som Socialstyrelsen gjort för motsvarande uppgiftslämnare i Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017.

²⁴ I 2017 års kartläggning besvarades 95 procent av personal och 3 procent av enkäterna besvarades då av personer som själva var i hemlöshet. Uppgifterna baseras på nya statistiska beräkningar som Socialstyrelsen gjort för motsvarande uppgiftslämnare i Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017, totalt 14 672 enkätsvar, bortfall på frågan var 96.

²⁵ 10 procent svarade *Vet inte* och 57 procent att de hade *någon form av kontakt med socialtjänsten*.

detaljerade uppgifter som efterfrågades desto färre kommuner svarade. Det gällde även Socialstyrelsens frågor i BME²⁶.

Det var 279 kommuner som svarade på frågan om kommunen efter biståndsbeslut hyr ut bostäder i andra hand till personer som inte blivit godkända på bostadsmarknaden i BME. Därefter minskade antalet kommuner som svarade på frågorna om antalet bostäder, hushåll och antalet personer från 18 år som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar. Det var exempelvis 207 kommuner som svarade på antalet personer som bodde i långsiktiga boendelösningar och 171 som svarade på antal hushåll med barn.

Socialstyrelsen kontaktade kommunerna som inte lämnat uppgifter i BME om antal bostäder, vuxna, hushåll med barn m.m. och efterfrågade kompletteringar²⁷, vilket medförde att Socialstyrelsen fick något fler svar.

Tabell 2. Antalet bostäder, hushåll och personer som har långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL 2023, med svar i BME 2023 respektive kompletterande uppgifter till Socialstyrelsen.

Långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL	Antal - i BME 2023	Antal - efter komplettering
Bostäder	15 021	15 160
Hushåll	12 388	12 727
Personer, 18 år och äldre	11 402	12 805
Hushåll utan barn	5 807	6 349
Hushåll med barn	1 709	1 833

Källa: Kommunernas svar i Boverkets BME 2023 och till Socialstyrelsen i uppföljning maj-aug 2023 samt från Norrköping 23-11-30.

Resultaten om *personerna* som var i hemlöshetssituation 3 baseras på de mängduppgifter som Socialstyrelsen fått från kommunerna, i BME eller genom Socialstyrelsens uppföljning²⁸. Som framgått ovan varierar antalet kommuner som lämnat uppgifter på de olika frågorna.

Resultaten som gäller *omfattningen* av personer i situation 3 (totala antalet vuxna) baseras däremot både på kommunernas uppgifter och på en beräkning av antalet vuxna personer i hemlöshet som Socialstyrelsen genomfört²⁹.

²⁶ Socialstyrelsens frågor i BME 2023 finns i Bilaga 4.

²⁷ Se Bilaga 1 Metodbeskrivning för utförligare beskrivning av enkätsvar, Socialstyrelsens uppföljning och beräkningar.

²⁸ Här ingår också komplettering från Norrköpings kommun som Socialstyrelsen fick 2023-11-30, mer om det finns på s. 23 och i Bilaga 1 Metodbeskrivning.

²⁹ Vad beräkningen baseras på framgår i Bilaga 1 Metodbeskrivning under rubriken *Socialstyrelsens uppskattning av antalet personer*.

Övergripande bild av hemlösheten 2023

Personerna som befinner sig i de olika hemlöshetssituationerna är en heterogen grupp. De befinner sig i allt från en situation där de behöver lösa var de ska sova kommande natt till att ha flerårigt andrahandskontrakt där socialtjänsten eller kommunen agerar hyresvärd. Här finns personer i olika åldrar, kvinnor och män, de flesta har ingen partner men det finns också barnfamiljer i hemlöshet. Att ha psykisk ohälsa, missbruk eller beroende och ekonomiska problem är vanligt men det gäller inte alla. Det som de här personerna har gemensamt är att de är i en mer eller mindre osäker boendesituation.

Resultaten som beskrivs här är inte en heltäckande bild vare sig av hemlöshetens komplexitet, omfattningen eller av de enskilda personernas situation.

En ögonblicksbild

Uppgifter om personer i de akuta och tillfälliga hemlöshetssituationerna 1, 2 och 4 baseras på en ögonblicksbild under en vårvecka 2023. Uppgifter om personer med långsiktiga boendelösningarna i hemlöshetssituation 3 baseras främst på hur situationen var 1 januari 2023, som var mätdatum i BME.

Resultaten bör tolkas som ett minimum

Resultaten återspeglar de svar och uppgifter som Socialstyrelsens fått. Uppgifterna i rapporten återger en bild av de personer i hemlöshet som framförallt socialtjänsten hade kontakt med under mätperioden, om än inte alla. Sammantaget är det Socialstyrelsens bedömning att resultaten om och omfattningen av personer i hemlöshet i rapporten genomgående behöver tolkas som ett minimum.

Hur resultaten presenteras

Inledningsvis visas den övergripande fördelningen av personer i de olika hemlöshetssituationerna. Därefter presenteras resultat för personer som befann sig i akut hemlöshet och tillfälliga boendelösningar, följt av resultat om de som bor i långsiktiga boendelösningar.

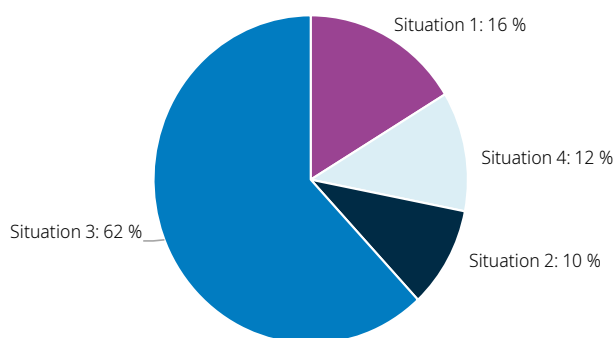
Jämförelser mellan kvinnor och män, personer födda i Sverige eller utomlands och med resultat från kartläggningen 2017 görs löpande i texten. De uppgifter som Socialstyrelsen jämför med från 2017 är framtagna 2023 och baseras på svar från motsvarande uppgiftslämnare som Socialstyrelsen riktade sig till 2023.³⁰ Personer i hemlöshet som har barn och som bor med barn beskrivs sist i ett separat avsnitt.

³⁰ För utförligare beskrivning se Bilaga 1 Metodbeskrivning och i det tidigare avsnittet ”Jämförelser med svar från motsvarande uppgiftslämnare 2017”.

Omfattning och fördelning nationellt

Sammantaget ingår 27 383 personer över 18 år som var i de fyra hemlöshetsituationerna i 2023 års kartläggning, med de två olika enkätinsamlingarna. Omfattningen av personer i hemlöshetsituation 3 inkluderar även de kompletteringar Socialstyrelsens fått från kommuner samt Socialstyrelsens uppräknig.

Figur 1. Fördelningen mellan personer i de olika hemlöshets-situationerna 1, 2, 3 och 4 under 2023.

Källa: Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023, Socialstyrelsens enkätundersökning 2023 och Socialstyrelsens uppföljning till kommuner. Här ingår uppskattningar av antalet personer i långsiktiga boendelösningar, baserat på kommunernas svar om antalet hushåll eller bostäder i BME 2023.

Flest i långsiktiga boendelösningar – situation 3

Den största gruppen är personer som har olika långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL. I situation 3 fanns nästan 16 900 vuxna personer. Gruppen utgör 62 procent av alla personer i Socialstyrelsens kartläggning 2023.

Sammantaget fick Socialstyrelsen in enkätsvar för cirka 10 500 personer som var i hemlöshetsituationerna 1, 2 och 4 under mätveckan i april 2023.

Näst flest i akut hemlöshet – situation 1

Personer i olika former av akut hemlöshet, situation 1, är den näst största gruppen. De är totalt 4 436 vuxna personer vilket motsvarar 16 procent av alla personer i hemlöshet i kartläggningen 2023. Av dem var det 745 personer som under mätveckan levde och sov utomhus, på offentliga platser, i lokaler som garage och källare eller i en bil, tält och husvagn.

Personer i situation 4

Personer som själva ordnat olika kortsiktiga boendelösningar hos privatpersoner utgör 12 procent av de personer som ingår i kartläggningen. De är totalt drygt 3 200 personer. De allra flesta av dem bor ofrivilligt hos

familj eller släkt eller hemma hos kompisar eller bekanta – utan att ha något hyres- eller inneboendekontrakt.

Minst antal i situation 2

Personer som skulle skrivas ut och saknade boende efter vistelse i boende med stöd, HVB, på institution, kriminalvårdsanstalt eller liknande är den minsta gruppen. Det är drygt 2 700 personer som var i situation 2 under mätveckan, vilket motsvarar 10 procent av alla personer i kartläggningen.

Något färre personer i kartläggningen 2023

Socialstyrelsen har sammanlagt fått kännedom om totalt 2 707 färre personer jämfört med motsvarande uppgiftslämnare från 2017. Med uppgifter från BME 2023, Socialstyrelsen uppföljning och gjorda beräkningar har antalet personer totalt i situation 3 däremot blivit fler, jämfört med Socialstyrelsens enkätundersökning 2017. Personer som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar var även 2017 den största gruppen, då var de 51 procent av alla personer i hemlöshet under mätveckan.

Samtidigt har Socialstyrelsen fått kännedom om färre personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4 i kartläggningen 2023 jämfört med 2017.

Tabell 3. Antal personer i hemlöshetssituation 1–4 2023 och 2017 som Socialstyrelsen fått kännedom om inkl. beräkning av personer i sit. 3. 2023.

Hemlöshetssituation	2023	2017
situation 3	16 878	15 322
situation 1	4436	5575
situation 2	2713	4093
situation 4	3209	5100
Totalt 1, 2 och 4	10 358	14 678
Uppsagd/vräkt och Annan jmf situation*	143	
Totalt	27 383	30 090

* Gäller personer som skulle bli vräkta/få flytta men inte under mätveckan (66 personer) eller var i hemlöshet men kunde inte hänföras till situation 1, 2 eller 4 (77 personer).

Källa: Socialstyrelsens frågor i BME 2023, uppföljning till kommuner och uppräkningsutifrån antal hushåll eller bostäder som kommunerna uppgett 2023 (situation 3, 2023) och Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning 2023 och 2017 med motsvarande uppgiftslämnare.

Personer i *akut hemlöshet* var även 2017 den näst största gruppen, då var motsvarande andel 19 procent. Sammanlagt har Socialstyrelsen fått kännedom om 1 139 färre personer i akut hemlöshet 2023, jämfört med 2017. Personer i *hemlöshetssituation 2* är den till antalet minsta gruppen, vilket

även gällde i 2017 års kartläggning. Då utgjorde de 14 procent av alla personerna i hemlöshet.

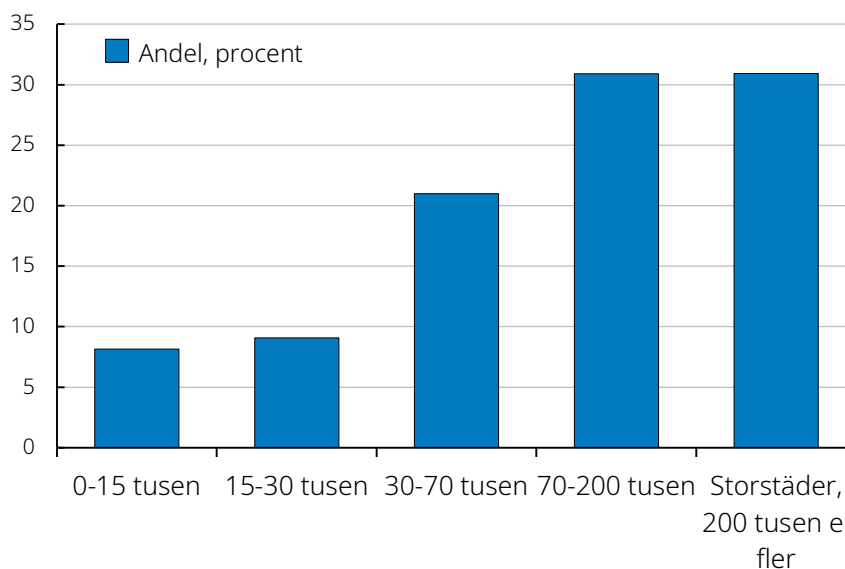
Den största skillnaden gäller personer som befann sig i *hemlöshetssituation 4*, d.v.s. som ordnat ett eget kortsiktigt boende. De utgjorde 17 procent i den senaste kartläggningen 2017. I kartläggningen 2023 har Socialstyrelsen fått kännedom om nästan 1900 personer färre i situation 4.

Få hemlösa personer i mindre kommuner

Andelen personer som befann sig i en hemlöshetssituation skiljer sig i invånarmässigt stora och mindre kommuner.³¹ I Sveriges 129 kommuner med lägst antal invånare, upp till 15 000, är andelen personer i hemlöshet sammanlagt 8 procent av det totala antalet personerna i kartläggningen. Ju fler invånare en kommun har desto fler personer befinner sig i en hemlöshetssituation. I landets 34 kommuner med mer än 70 000 invånare fanns nästan 2 av 3 personer som ingår i kartläggningen, eller 62 procent. I dessa kommuner bodde 51 procent av landets befolkning i slutet av 2022.

I landets fyra största städer fanns 31 procent av personerna i hemlöshet 2023 och där bodde knappt 21 procent av landets befolkning den 31 december 2022.

Figur 2. Personer i hemlöshetssituation 1-4 2023 i olika kommungrupper utifrån invånarantal. Andel.

Källa: Socialstyrelsens kartläggning av hemlöshet 2023, i BME, uppföljning av personer i situation 3 och Socialstyrelsens beräkning samt SCB:s befolkningsstatistik 31 dec 2022.

³¹ Socialstyrelsen har undersökt antal personer i kartläggningen utifrån kommunernas befolkningsstorlek. I grupp 1 ingår 129 kommuner med upp till 15 000 inv., i grupp 2 ingår 71 kommuner med 15-30 000 inv., grupp 3 är 54 kommuner med 30-70 000 inv., i grupp 4 ingår 30 kommuner med 70 – 200 000 inv. och grupp 5 är de största städerna med mer än 200 000 inv.

Det är minskning jämfört med resultaten från 2017 då totalt 34 procent av personerna i hemlöshet bodde eller vistades i storstäderna. Samtidigt har antalet invånare i städerna ökat något, i slutet av 2016 bodde 20 procent av landets befolkning där.

Omfattning och fördelning i storstäderna

De största städerna Stockholm, Göteborg och Malmö har rapporterat in sammanlagt 25 procent av det totala antalet personer som Socialstyrelsen fått uppgift om. I den senaste kartläggningen 2017 var motsvarande andel 30 procent i dessa städer. Fördelningen mellan hur många personer som var i de olika hemlöshetssituationerna skiljer sig från fördelningen nationellt.

Fler i akut hemlöshet i de tre största städerna

I landets tre största städer fanns drygt 40 procent av alla personer i landet som var i akut hemlöshet under mätveckan 2023. I städerna var sammanlagt 27 procent av alla hemlösa personer i akut hemlöshet, jämfört med 16 procent i riket. Dessutom var andelen personer i hemlöshetssituation 2 högre i städerna, 14 procent jämfört med 10 procent i landet som helhet.

Andelen personer i de långsiktiga boendelösningarna är samtidigt påtagligt mindre än i riket, 48 procent i städerna jämfört med 62 procent i landet.

Tabell 4. Antal personer i de 4 hemlöshetssituationerna i Malmö, Göteborg och Stockholm, fördelning per situation i städerna samt i riket (andelar) varav andel i städerna, 2023.

Stad	Situation 1	Situation 2	Situation 3	Situation 4	Totalt
Malmö	577	207	480	254	1 534
Göteborg	475	366	1 500	231	2 581
Stockholm	785	383	1 296 *	208	2 685
Fördelning städerna	27	14	48	10	100
Fördelning riket	16	10	62	12	100

* Plus 1900 personer i SHIS.

I Stockholm finns även 1900 hushåll som bor i SHIS³², som är långsiktiga boendelösningar utan besittningsrätt, med remiss från socialtjänsten. De kan ses som en typ av andrahandsuthyrning av staden som skulle kunna likställas med hemlöshetssituation 3. Personer som bodde i motsvarande lägenheter i SHIS ingick inte heller i kartläggningen 2017.

³² Stiftelsen SHIS Bostäder. Stiftelsen förhyr bostäder för uthyrning och erbjuder bostadssocial service och bostadssocialt stöd, enligt webbplatsen: <https://www.shis.se/om-shis/fakta-och-organisation>

I Uppsala kände de till fler personer i situation 4

Även Uppsala är numer en storstad med fler än 200 000 invånare. I kartläggningen 2023 fanns det sammanlagt 873 personer i hemlöshet där. Uppsala hade däremot en högre andel inrapporterade personer som var i situation 3 och 4 jämfört med i de andra storstäderna och i riket. Det var 68 procent som bodde i långsiktiga boendelösningar av alla personerna i hemlöshet som hade sin hemvist i Uppsala. Den näst största gruppen var personer som bodde i eget ordnade tillfälliga boendelösningar, situation 4, de var 13 procent av alla personer i hemlöshet inrapporterade i Uppsala. Andelen personer som var i akut hemlöshet var lägre än i riket och de större städerna, sammanlagt 11 procent av alla inrapporterade i Uppsala.

Få kommuners minskning påverkar nationellt

Det totala antalet personer i en hemlöshetssituation 2023 är alltså 2707 färre jämfört med 2017. Om det är stora skillnader i resultaten i landets stora städer får det effekt på antalet personer i hemlöshet nationellt, eftersom de har så stor andel av alla personer som är i hemlöshet.

I några av landets större kommuner har också antalet personer i hemlöshet minskat påtagligt. I Malmö, Göteborg, Norrköping och Linköping var antalet personer i hemlöshet sammantaget 2709 färre 2023 jämfört med 2017³³.

Tabell 5. Antal personer i hemlöshet totalt i vistelsekommun Malmö, Göteborg, Norrköping och Linköping 2023 och 2017 med motsvarande uppgiftslämnare.

Stad	2017	2023	Skillnad
Malmö	2 773	1 534	-1 239
Göteborg	3 433	2 593	-840
Norrköping	814	473	-341
Linköping	639	350	-289
Totalt	7 659	4 950	-2 709

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning 2023 och 2017 (med samma uppgiftslämnare) samt kommunernas svar i BME 2023 samt deras svar till Socialstyrelsen.

³³ Socialstyrelsen tog efter sammanställningen av personer i hemlöshet/kommun kontakt med 5 kommuner i slutet av november 2023. Det ledde bl.a. till att Norrköping rapporterade in ytterligare 77 personer i långsiktiga boendelösningar, de ingår nu i resultaten. Detta gjorde att den identifierade minskningen blev mindre.

Malmö och Göteborg står för stor del av förändringen

Städerna Malmö och Göteborg står tillsammans för 2079 färre inrapporterade personer i hemlöshet 2023, jämfört med 2017. Det är främst två hemlöshetssituationer som skiljer sig markant från 2017. Dels är det färre personer som uppges bo i *långsiktiga boendelösningar* med biståndsbeslut enligt SoL (situation 3), dels är det färre inrapporterade personer som befinner sig i *akut hemlöshet* (situation 1). Sammantaget motsvarar antalet personer som var i dessa situationer nästan hela minskningen i Malmö och Göteborg, 92 procent.

Båda städerna genomför årligen egna hemlöshetskartläggningar. Resultaten från deras kartläggningar visar att hemlösheten minskat i båda städerna sedan 2017. I Malmös kartläggning 2022 rapporterades totalt 1381 personer vara i hemlöshet och i Göteborgs hemlöshetskartläggning från 2022 rapporterades det in sammanlagt 2359 personer.

I samtal som Socialstyrelsen haft med representanter i Malmö och Göteborg bekräftar de minskningen. De bedömde inte att resultaten i Socialstyrelsens kartläggning beror på problem i insamlingen eller för få enkätsvar från städerna.

Att antalet personer i hemlöshet minskat förklaras framförallt av att båda städerna har genomfört satsningar för att motverka hemlösheten, enligt representanter i Göteborg och Malmö. Malmö stad har t.ex. sedan 2018 en bostadsrådgivning för att ge malmöbor stöd för bostadssökande [5]. Vidare har bostadsbyggandet ökat i båda städerna och köerna till hyreslägenheter har blivit kortare, menar städernas representanter. Att städerna fått ta emot färre nyanlända anges också ha bidraget till den minskade hemlösheten. I Göteborg har socialtjänsten i två omgångar gett hyreskontrakt till barnfamiljer som var utestängda från bostadsmarknaden [6].

Förändrade rutiner om stöd till strukturellt orsakad hemlöshet

Under 2019 införde socialförvaltningarna i både Göteborg och Malmö en ny vägledning som innebar att endast hushåll med speciella svårigheter enligt SoL skulle få bistånd till långsiktiga boendelösningar i form av kommunala andrahandskontrakt. Detta arbets sätt medförde ett ökat ansvar för personer som var strukturellt hemlösa³⁴ att själva finna en bostad. Strukturellt hemlösa personer fick därefter enbart nödbistånd max sju dagar i taget, för att få tak över huvudet [7].

³⁴ Malmö stad definierar den strukturella hemlösheten som personer som inte har några sociala eller psykiska problem utan enbart saknar en bostad.

I både Malmö och Göteborgs egna hemlöshetskartläggningar minskade antalet personer i strukturell hemlöshet³⁵ efter att rutinerna infördes [5, 8, 9]

Skillnader i resultat 2023 och 2017 skiljer sig åt mellan kommunerna

I resultaten finns på lokal nivå kommuner där antalet personer som ingår i Socialstyrelsens kartläggning både ökat och minskat mellan 2017 och 2023. I sammanlagt 121 av landets kommuner har antal inrapporterade personer i hemlöshet minskat³⁶ och i 126 kommuner har antal personer som rapporterats in 2023 ökat, exempelvis i Uppsala. Det finns också många kommuner där antalet inte skiljer sig nämnvärt i kartläggningarna 2017 och 2023. Det är svårt att identifiera ett tydligt övergripande mönster.

Varje kommun kan därför behöva analysera sina lokala resultat och identifiera vad eventuella skillnader, eller likheter, jämfört med kartläggningen 2017 kan bero på. I några fall kan det vara så enkelt att hela eller delar av socialtjänstens verksamheter inte besvarat enkäter i någon av Socialstyrelsens kartläggningar.

Akut och tillfällig hemlöshet

Här presenteras resultat om personer som var i akut eller tillfällig hemlöshet, d.v.s. i hemlöshetssituationerna 1, 2 och 4. Uppgifterna baseras på Socialstyrelsens enkätundersökning, där en enkät fyllts i per person. Resultaten ger en ögonblicksbild av de vuxna personer som var i hemlöshet under en vecka i april 2023. Även de resultat från kartläggningen 2017 som finns med som jämförelser baseras på situationen en vecka i april, med motsvarande uppgiftslämnare som 2023.

Som framkommit tidigare utgår Socialstyrelsen från att det finns ett mörkertal av personer i dessa hemlöshetssituationer och uppgifterna kan därmed betraktas som ett minimum.

Först presenteras fördelningen och resultat för samtliga dessa personer. Därefter beskrivs omständigheter för personerna inom respektive hemlöshetssituation.

³⁵ D.v.s. personer som var hemlösa p.g.a. svårigheter att komma in på bostadsmarknaden och utan andra behov av stöd från socialtjänsten än boende.

³⁶ I de tio kommuner som fick statsbidrag för att arbeta för att minska den akuta hemlösheten under 2018–2021 är antal personer i *akut* hemlöshet lägre 2023 jämfört med i kartläggningen 2017.

Omfattning och fördelning situation 1, 2 och 4

Sammantaget fick Socialstyrelsen kännedom om cirka 10 400 personer som var i hemlöshetsituation 1, 2 och 4 under mätveckan i april 2023³⁷. De allra flesta av dessa personer hade kontakt med socialtjänsten. Det var 218 personer som *inte* uppgavs ha någon kontakt alls med socialtjänsten och för ytterligare 71 personer var det okänt om de hade kontakt eller inte.

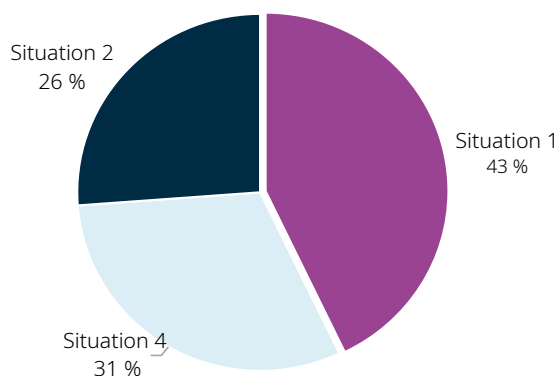
Antalet personer som var i någon av situationerna 1, 2 och 4 var färre 2023, jämfört med 2017. Då fick Socialstyrelsen sammanlagt kännedom om totalt 14 768 personer i situation 1, 2 och 4, med motsvarande uppgiftslämnare som 2023. Även i resultaten från 2017 hade de allra flesta personerna kontakt med socialtjänsten, som stod för 97 procent av enkätsvaren. Det var 213 personer som under mätveckan 2017 *inte* hade någon kontakt med socialtjänsten och för 50 personer var det okänt om de hade kontakt eller ej.

Flest personer i akut hemlöshet

Den största gruppen, 4436 personer, befann sig i någon form av *akut hemlöshet* (situation 1) under vecka 16 2023. Det motsvarar 42 procent av personerna som var i akut hemlöshet den aktuella veckan och som Socialstyrelsen fått kännedom om.

Den näst största gruppen var personer som befann sig i någon form av *tillfällig boendelösning hos privatpersoner som de själva ordnat* (situation 4), 31 procent eller 3209 personer.

Figur 3. Fördelning personer i hemlöshetsituation 1, 2 och 4, vecka 16, 2023. Procent.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning vecka 16 i april 2023.

³⁷ Totalt har Socialstyrelsen fått in enkäter för 10 501 personer efter dubblettkontrollen, då ingår personer som är på väg att bli vräkta/uppsagda från nuvarande boende och personer som var i en hemlöshetsituation men inte kunde preciseras ingå i 1, 2 eller 4.

Det är inte ovanligt att personer om-växlande är i dessa två situationer, även under själva mätveckan kunde en person exempelvis sova några nätter på ett härbärke och några hos en bekant.

Personer som under mätveckan skulle flytta från boende med stöd, HVB, institution, anstalt eller familjehem inom 3 månader och saknade bostad (situation 2) var 2713 personer, eller 26 procent.

Skillnader jämfört med 2017

Fördelningen har förändrats något jämfört med 2017. Andelen personer som befanns sig i akut hemlöshet var något större mätveckan 2023 än den var mätveckan 2017, 43 procent jämfört med 38 procent 2017. Samtidigt är andelen personer både som var i situation 2 och i situation 4 lägre nu, jämfört med i kartläggningen från 2017.

Tabell 6. Fördelning av personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4 i kartläggningen 2023 och 2017 med motsvarande uppgiftslämnare, andelar.

Hemlöshetssituation	2023	2017
Akut hemlöshet - situation 1	43	38
Utan boende efter institution/ vård/anstalt - situation 2	26	28
Eget ordnat tillfälligt boende - situation 4	31	35

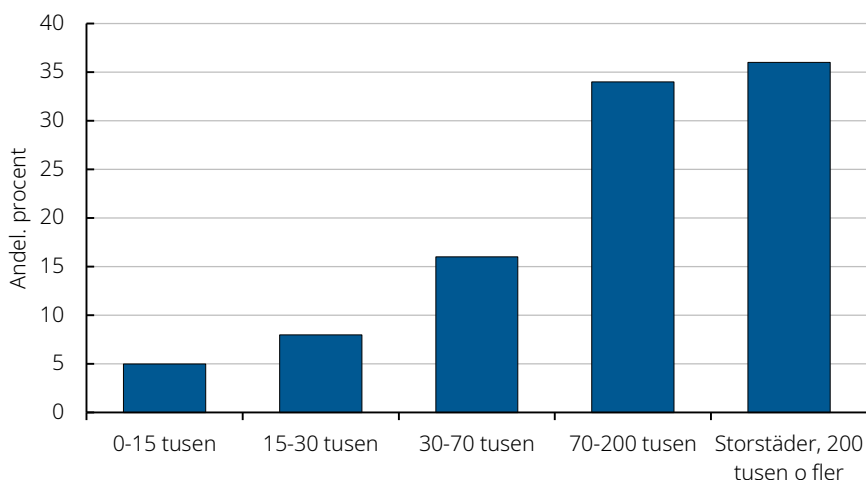
Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning, hemlöshetskartläggning 2023 och hemlöshetskartläggning 2017 med motsvarande uppgiftslämnare som 2023. Socialstyrelsens beräkningar.

Antalet personer totalt som var i akut eller tillfällig hemlöshet, i situationerna 1, 2 och 4, var dock färre 2023 jämfört med 2017. Då fick Socialstyrelsen sammanlagt kännedom om totalt 14 768 personer i situation 1, 2 och 4, med motsvarande uppgiftslämnare som vi haft 2023.

Flest i akut och tillfällig hemlöshet i storstäderna

I de fyra största städerna finns 36 procent av alla personer som var i situation 1, 2 och 4 under mätvecka 16, som Socialstyrelsen fått kännedom om. Nästan lika många personer i dessa hemlöshetssituationer bodde eller vistades under mätveckan i de 30 kommuner som hade 70 000–200 000 invånare, motsvarande 34 procent. Det innebär att 70 procent av alla personerna som var i akut eller tillfällig hemlöshet fanns i landets 34 större kommuner, där 51 procent av landets invånare bor. I kommuner med 30–70 000 invånare fanns 16 procent av alla personer i akut och tillfällig hemlöshet som inrapporterades under mätveckan.

Figur 4. Personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4 v. 16 2023, fördelade i kommungrupper utifrån invånarantal. Andel.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning, hemlöshetskartläggning 2023.

Skillnader på kommunnivå jämfört med 2017

I 83 kommuner har antalet personer i akut och tillfällig hemlöshet minskat jämfört med antalet personer i 2017 års kartläggning. Störst är skillnaden i de större städer som framgått tidigare. Sammanlagt fick Socialstyrelsen i 1536 färre personer i situation 1, 2 och 4 i kartläggningen 2023 jämfört med 2017 från Göteborg, Stockholm, Malmö och Norrköping. I 34 kommuner var däremot antalet inrapporterade personer fler 2023 jämfört med 2017, som var i dessa tre hemlöshetssituationer.³⁸

Personerna i situation 1, 2 och 4

Majoriteten är män i medelåldern

Det var 68 procent män och 32 procent kvinnor som under mätveckan var i en akut eller tillfällig hemlöshetssituation, av de personer som Socialstyrelsen fått kännedom om. Drygt 7000 av personerna var män och drygt 3300 var kvinnor. Andelen män är något högre i jämförelse med 2017, då var männen 65 procent av de personer som befann sig i någon av dessa tre hemlöshetssituationer.

Mer än hälften av personerna var 35 år och äldre, sammantaget var 53 procent personer i åldersgruppen 35–64 år. Andelen unga vuxna i åldern 18–24 år var 14 procent och 5 procent var personer som var 65 år eller äldre. Åldersfördelningen är snarlik den i resultaten från kartläggningen 2017, andelen unga vuxna i åldern 18–24 år var dock något högre då, 18 procent.

³⁸ Störst var skillnaden i Örebro som hade 322 personer fler personer i situation 1, 2 och 4 2023 jämfört med 2017, följt av Kungsbacka (122 personer), Nacka (99 personer) och Luleå som hade 69 fler inrapporterade personer i dessa hemlöshetssituationer.

Högre andel födda i Sverige

Det var 66 procent av personerna som var födda i Sverige och 34 procent som var födda i ett annat land³⁹. Sammantaget är det minst 6350 personer 2023 som var födda i Sverige medan 3234 personer var födda utomlands. Detta innebär att andelen personer födda i Sverige är påtagligt högre 2023 än den var för personer i motsvarande situationer 2017, då var 55 procent födda i Sverige.⁴⁰ Antalet personer som var födda utomlands är nu nästan hälften jämfört med 2017, då var totalt 6291 personer i motsvarande hemlöshetsituationer.

De flesta lever utan partner och barn

De allra flesta personerna lever utan en partner, 86 procent, och 65 procent av personerna uppgavs inte ha några barn under 18 år. Av de som hade barn så bodde två av tre *inte* med sina barn, varken på heltid eller växelvis.

Högre andel kvinnor än män har barn

Här finns dock skillnader mellan kvinnorna och männen. En högre andel av kvinnorna har barn jämfört med männen, 42 procent av kvinnorna jämfört med 23 procent av männen.

Tabell 7. Personer i hemlöshetsituation 1, 2 och 4 vecka 16, 2023 som har barn under 18 år, kvinnor, män och totalt. Antal och andelar.

Har barn	Antal Kvinnor	Andel kvinnor	Antal Män	Andel Män	Antal Totalt	Andel Totalt
Ja	1388	42	1596	23	2984	29
Nej	1760	53	4915	70	6675	65
Vet ej/Vill inte svara	146	5	465	7	611	6

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Det är också en högre andel av kvinnorna i hemlöshet som bor med sina barn helt eller växelvis, 49 procent. Av männen som hade barn under 18 år bodde endast 15 procent av dem helt eller växelvis med barnen.

Att en högre andel av kvinnorna både har barn och bor med sina barn gällde även bland personerna som var i hemlöshet i kartläggningen 2017. Då var det dock en ännu högre andel av kvinnorna som bodde med sina barn. I kartläggningen 2017 bodde 69 procent av kvinnorna som hade barn med dem, medan 29 procent av männen som hade barn gjorde det.

³⁹ Av de 9 588 som besvarade frågan om födelseland. Utöver dessa svarade 768 att de *inte vet* var personer var född i för land och under 20 personer att de inte ville svara på frågan.

⁴⁰ 2017 motsvarade det 7843 personer födda i Sverige, 6291 personer var födda utomlands och 563 svarade då *Vet ej*.

Vanligaste boendesituationerna vecka 16

I enkäten är en av de viktigaste frågorna för kartläggningen i vilken huvudsaklig hemlöshetssituation personen var i under mätveckan⁴¹ d.v.s. där personen vistades flest dygn. Den vanligaste boendesituationen bland de personer som var någon form av *akut hemlöshet* var att de vistades på härbärge eller på ett akutboende. De gällde totalt 1116 personer. Näst vanligast var att personer tillfälligt vistades på vandrarhem eller hotell, vilket 900 personer gjorde.

Inom *hemlöshetssituation 2* var flest personer på väg att skrivas ut från boende med stöd eller inackorderingshem inom 3 månader, utan att ha ett boende att flytta till. Det var drygt 1530 personer som var i den situationen. Hälften så många personer vistades då på antingen SiS-institution, i HVB eller i familjehem och vården/insatsen skulle avslutas inom 3 månader utan boende.

Nästan 3200 personer bodde i en *eget ordnad kortsiktig boendelösning*, hemlöshetssituation 4. Av dem bodde 40 procent ofrivilligt hos familj eller släkt utan inneboendekontrakt, det gällde för 1 275 personer. Näst flest personer bodde tillfälligt och ofrivilligt hos kamrater eller bekanta, utan någon form av hyreskontrakt. Det var 1069 personer som bodde så under mätveckan.

Tabell 8. De två vanligaste boendesituationerna vecka 16, 2023 inom hemlöshetssituation 1, 2 och 4. Antal personer och andel per boendesituation och totalt.

Boendesituation vecka 16, 2023	Antal	Andel
Härbärge, Akutboende (situation 1)	1 116	11
Vandrarhem, Hotell (situation 1)	900	9
SiS-institution, HVB, Familjehem - avslutas inom 3 mån utan bostad (situation 2)	767	8
Boende med stöd, Inackorderingshem - avslutas inom 3 mån utan bostad (situation 2)	1 534	15
Ofrivilligt boende hos familj eller släkt – utan inneboendekontrakt (situation 4)	1 275	12
Ofrivilligt boende hos kompisar eller bekanta – utan hyres-/inneboendekontrakt (situation 4)	1 069	10
TOTALT i situation 1, 2 och 4	10 223	100

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

⁴¹ Det var också en av de få frågor som var obligatorisk att svara på. Fråga 7 och svarsalternativen finns i sin helhet i Bilaga 4.

Högre andel på härbärke och akutboenden

De vanligaste boendena under mätveckan 2023 var precis samma som i kartläggningen 2017, med ett undantag. Under 2023 var personer som vistades på härbärke eller akutboende den största gruppen av dem som var i *akut hemlöshet*. Under mätveckan 2017 var det däremot tredje vanligast att personer sov på härbärke eller akutboenden. Då var det sammanlagt 1146 personer som sov där under mätveckan, och det är endast 30 personer fler än 2023. De utgör nu 11 procent av alla personer i situation 1, 2 och 4 medan de 2017 var 8 procent av alla personer i motsvarande situationer.

Flest personer vistades 2017 på vandrahem eller hotell, 12 procent av alla i hemlöshetssituation 1, 2 och 4. Näst vanligast var att personer hade tillfällig logi på jourboenden eller korttidsboenden, vilket var 9 procent.

Boende innan den nuvarande hemlösheten

I hemlöshetskartläggningen 2017 la Socialstyrelsen till en ny fråga i enkäten. Den handlar om vilken boendesituation personen var i *innan* den nuvarande hemlöshetssituationen. Avsikten var att kunna se övergripande mönster över var personerna levde innan, för att kunna identifiera vilka insatser som kan behövas för att förebygga den hemlöshetssituation som personerna hamnat i. Frågan var även med i 2023 års enkät.

En av fem har haft eget boende

Det var en av fem personer som tidigare hade bott i en egen ägd eller hyrd bostad som de haft själva eller tillsammans med en partner. När även de personer räknas med som innan hemlösheten bott med ett långvarigt andrahands- eller inneboendekontrakt blir de sammanlagt 29 procent av alla personerna i hemlöshetssituationerna 1, 2 och 4.

Det var 15 procent av alla personerna som tidigare hade varit i någon form av akut hemlöshet. Nästan lika många personer hade tidigare vistats på ett boende med stöd, någon form av hem, institution, dygnsvård eller på anstalt, sammanlagt 14 procent.

Tabell 9. Boendesituation innan den nuvarande hemlöshetssituationen v. 16 2023. Antal och andel.

Hur du/personen bodde innan den nuvarande hemlöshetssituationen	Antal	Andel
Eget boende (hyrd el. ägd bostad – själv eller partner)	2104	20
Andrahands-/inneboende kontrakt (minst 3 mån)	953	9
Akut hemlös – situation 1	1531	15
Bodde ofrivilligt hos släkt/familj eller hos vänner/bekanta – situation 4	985	10

Hur du/personen bodde innan den nuvarande hemlöshetssituationen	Antal	Andel
Hos föräldrar	926	9
Långsiktig boendelösning - situation 3	907	9
Institution, HVB, boende med stöd, anstalt och likn. - utan bostad efter flytt/utskrivning - situation 2	1419	14
Annat sätt	233	2
Vet inte/Vill inte svara	1267	12
Totalt, svarande	10 289	100

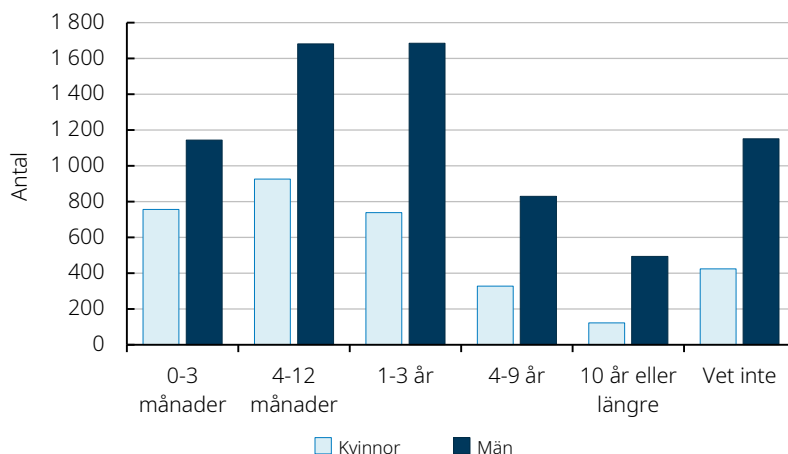
Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Sammanhängande tid i hemlöshet innan mätveckan

Det var 17 procent av de som svarade som fyllde i att personen hade varit i hemlöshet i fyra år eller längre⁴². En något högre andel av männen hade varit hemlösa under minst fyra år, 19 procent av männen jämfört med 14 procent av kvinnorna. Det var 6 procent av personerna som uppgavs ha varit hemlösa i 10 år eller längre innan mätveckan, det gällde nästan 500 män.

Flera personer hade dock varit i hemlöshet en kortare tid. En av fyra personer hade varit i någon hemlöshetssituation mellan 4 till 12 månader innan mätveckan och nästan lika många mellan 1–3 år

Figur 5. Sammanhängande tid i hemlöshet fram till mätvecka 16, 2023. Antal kvinnor och män.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023. Antal svar på frågan:10 271.

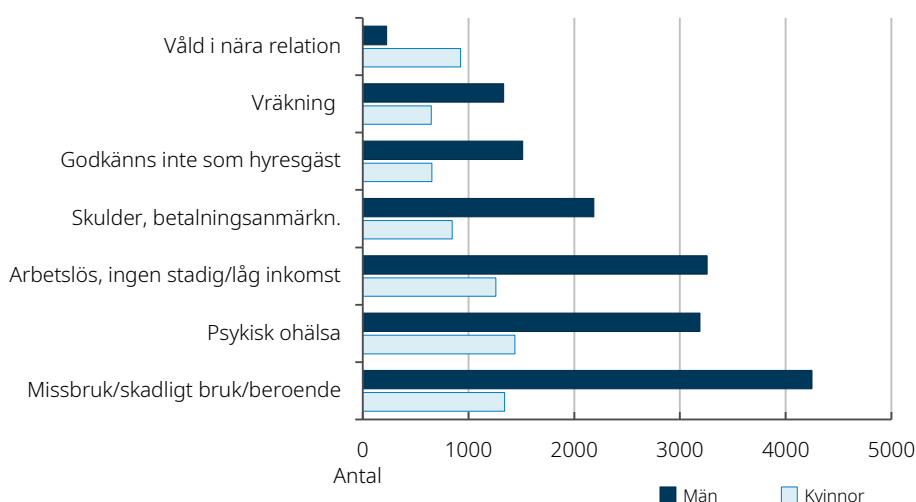
⁴² Frågan gällde sammanhängande tid i någon eller flera av hemlöshetssituationerna 1, 2, 3 och 4 och i andelarna ingår alla svar, d.v.s. även de som svarat *vet inte*.

För 15 procent av personerna visste inte uppgiftslämnaren hur länge personen hade varit i hemlöshet fram till den situation som rådde under mätveckan. Det innebär troligen att de varit i hemlöshet längre tid än tre månader, som var den kortaste tidsperioden bland svarsalternativen.

Faktorer som bidragit till hemlöshet

Att varje enskild person hamnat i en hemlöshetssituation kan naturligtvis bero på flera och helt olika omständigheter i deras liv. Här beskriv de vanligaste faktorer som uppgavs ha bidragit till den då rådande hemlöshetssituationen för gruppen som helhet.

Figur 6. De sju mest förekommande faktorerna som bidragit till hemlöshet. Antal svar för kvinnor och män.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023. Antal svar på frågan 10 290.

Bland männen var *missbruk, skadligt bruk eller beroende* den faktor som uppgavs av flest uppgiftslämnare följt av *arbetslöshet och brist på stadig inkomst* och *psykisk ohälsa*. Även bland kvinnorna var dessa faktorer de vanligaste, men för kvinnorna var *psykisk ohälsa* den faktor som uppgavs för flest personer.

Att ha *skulder och betalningsanmärkningar* medför ofta att det är svårt att få ett eget hyreskontrakt och det var den fjärde vanligaste faktorn bland männen. Det kan i sin tur, men inte uteslutande, höra ihop med den femte vanligaste faktorn som bidragit till hemlöshet bland männen. Den var att de *inte blir godkända som hyresgäst på bostadsmarknaden*, d.v.s. har svårt att få ett eget hyreskontrakt.

Bland kvinnorna var däremot *våld i nära relation* den fjärde vanligaste faktorn som uppgavs ha lett till den dåvarande hemlöshetssituationen. Även bland kvinnorna var det relativt vanligt att ha *skulder och betalningsanmärkningar*, det var den femte mest frekventa faktorn som angavs ha bidragit till hemlösheten bland kvinnorna.

De behov av stöd, insatser vård och behandling som personerna i de här hemlöshetsituationerna uppgavs ha var i princip de samma som faktorerna som lett till deras hemlöshet. Endast 5 procent av alla uppgavs inte ha några behov av insatser förutom boendet.

Personer i akut hemlöshet – situation 1

Här presenteras uppgifter om de personer som var i akut hemlöshet under kartläggningsveckan i april 2023. Uppgifterna baseras på de uppgifter Socialstyrelsen fick från socialtjänsten, civilsamhället och enskilda personer som var i hemlöshet. För personer i akut hemlöshet står civilsamhället och personer i hemlöshet för en större andel av de inkomna svaren, jämfört med situation 2 och 4. En av tio enkäter besvarades av dem. Det är 211 personer som var i någon form av akut hemlöshet som själva fyllt i en enkät.

Situationen under mätveckan

Drygt 4400 personer uppgavs vara i en akut hemlöshetsituation under mätveckan. Av dem var 66 procent män och 34 procent var kvinnor.

Totalt var antalet personer i en akut hemlöshetsituation lägre under mätveckan 2023 jämfört med hur många som rapporterades in 2017. Andelen kvinnor är också lägre, 2017 var de 41 procent medan andelen män var 59 procent. Sammantaget har Socialstyrelsen fått in 1139 färre personer som var i akut hemlöshet i kartläggningen 2023. Fem större kommuner⁴³ stod för 78 procent av den minskningen, vilket motsvarar 877 personer.

De allra flesta personerna som var i en akut hemlöshetsituation under mätveckan var 35 år eller äldre. Unga vuxna i åldern 18–24 år var 10 procent av alla personer och 24 procent var i åldersgruppen 25–34 år. Fördelningen liknar den som var i kartläggningen från 2017, även om antalet personer då var något fler i dessa åldersgrupper. Ett undantag är personer i den äldsta gruppen d.v.s. personer som var 65 år eller äldre. Både antalet personer och andelen var något högre nu jämfört med 2017. Nu rapporterades 283 äldre personer in som var i akut hemlöshet jämfört med 251 personer 2017, vilket motsvarar 7 procent respektive 5 procent 2017.

Högre andel födda i Sverige

Det är 55 procent av alla personer i akut hemlöshet som är födda i Sverige. Andelen kvinnor födda i Sverige är något lägre än männen, 53 respektive 56 procent av männen.

I den senaste kartläggningen 2017 var förhållandena de omvända, då var 39 procent födda i Sverige och 56 procent i ett annat land. Även antalet

⁴³ Dessa är Göteborg, Malmö, Botkyrka, Stockholm och Linköping.

personer i akut hemlöshet som är födda i Sverige är 2023 något fler än 2017, 246 fler personer.

Skillnaden bland kvinnorna är ännu större. Andelen kvinnor födda utomlands var 64 procent 2017 och 30 procent var födda i Sverige. Även antalet kvinnor som är födda utomlands har minskat från 1441 kvinnor 2017 till 571 under mätveckan 2023.

Tabell 10. Andel kvinnor och män i akut hemlöshet, födda i Sverige och utomlands, 2017 och 2023.

Född i:	Kvinnor 2017	Kvinnor 2023	Män 2017	Män 2023
Sverige	30	53	45	56
Annat land	64	39	51	35
Vet inte/vill inte svara	6	8	3	8

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 14, 2017 och Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16, 2023.

Var personerna i akut hemlöshet vistades

De allra flesta personerna som var i akut hemlöshet hade någon form av tillfälligt tak över huvudet under mätveckan, av de Socialstyrelsen fått kännedom om. Flest personer vistades på härbärke eller akutboenden tätt följt av vandrarhem eller hotell. Det tredje vanligaste var att personer vistas på skyddade boenden/kvinnojourer.

Det är fler män än kvinnor på alla de olika platser som personerna i akut hemlöshet vistades på under mätveckan. Det enda undantaget är skyddade boenden/kvinnojourer där majoriteten är kvinnor, men även män vistades på skyddade boenden. Sammanlagt uppgavs 384 kvinnor och 132 män befinna sig där under mätveckan 2023⁴⁴. Det är ett fåtal fler kvinnor än i kartläggningen 2017⁴⁵, men 100 fler män än nu jämfört med 2017. Flertalet av dessa män hade behov av samhällets skydd för att det förelåg en allvarlig hotbild och de var avhoppare från organiserad brottlighet⁴⁶.

⁴⁴ I den senaste nationella kartläggningen av skyddade boenden 2019 identifierades 282 boenden. Då fanns 1653 platser för vuxna i de 213 boenden som besvarade enkäten. (Kartläggning av skyddade boenden i Sverige, Socialstyrelsen 2020 Kartläggning av skyddade boenden i Sverige (socialstyrelsen.se) Hämtad: 2023-12-04)

⁴⁵ 2017 var 374 kvinnor på skyddat boende eller kvinnojour under mätveckan.

⁴⁶ Det kan gälla både kriminella grupperingar och löst sammansatta kriminella nätverk. Definitionen av *avhoppare* omfattar både individer som kan kopplas till gängkriminalitet och till våldsbejakande extremistiska och hedersrelaterade miljöer. (Arbeta med avhoppare, Socialstyrelsen 2023 www.socialstyrelsen.se/globalassets/sharepoint-dokument/artikelkatalog/kunskapsstod/2023-11-8829.pdf)

Utan tak överhuvudet

Det var totalt 745 personer som levde och sov utomhus, på offentliga platser, lokaler som garage och källare samt i bil, tält och husvagn. Av dem var de flesta män, 586 män och 159 kvinnor levde under dessa omständigheter. Det är något färre personer som levde utan tak över huvudet än i kartläggningen 2017. Det var då 878 personer som levde på motsvarande platser under mätveckan. Andelen kvinnor är nu något lägre än 2017, 21 procent av personerna var kvinnor 2023 jämfört med 25 procent 2017.

Ytterligare 540 personer var i en akut hemlöshetsituation 2023, men utan att uppgiftslämnaren kunde avgöra exakt var personen vistades denna vecka.

Tabell 11. Kvinnor och män i olika boendesituationer i akut hemlöshet vecka 16, 2023. Antal och andel.

Boendeform v. 16 2023	Antal Kvinnor	Andel Kvinnor	Antal Män	Andel Män
Härbärke, Akutboende	288	20	825	29
Vandrarhem, Hotell	294	20	605	21
Skyddat boende, Kvinnojour	384	26	132	5
Jourboende, Korttidsboende	186	13	320	11
Utomhus, offentliga platser	83	6	289	10
Källare, garage, vind	29	2	145	5
Bil, tält, Husvagn och likn.	47	3	152	5
Vet inte exakt/Annan - ingår i situation 1	156	10	392	14
Totalt	1467	100	2860	100

Personer med annan könsidentitet ingår inte i resultaten (7). Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning vecka 16, 2023.

Innan den akuta hemlösheten

Personernas tidigare boende

Av personerna som under mätveckan var i akut hemlöshet hade en av tre tidigare antingen haft ett eget hyrt eller ägt boende eller ett långsiktigt andrahandskontrakt. De kunde ha bott där själv eller tillsammans med en partner. Det var 780 män och 655 kvinnor som haft denna form av boende innan de hamnat i akut hemlöshet. Det är nästan en dubbelt så stor andel av kvinnorna än av männen som hade haft denna form av stabila boende innan, 45 procent respektive 28 procent. En delförklaring är att kvinnor hade varit

utsatta för våld i nära relation och därför vistades på skyddat boende. Det gäller dock inte alla kvinnor.

Det näst vanligaste var att personerna även innan hade varit i en akut hemlöshetsituation, fast i någon annan form av boende, det gällde 16 procent av alla. Det var vanligare bland männen. Samtidigt kom 12 procent från en tidigare placering på SiS-institution, i HVB, boende med stöd eller från en anstaltsvistelse eller motsvarande, d.v.s. hemlöshetsituation 2.

Det var vanligare att uppgiftslämnaren inte visste var männen vistats innan den akuta hemlöshetsituationen, 15 procent av männen jämfört med 10 procent av kvinnorna. Ytterligare 8 procent av personerna hade innan haft ett långvarigt boende med biståndsbeslut enligt SoL (hemlöshetsituation 3) och lika stor andel kom från en egen ordnad tillfällig boendelösning (hemlöshetsituation 4).

Tabell 12. Kvinnor och mäns vanligaste boendesituationer innan den nuvarande akuta hemlöshetsituationen v. 16 2023. Antal och andel,

Tidigare boende:	Antal Kvinnor	Andel Kvinnor	Antal Män	Andel Män
Eget boende, eller med partner	479	33	474	17
Andrahands-/inneboende kontrakt - minst 3 mån.	176	12	306	11
Akut hemlös - (situation 1)	183	12	511	18
Institution, HVB, boende med stöd, m.fl. utan bostad efter flytt/utskrivning (situation 2)	104	7	419	15
Långsiktig boendelösning i försökslägenhet, socialt kontrakt m.fl. (situation 3)	123	8	241	8
Bodde ofrivilligt hos släkt/familj eller hos vänner/bekanta (situation 4)	101	7	240	8
Hos föräldrar	97	7	162	6
Vet inte	159	11	417	15

Andra svar förekom, från 1 till 24 personer per svarsalternativ. Totalt 4296 personer. Personer med annan könsidentitet redovisas inte här. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Sammanhängande tid i hemlöshet

Nästan hälften av personerna i akut hemlöshet hade varit i hemlöshet i mer än 1 år, 1713 personer. Av dem hade drygt 470 personer varit hemlösa längre än 4 år, d.v.s. sammanhängande tid fram till mätveckan. Männen

hade varit i hemlöshet lite längre än vad kvinnorna hade, 44 procent av männen och 33 procent av kvinnorna hade varit hemlösa mer än 1 år. Det var också fler män än kvinnor som varit hemlösa i mer än 10 år, 7 procent av männen jämfört med 4 procent av kvinnorna.

Lite mer än hälften av personerna hade med andra ord varit hemlösa i mindre än 1 år fram till mätveckan, varav 831 personer i max 3 månader.

Värt att notera är också att det var sammanlagt 589 personer för vilka svaret var att uppgiftslämnaren inte visste hur lång tid som personerna hade varit i hemlöshet, detta gällde betydligt fler män än kvinnor.

Tabell 13. Sammanhängande tid i hemlöshet för kvinnor och män innan den nuvarande akuta hemlösheten vecka 16 2023. Antal och andel.

Sammanhängande tid i hemlöshet:	Antal kvinnor	Andel kvinnor	Antal män	Andel män
0-3 mån	383	26	446	16
4-12 mån	453	31	690	24
1-3 år	307	21	682	24
4-9 år	130	9	373	13
10 år eller längre	49	3	189	7
Vet inte	134	9	453	16
Totalt	1456	100	2833	100

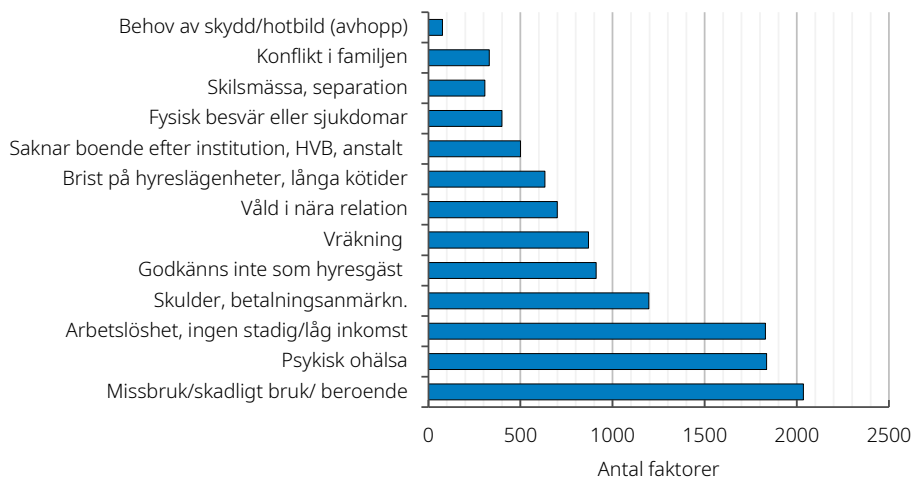
Bortfall: 38 personer med annan könsidentitet ingår inte här Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Missbruk, psykisk ohälsa och brist på inkomst – faktorer bakom hemlösheten

De faktorer som uppgavs ha bidragit till den akuta hemlöshetssituationen var främst *missbruk eller beroende, psykisk ohälsa* samt att personen var *arbetslös och saknade stadigvarande inkomst*. Även ekonomiska problem i form av *skulder och betalningsanmärkningar* samt olika svårigheter att få tillgång till en hyreslägenhet var vanliga svar i enkäten.

Samma faktorer uppgavs ha bidragit till den akuta hemlöshetssituationen för både kvinnor och män. Våld i nära relationer var dock en betydligt vanligare faktor bland kvinnorna, för 584 kvinnor och 115 män angavs detta ha bidragit till hemlöshetssituationen.

Figur 7. De mest förekommande faktorerna som uppgavs ha bidragit till personernas akuta hemlöshetsituation.

Fler svar kunde fyllas i. Antal svar totalt 4299, bortfall 35. Vet inte/Vill inte svara 241. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Detta är samma faktorer som oftast uppgavs ha bidragit till personers akuta hemlöshet i kartläggningen 2017. Det var då ännu ovanligare att våld i nära relation förekom som en bidragande faktor bland männen i akut hemlöshet. I 2023 års kartläggning var det dessutom 77 som skrev i enkäten att det förelåg en allvarlig hotbild mot personen ofta kopplad till en kriminell livsstil som bidragit till den då rådande hemlöshetsituationen. Det gällde nästan bara män.

Flera orsaker till behov av stöd

De orsaker som personerna hade behov av stöd, insatser, vård eller behandling för korrelerar med faktorerna som bidragit till deras hemlöshet. Både kvinnor och män uppfattas behöva stöd för sitt missbruk/beroende, sin psykiska och sin fysiska ohälsa samt stöd kopplat till arbetslöshet och skulder samt betalningsanmärkningar. Många av personerna i akut hemlöshet har därmed behov av stöd både från socialtjänsten och hälso- och sjukvården och har av flera skäl svårt att få ett hyreskontrakt på egen hand.

Utan boende efter institution eller stödboende – situation 2

Här beskrivs de uppgifter om personer som under kartlägningsveckan skulle skrivas ut/vars insatser skulle avslutas inom 3 månader från boende med stöd, kriminalvårdsanstalt, familjehem, HVB, SiS-institution, heldygnsvård inkl. tvångsvård enligt LRV och LPT. Här kan även personer som är kvar där längre för att de saknade ett boende komma att ingå. Den här gruppen har socialtjänsten fått svara på i enkäten riktad till dem. Det enda undantaget är om en person var inskriven på ett av civilsamhällets eget

drivna boenden utan stöd eller finansiering från socialtjänsten, då kunde även civilsamhället besvara enkäter för personer i denna situation.

Socialtjänsten har besvarat enkäter för 98 procent av alla personer som var i hemlöshetsituation 2.⁴⁷ Det är 126 personer som var i denna situation som själva fyllt i enkäten, i kartläggningen 2017 gjorde 112 personer det.

Situationen under mätveckan

Nästan hälften är män födda i Sverige

Totalt var det 2713 personer i hemlöshetsituation 2 som Socialstyrelsen fick in enkätsvar om. Andelen män är större i denna grupp både jämfört med fördelningen i de andra hemlöshetsituationerna och jämfört med det totala antalet personer i hemlöshet. Det var 74 procent män och 26 procent kvinnor som var i situation under mätveckan. De flesta personerna var födda i Sverige, 72 procent. Nästan hälften av personerna som var i situation 2 är män födda i Sverige, 49 procent.

I kartläggningen 2017 var det totalt 4093 personer i hemlöshetsituation 2. Det innebär att det är 1380 färre personer i 2023 års kartläggning jämfört med 2017⁴⁸. Antalet vuxna som får frivillig institutionsvård har också minskat 20 procent mellan 2015 och 2022 [10]. Att det är en hög andel män i denna situation känns igen från resultat i tidigare hemlöshetskartläggningar [1, 3]. I 2017 års kartläggning var män födda i Sverige mer än hälften av alla i situation 2, 55 procent. Andelen personer som var födda i Sverige var då 76 procent och 24 procent av personerna var födda utomlands.

Det var 43 procent av personerna som var i åldern 18–34 år, det innebär att personer på väg ut i hemlöshet efter någon form av institutionsvistelse är yngre än personerna i akut hemlöshet. De yngsta personerna i denna åldersgrupp som var 18–24 år gamla var sammanlagt 15 procent av alla personerna som var i situation 2. I 2017 års kartläggningen var andelen personer i åldern 18–34 år i princip densamma, 42 procent.

Drygt 140 var personer i åldern 65 och äldre, det motsvarar 5 procent av alla i situation 2. I kartläggningen 2017 var 6 procent i samma åldersgrupp.

De flesta har inte barn

De flesta personerna som var i hemlöshetsituation 2 hade inga barn, 74 procent av männen och 63 procent av kvinnorna. Det var också få av de som hade barn som bodde med dem under mätveckan, eftersom personerna är på någon form av institution, boende med stöd eller på anstalter är det inte oväntat. Att majoriteten av personerna i denna grupp inte har barn gällde

⁴⁷ I kartläggningen från 2017 svarade socialtjänsten på 96 procent av enkäterna.

⁴⁸ Stockholm stod för en fjärdedel av det minskade antalet personerna i situation 2 mellan 2017 och 2023.

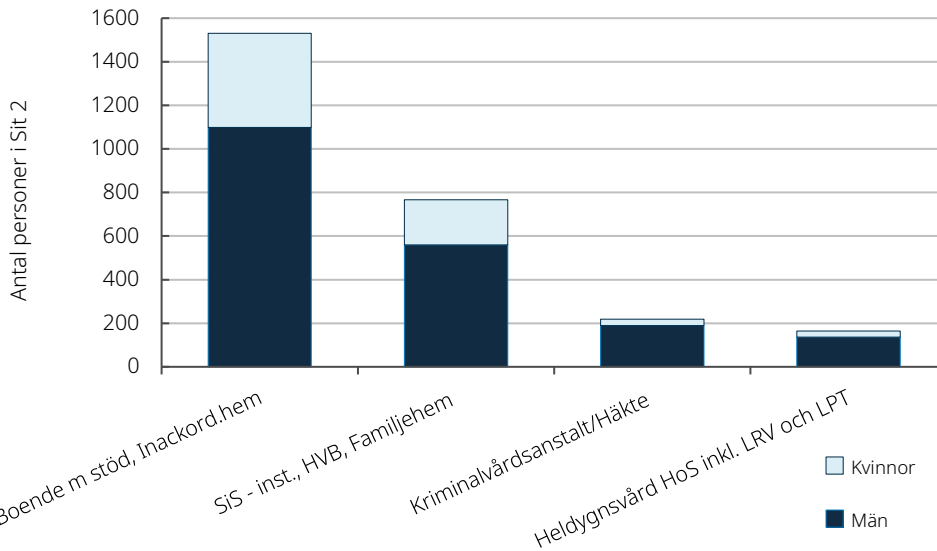
även i kartläggningen 2017, även om det då gällde ännu fler personer. Då hade 79 procent av männen och 72 procent av kvinnorna i situation 2 inga barn under 18 år och ännu färre bodde med sina barn.

Flest vistades på boende med stöd

Mer än hälften av personerna bodde under mätveckan på boende med stöd eller någon form av inackorderingshem, 57 procent. De flesta av dem var män, drygt 70 procent. Boende med stöd⁴⁹ är ett tidsbegränsat boende med heldygnsvistelse där det finns tillsyn och stöd men inte vård eller behandling. Ofta tas beslut om bistånd enligt SoL som gäller för 3 eller 6 månaders boende. Det var en något högre andel av alla kvinnorna i situation 2 som vistades på boende med stöd jämfört med männen, 61 procent av kvinnorna och 55 procent av männen.

Näst vanligast var att personerna var på väg ut från SiS-institution, HVB eller familjehem utan att de hade något boende att flytta till, vilket gällde 28 procent av personerna i situation 2.

Figur 8. Boendeformer för kvinnor och män i hemlöshetssituation 2 under vecka 16 2023. Antal.

Därutöver fanns 6 personer som skulle skrivas ut från civilsamhällets egna boende med stöd, HVB eller motsvarande under mätveckan, utan bistånd från socialtjänsten. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

⁴⁹ eller stödboende som det kallats tidigare.

Sammantaget var 17 procent av männen på väg ut från anstalt, häkte eller heldygnsvård inom hälso- och sjukvården där tvångsvård enligt LRV och LPT ingår.

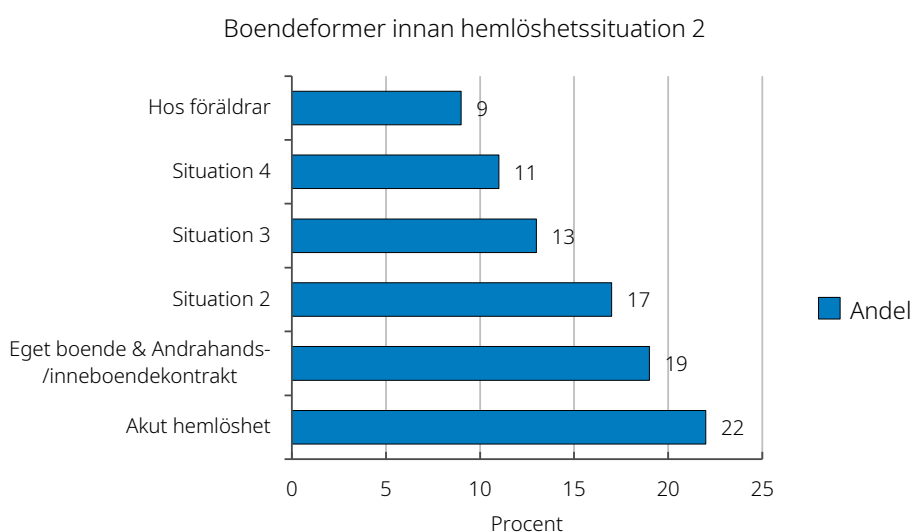
Även under mätveckan 2017 vistades drygt hälften av personerna på boende med stöd (stödboende) och inackorderingshem, 56 procent, och fördelningen för de andra boendena är också påtagligt lik i de båda kartläggningarna.

Innan personernas nuvarande situation

Bland både männen och kvinnorna som var i situation 2 under mätveckan hade drygt en av fem tidigare varit i en akut hemlöshetssituation, 22 procent. Nästan lika många personer, 19 procent, hade innan haft en egen bostad eller haft ett långvarigt andrahands- eller inneboendekontrakt. Det tredje vanligaste var att personerna tidigare hade vistats på något annat av boendealternativen inom situation 2, d.v.s. boende med stöd eller på institution, i HVB, på SiS-institution, inom kriminalvården eller på heldygnsbehandling inom hälso- och sjukvården inklusive tvångsvård. Det var 17 procent av personerna som varit i hemlöshetssituation 2 även innan. Det var drygt en av tio av personerna som tidigare varit antingen i hemlöshetssituation 3 eller i situation 4.

Mönstret av var personerna hade vistats tidigare var detsamma för kvinnorna och männen. Det var dock en högre andel kvinnor än män som innan haft långsiktigt andrahandsboende med biståndsbeslut enligt SoL, hemlöshetssituation 3. Av kvinnorna var det 19 procent som kom från situation 3 medan 11 procent av männen gjorde det.

Figur 9. De vanligaste boendesituationerna innan den nuvarande hemlöshetssituationen 2, v. 16 2023, andel personer.

Totalt 2686 personer. För 8 procent var den tidigare boendeformen okänd. Totalt 1 procent gällde 9 andra boenden. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

I kartläggningen 2017 var däremot det vanligaste att personerna även tidigare hade varit i hemlöshetssituation 2, det gällde för 24 procent av personerna då. Det näst vanligaste var att personerna innan hade varit i akut hemlöshet, vilket 21 procent av männen och 20 procent av kvinnorna hade varit. Det var med andra ord nästan lika stor andel som 2017 varit i akut hemlöshet innan.

Sammanhängande tid i hemlöshet

Nästan hälften av personerna som var i situation 2 hade varit hemlösa i mer än ett år innan hemlöshetssituationen under mätveckan. Det var 26 procent av personerna som hade varit i hemlöshet under 1–3 år, vilket motsvarar 738 personer. Det var en något högre andel av kvinnorna som varit i hemlöshet 1–3 år, 31 procent jämfört med 26 procent av männen.

I den här situationen fanns både en högre andel kvinnor och män som varit i hemlöshet i mer än 10 år jämfört med personerna som var i akut hemlöshet. Det var 11 procent av männen och 7 procent av kvinnorna som hade varit hemlösa i mer än 10 år, sammanlagt drygt 250 personer.

För 354 personer var det okänt hur länge de hade varit i hemlöshet innan den nuvarande situationen, det motsvarar 13 procent av alla personerna som var i situation 2 under mätveckan i kartläggningen.

Tabell 14. Sammanhängande tid i hemlöshet för kvinnor och män innan nuvarande hemlöshetssituation 2, vecka 16 2023. Antal och andelar.

Tid i hemlöshet	Antal kvinnor	Andel kvinnor	Antal män	Andel män
0-3 månader	97	14	271	14
4-12 månader	179	25	443	22
1-3 år	221	31	517	26
4-9 år	88	13	262	13
10 år och längre	46	7	209	11
Vet inte	72	10	282	14
Totalt	703	100	1984	100

Bortfall och annan könsidentitet var totalt 16. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Även i kartläggningen 2017 hade många personer i den här situationen varit i hemlösa en längre tid. Det var då 59 procent som varit i hemlöshet i minst 1 år. De som hade varit i hemlöshet längst tid av dem, i minst 10 år, var 13 procent av alla i hemlöshetssituation 2. Det var även 2017 okänt hur länge 13 procent av personerna hade varit i hemlöshet.

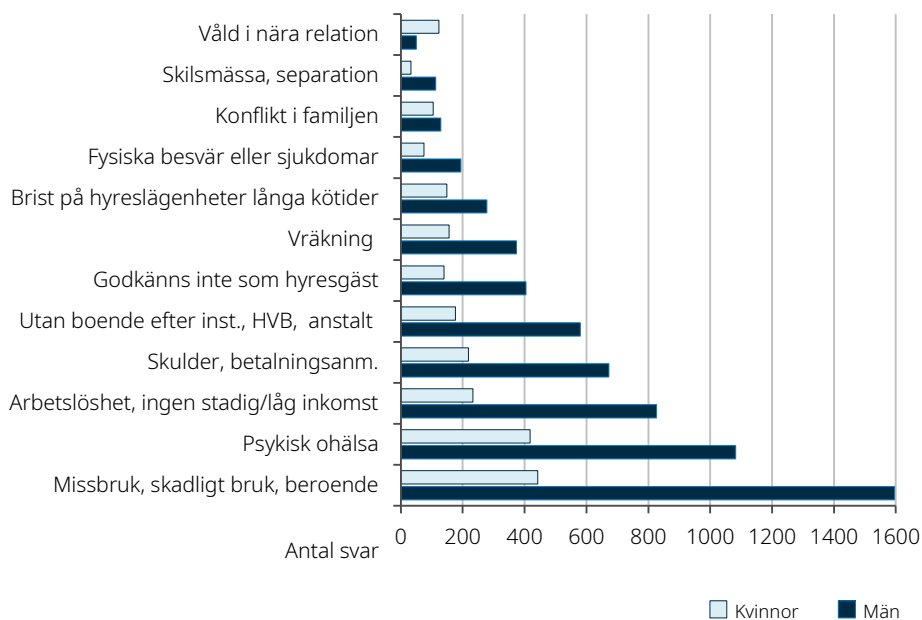
Faktorer som bidragit till hemlöshet i situation 2

Flera olika faktorer uppgavs ha bidragit till den hemlöshetssituation som personerna var i under mätveckan. Här presenteras de tolv faktorer som var relevanta för minst 170 och upp till drygt 2000 av personerna i situation 2. Det var alltså vanligt att flera faktorer uppgavs för en och samma person.

För både kvinnor och män var *missbruk, skadligt bruk eller beroende* och *psykisk ohälsa* de vanligaste faktorerna som ansågs ha bidragit till deras nuvarande hemlöshet. Även för dessa personer var *arbetslöshet/brist på inkomst* och *skulder och betalningsanmärkningar* vanligt. De här var också de vanligaste faktorerna som ansågs ha bidragit till att personer var i akut hemlöshet. Andra faktorer kopplat till möjligheterna att få ett eget boende är vanliga som att personerna tidigare blivit avhysta (vräkta), långa kötider för att få en hyresbostad och att de har svårt att bli godkända som hyresgäster på bostadsmarknaden. Personerna har även innan den nuvarande situation 2 varit i en situation där de saknat ett boende att komma tillbaka till efter behandling, placering eller avtjänat fängelsestraff.

Även här nämns våld i nära relation som en bidragande faktor som var vanligare för kvinnor, men inte alls för lika många personer som för gruppen som var i akut hemlöshet. Det var 123 kvinnor och 50 män i hemlöshetssituation 2 där våld i nära relation uppfattades vara en bidragande faktor till deras hemlöshet.

Figur 10. De mest förekommande faktorer som bidragit till personernas hemlöshetssituation 2. Antal svar för kvinnor och män.

Flera svar kunde fyllas i. Antal svar 2695, bortfall 7. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Flera orsaker till behov av stöd och insatser

Precis som för personerna i akut hemlöshet hör behoven av stöd, insatser, behandling eller vård samman med de faktorer som uppges ha bidragit till hemlöshetsituationen.

De vanligaste orsakerna till någon form av stöd var *missbruk eller beroende, psykisk ohälsa* och att personerna helt *saknade eller hade en låg inkomst*. Personerna uppgavs också ha problem att hantera sin ekonomi, ha fysiska besvär, funktionsnedsättningar och problem med munhälsan.

Tabell 15. De vanligaste orsakerna till behov av stöd, insatser, behandling och vård hos personer i hemlöshetsituation 2, vecka 16, 2023.

Orsaker:	Antal personer
Problem i mun och tänder	205
Funktionsnedsättning som leder till behov av stöd	451
Somatiska/fysiska problem (inkl. demens)	475
Saknar sysselsättning/arbete	860
Skulder, betalningsanmärkningar t.ex. behov av skuldsanering, ekonomisk rådgivning	864
Ingen eller låg inkomst t.ex. behov av ekonomiskt bistånd	1091
Psykisk ohälsa	1498
Missbruk och beroende Inkl. spelberoende och underhållsbehandling	1849

Flera svar kunde fyllas i. Antal svar: 2688. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Missbruk eller beroende och psykisk ohälsa var också de vanligaste faktorerna som uppgavs ha lett till hemlöshetsituation 2 i kartläggningen 2017. Detta var även de behov som personerna då i högst utsträckning ansågs behöva stöd, insatser och behandling för mätveckan 2017.

Eget ordnat tillfälligt boende – situation 4

Här beskrivs resultaten för personer som under mätveckan var i hemlöshetsituation 4. Personer i den här gruppen ingick i enkäten till socialtjänsten, civilsamhället och personer som själva var i hemlöshet. Personerna i denna grupp bodde ofrivilligt och tillfälligt hos sin familj eller släkt samt hos vänner eller bekanta. Här ingår även personer som bodde inneboende eller i andrahand max 3 månader efter mätveckan. Socialtjänsten har besvarat enkäter för 94 procent av personerna och civilsamhället 5

procent. 150 personer i denna hemlöshetssituation har fyllt i enkäten själva och 58 personer hade ingen kontakt alls med socialtjänsten.

Mer än hälften under 35 år

Sammanlagt var 3186 personer i den här situationen under mätveckan 2023, som Socialstyrelsen fått kännedom om. Av personerna i situation 4 var två av tre män och en tredjedel var kvinnor. Nästan två av tre av alla personerna i den här situationen var födda i Sverige, 65 procent.

I den här hemlöshetssituationen är det fler yngre personer, i jämförelse med personerna i de andra hemlöshetssituationerna. Det var 52 procent av personerna som var i åldern 18–34 år under mätveckan 2023, och 54 procent av kvinnorna var under 35 år. Unga vuxna i ålder 18–24 år var 565 personer eller 18 procent av alla personer i situation 4. Av alla unga vuxna i åldersgruppen 18–24 år som var hemlösa i situation 1, 2 och 4 var 40 procent i hemlöshetssituation 4.

Äldre personer från 65 år och äldre var endast 2 procent. De allra flesta personerna i situation 2 levde utan partner, 82 procent, och två av tre hade heller inte egna barn, 67 procent av alla.

Mindre kännedom om personer i situation 4

Socialtjänsten hade 2017 kontakt med betydligt fler personer i den här tillfälliga hemlöshetssituationen⁵⁰, sammanlagt 5100 personer med motsvarande uppgiftslämnare som 2023⁵¹. Av dem var då 53 procent födda i Sverige och andelen födda utomlands var alltså högre, nästan hälften av alla. Även i kartläggningen 2017 var personer i den här situationen den yngsta gruppen, då var sammanlagt 56 procent under 35 år och endast 2 procent 65 år eller äldre. De flesta personerna utan partner och 65 procent av alla personerna hade inga barn under 18 år.

De flesta bor ofrivilligt hos familj eller bekanta

Flest personer i den här situationen bodde ofrivilligt och tillfälligt hos sin familj eller släkt, utan inneboendekontrakt, det gällde 40 procent av personerna. Det handlar alltså inte om unga vuxna som bor kvar hos sina föräldrar i allmänhet för att det är svårt att komma in på bostadsmarknaden och där förhållandena hemma fungerar. Personerna i den här hemlöshetssituationen har kontakt med socialtjänsten eller civilsamhället för att deras boendesituation är ofrivillig, tillfällig och i många fall säkert ohållbar.

⁵⁰ Socialtjänsten besvarade 97 procent av alla enkäter för personer i situation 4.

⁵¹ Det innebär en minskning med nästan 1800 personer 2023, jämfört med 2017.

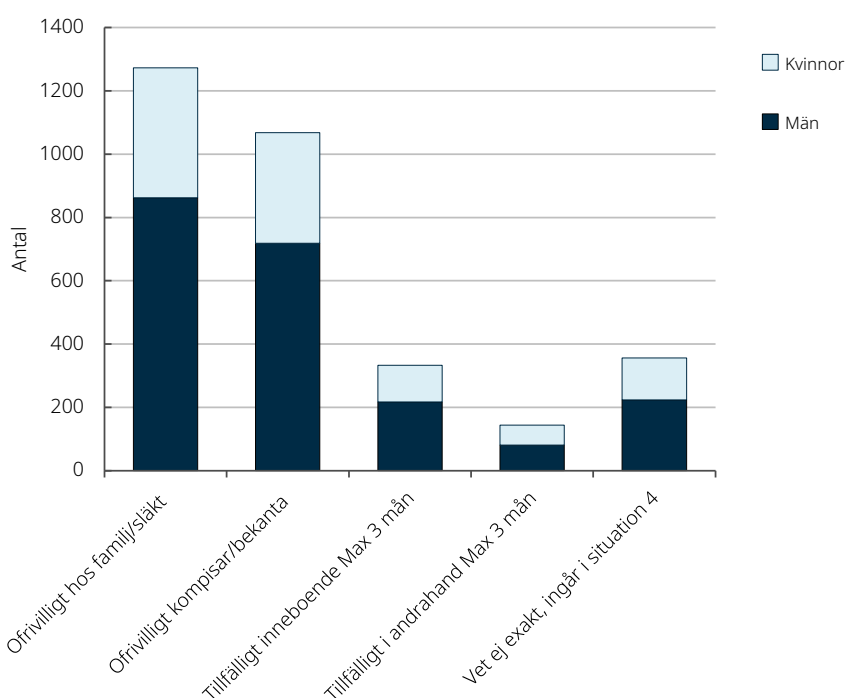
Nästan lika vanligt var att personerna ofrivilligt och tillfälligt bodde hos sina kompisar eller bekanta utan att ha något hyres- eller inneboendekontrakt med dem. Det gällde 34 procent av personerna.

En av tio var tillfälligt inneboende hos privatpersoner i max tre månader efter mätveckan.

I alla fyra olika boendesituationerna var andelen män fler än kvinnorna.

Även under mätveckan 2017 vistades de flesta ofrivilligt hos familj eller släkt. Sammanlagt bodde då tre av fyra antingen ofrivilligt hos familj/släkt eller kamrater/bekanta.

Figur 11. Boendesituation för kvinnor och män i situation 4, v. 16 2023.

Totalt 3182 kvinnor och män. Personer med annan könsidentitet redovisas inte här. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Eget boende innan situation 4

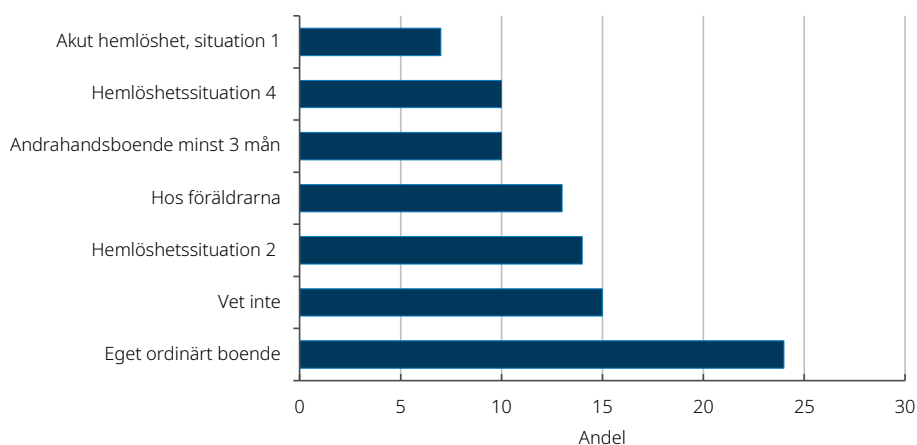
Sammanlagt 1067 personer hade innan det nuvarande boendet antingen haft ett eget ordinärt boende d.v.s. de eller partner hade hyrt eller ägt en bostad eller så hade de haft ett långvarigt andrahandskontrakt. Det motsvarar 34 procent av alla personerna som var i situation 4 under mätveckan.

Det var heller inte ovanligt att personerna bott hos sin eller sina föräldrar innan det nuvarande boendet, 13 procent hade gjort det. Det var 14 procent som innan denna hemlöshetsituation varit placerade på SiS-institution, i HVB, i familjehem, bott på boende med stöd eller varit på anstalt (situation

2). Det förekom också att personerna varit i ett annat eget ordnat tillfälligt boende (i situation 4) och varit i akut hemlöshet (situation 1), vilket 10 respektive 7 procent av dem hade.

För ytterligare 15 procent av personerna visste inte uppgiftslämnaren var eller hur personen bott innan den nuvarande boendesituationen. Vilket gör det svårare att veta var och hur hemlöshetssituationen kan förebyggas. Motsvarande andel i 2017 år kartläggning var dock ännu högre, 20 procent.

Figur 12. De vanligaste boendesituationerna innan nuvarande hemlöshetssituation 4 v. 16, 2023. Andelar.

Svaren gäller 2698 personer och 458 (14 procent) svarade på 10 andra boendesituationer. Bortfall 30. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

I kartläggningen 2017 var det 18 procent av personerna som tidigare hade bott i ett annat tillfälligt ordnat boende, hemlöshetssituation 4. Lika stor andel hade då tidigare haft en egen hyrd eller ägd bostad eller bott med en partner. I likhet med 2023 hade 14 procent av personerna bott hos sin eller sina föräldrar innan det nuvarande boendet i situation 4, i kartläggningen 2017.

Kortare tid i hemlöshet

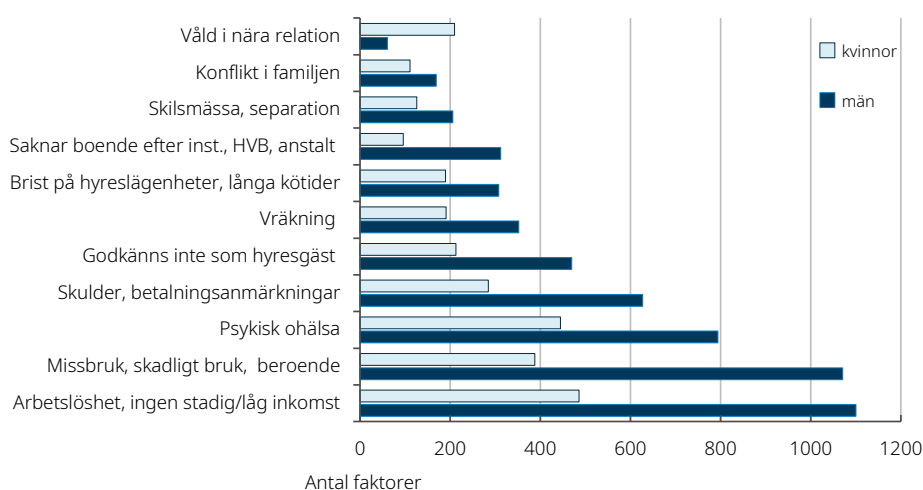
Drygt en av fem hade bara varit i hemlöshet sammanhängande i max 3 månader fram till mätveckan. En något högre andel av kvinnorna hade varit i hemlöshet kortare än 3 månader, 24 procent, i jämförelse med männen där 19 procent hade varit det. Sammanlagt var det 68 procent av personerna som fram till mätveckan varit i någon hemlöshetssituation i max 1 år. Endast 112 personer (4 procent) hade varit i hemlöshet i mer än 10 år fram till mätveckan 2023.

I kartläggningen 2017 hade personerna generellt varit i hemlöshet under lite längre tid, då hade 43 procent varit i hemlöshet i max 1 år.

Likande faktorer bakom hemlöshet för de i situation 4

Även för personerna i situation 4 är *brist på inkomst, missbruk eller beroende* och *psykisk ohälsa* de vanligaste faktorerna som bidragit till deras hemlöshet. Det gäller både kvinnorna och männen. Även att personerna har *skulder* och *svårigheter att få tillgång till en hyreslägenhet* uppfattades ha bidragit till deras nuvarande hemlöshetssituation. Det var nästan 550 personer som blivit *avhysta* från tidigare boende och drygt 400 som saknat bostad efter placering, SiS-institution, boende med stöd eller efter avtjänat fängelsestraff. *Våld i nära relation* var en faktor som uppgavs ha bidragit till hemlöshetssituationen för fler kvinnor än män.

Figur 13. De mest förekommande faktorerna som bidragit till personernas hemlöshetssituation 4. Antal svar för kvinnor och män.

Flera svar kunde fyllas i. Antal svar 3150 Bortfall: 26. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Behov av stöd för sin ekonomi, beroende och psykiska ohälsa

Drygt hälften av personerna uppgavs *sakna eller ha en låg inkomst* under mätveckan vilket kan innebära att de var i behov av ekonomiskt bistånd. Även *missbruk eller beroende* inklusive för spel och *psykisk ohälsa* var vanligt förekommande orsaker som föranledde behov av stöd, insatser och behandling. Detta gällde drygt 1300 personer. Drygt 1100 personer var också *arbetslösa och saknade annan sysselsättning* och nästan 800 personer hade *skulder och betalningsanmärkningar* och var i behov av ekonomisk rådgivning, skuldsanering eller liknande. Dessa orsaker var lika vanliga bland männen som bland kvinnorna, fördelningen var med andra ord att en tredjedel var kvinnor och två av tre var män.

Ungefär lika många män som kvinnor, totalt 292 personer, hade under mätveckan behov av stöd kopplat till *problem i familjen* och 209 personer

hade behov av stöd och insatser till följd av *våld i nära relation*, 144 av dem var kvinnor.

Det var 147 personer, motsvarande 4 procent, som *inte hade några behov* utöver boendet under mätveckan. Det är en lägre andel än 2017 då det var 11 procent som enbart uppgavs ha behov av boende, det gällde då 545 personer som var i situation 4 under mätveckan.

Långsiktiga boendelösningar – situation 3

Här presenteras resultat om personer som bor i långsiktiga andrahandslägenheter med biståndsbeslut enligt 4 kap. 1 § eller 2 § SoL.

Resultaten nedan baseras på

- kommunernas svar i Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023
- kommunernas svar till Socialstyrelsen i uppföljning till de som i BME *inte* angett antal bostäder, hushåll och/eller antal personer i dessa bostäder
- Socialstyrelsens beräkning av antalet personer, när kommunerna endast angett antalet bostäder eller hushåll. Vi beräknar att 1 vuxen person finns per *hushåll* i första hand, eller per *bostad* i andra hand.

Som framkommit tidigare uppgav 93 procent av landets kommuner att de hyr ut bostäder i andra hand till personer som inte blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden, med biståndsbeslut enligt SoL.⁵² Av dem uppgav 248 kommuner⁵³ att de hade drygt 15 000 bostäder för ändamålet, i BME 2023.

Antalet personer över 18 år som uppgavs bo i dessa bostäder var sammanlagt 11 402, enligt svaren i BME. Med de kompletterande svar Socialstyrelsen fick in i uppföljningen ökade antalet personer till 12 805. Efter den statistiska uppskattning av antalet personer som Socialstyrelsen gjort, är antalet närmre 16 900 personer. Det är Socialstyrelsens bedömning att det är minst så många vuxna personer som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar i början av 2023.⁵⁴

Större omfattning med nytt sätt att kartlägga

Sammanlagt uppskattar Socialstyrelsen att det är 16 878 vuxna personer som bor i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL.⁵⁵ Det

⁵² Av de 279 kommuner som svarade på frågan om de hyr ut boende i andra hand med stöd i SoL i BME 2023.

⁵³ Av de 260 kommuner som uppgav att de hyr ut boende i andra hand med stöd i SoL i BME 2023.

⁵⁴ Det saknas svar från 17 kommuner om de hyr ut bostäder eller om antalet bostäder (11 svarade inte i BME 2023, 6 svarade inte Socialstyrelsen i uppföljningen).

⁵⁵ Det är bostäder som förmedlas genom socialtjänsten, där biståndsbeslut har tagits enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen, SoL. Det rör sig om boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt. Frågan gör ingen skillnad på om kommunen är förstahandshyresgäst och hyr ut lägenheten i andra hand eller om kommunen direktäger bostaden och hyr ut den i första hand

innebär att personer i hemlöshetssituation 3 är den största gruppen, precis som i de senaste två nationella hemlöshetskartläggningarna 2017 och 2011 [1, 3]. I kartläggningen 2017 fick Socialstyrelsen in enkäter för 15 322 personer över 18 år som var i hemlöshetssituation 3. Socialtjänsten fyllde då i en enkät per person som var i denna situation under mätveckan.

Antalet bostäder som kommunerna uppger att de har för denna typ av uthyrning har samtidigt minskat de senaste åren, från 20 583 bostäder 2020⁵⁶ till 17 499 i början av 2022 enligt uppgifter i BME.

Personer i långsiktiga boendelösningar

Som beskrivits tidigare har inte alla kommuner kunnat ta fram de efterfrågade mängduppgifterna om personerna i hemlöshetssituation 3. Resultaten här baseras på de svar Socialstyrelsen fått från kommunerna

- i Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023
- till Socialstyrelsen i uppföljningen till de kommuner som svarat att de har denna boendelösning men *inte* svarat på följdfrågorna om antal bostäder, antal hushåll och/eller om antalet personer i dessa bostäder i BME 2023

Totalt uppgav 232 av 260 kommuner att det var 13 015 vuxna personer som bodde i dessa boendelösningar i början av 2023. Antalet kommuner som svarat på Socialstyrelsens frågor i BME varierar mellan 232 till 165⁵⁷. Här beskrivs de resultaten Socialstyrelsen fått in om dessa personer, vilket innebär att underlaget skiftar från fråga till fråga. Det innebär att Socialstyrelsen inte har några uppgifter om cirka 4000 vuxna personer som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar 2023.

Vissa jämförelser görs med resultaten från den nationella hemlöshetskartläggningen 2017. Observera att de resultaten baseras på 15 250 enkäter, en per person, från socialtjänsten så uppgifterna är inte helt jämförbara.

Kön, ålder och född i Sverige eller annat land

Det var 3 902 kvinnor och 5 046 män över 18 år som bodde i kommunernas långsiktiga andrahandsboenden, enligt svar från 198 kommuner⁵⁸. I början av 2023 var det fler män än kvinnor som bodde i denna boendelösning⁵⁹, 56

(med begränsad besittningsrätt). Boendet kan vara förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

⁵⁶ 2020 ändrade Boverket frågan i BME och la då till efter biståndsbeslut för att förtydliga att det var boende med stöd i socialtjänstlagen som åsyftades. Tidigare uppgifter från kommunerna i BME är därför inte jämförbara.

⁵⁷ Av de 260 kommuner som uppgett att de har denna form av boendelösning i kommunen.

⁵⁸ Som svarat på frågan om antal kvinnor och män.

⁵⁹ Frågorna avser bostäder som förmedlas genom socialtjänsten, där biståndsbeslut har tagits enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen, SoL. Det rör sig om boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt. Frågan gör ingen skillnad på om kommunen är förstahandshyresgäst och hyr ut lägenheten i andra hand eller om kommunen direktäger bostaden och hyr ut den i första hand (med begränsad besittningsrätt). Boendet kan vara förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

procent män och 44 procent kvinnor⁶⁰. Utifrån de uppgifter Socialstyrelsen fått in är andelen kvinnor högre i situation 3, jämfört med i de andra hemlöshetssituationerna. I kartläggningen 2017 var könsfördelningen nästan densamma, då var 55 procent män och 45 procent kvinnor i denna hemlöshetssituation⁶¹.

De flesta personerna som bodde i de långsiktiga boendelösningarna var i åldersgruppen 35–64 år, 60 procent, och 18 procent var i åldern 25–34 år. Andelen unga vuxna i åldern 18–24 år var 11 procent och lika stor andel var personer som var 65 år eller äldre.

Bland personerna i den äldsta åldersgruppen var nästan två av tre män, sammanlagt 627 män och 292 kvinnor var minst 65 år gamla. I den yngsta åldersgruppen är fördelningen mellan kvinnor och män mer jämn. Av de unga vuxna i åldern 18–24 år var 52 procent män och 48 procent kvinnor.

I några kommuner har även unga personer under 18 år denna form av boende med bistånd enligt SoL. Det var 22 kommuner som uppgav att även unga under 18 år bor med dessa kontrakt, d.v.s. där en minderårig har hyresavtalet. Det gäller dock ett fåtal personer, ingen av kommunerna hade fler än 10 ungdomar som hade ett sådant kontrakt.

Det var 58 procent av de vuxna personerna med långsiktigt boende som var födda i Sverige. Precis som 2017 är andelen personer som var födda i Sverige något högre än andelen som är födda i ett annat land. I kartläggningen 2017 uppgavs 56 procent av personerna i situation 3 vara födda i Sverige.

Endast vuxna i de flesta hushållen

De allra flesta personer som bodde i de långsiktiga boendelösningarna hade inte några hemmavarande barn under 18 år⁶², 78 procent.

Tabell 16. Hushåll med långsiktiga boendelösningar enl. SoL utan och med hemmavarande barn under 18 år, antal.

Hushåll utan och med barn	Antal hushåll*
Hushåll utan hemmavarande barn	6 349
Hushåll med hemmavarande barn	1 833

* Antalet kommuner som svarat på frågan om hushåll utan barn är 185 och om hushållen med barn 186. Källa: Kommunernas uppgifter i BME 2023 och till Socialstyrelsen i uppföljningen av saknade svar.

⁶⁰ Uppgiften baseras på svar från 198 kommuner.

⁶¹ Uppgiften baseras på svar för totalt 15 295 personer i hemlöshetssituation 3, mätveckan 2017.

⁶² Med hemmavarande barn menas barn under 18 år som bor i hushållet stadigvarande eller växelvis.

Även i resultaten från hemlöshetskartläggningen 2017 hade de flesta personerna inte barn under 18 år som bodde med dem. Cirka 28 procent uppgavs då bo med barn av dem som var i hemlöshetssituation 3.

Boendelösningen kan bidra till ett eget kontrakt

Även om de här andrahandskontrakten är en långsiktig boendelösning så är boendet förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler och personerna har heller ingen besittningsrätt. Flera kommuner uppgav i BME 2023 att de har som mål att personerna ska få ta över hyreskontraktet och bo kvar i lägenheten. Det var 135 kommuner som uppgav att det alltid är målet och 90 kommuner som uppgav att det var målet i vissa fall. Ytterligare 23 kommuner svarade att detta *inte* var ett mål med boendelösningen.

Det var 152 kommuner som också uppgav att personer med dessa andrahandsboenden hade fått överta sitt hyreskontrakt under 2022. Sammanlagt var det 1696 personer som hade fått överta förstahandskontrakten på den lägenhet de hyrt i andra hand under 2022⁶³. Ytterligare 576 personer hade under 2022 fått flytta från det långsiktiga andrahandsboendet för att de fått ett annat boende med ett eget förstahandskontrakt⁶⁴.

Personer i hemlöshet med barn

I det här avsnittet beskrivs resultat som handlar om de personer i hemlöshet som har barn. Uppgifterna baseras på svaren i Socialstyrelsens enkätundersökning mätveckan våren 2023 och kommunernas svar på Socialstyrelsens frågor i BME 2023. Totalt är det drygt 9 400 barn som har minst en förälder som levde i någon av hemlöshetssituationerna 1–4, utifrån uppgifterna som Socialstyrelsen fått. Vi utgår från att detta är ett minimum. Av dessa barn *bodde* 5 900 barn tillsammans med den förälder som var i en hemlöshetssituation, på heltid eller växelvis.

Föräldrar i hemlöshetssituation 1, 2 och 4

Det var 2985 av personerna som var i någon akut eller tillfällig hemlöshetssituation som hade barn under 18 år, under kartläggningsveckan. Det innebär att minst 29 procent av alla personerna⁶⁵ hade barn under 18 år. I kartläggningen 2017 var det 32 procent som var föräldrar till barn under 18 år under mätveckan, med motsvarande uppgiftslämnare.

Det var nästan lika många kvinnor som hade barn som män under mätveckan 2023, 47 procent kvinnor respektive 53 procent. Nästan nio av

⁶³ i de 142 kommuner som svarade på frågan om antalet.

⁶⁴ i de 100 kommuner som svarade på frågan om antalet.

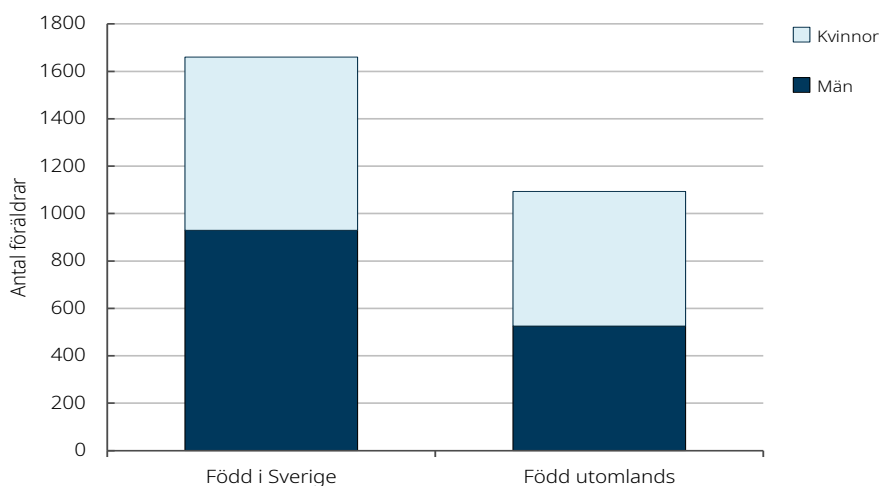
⁶⁵ Det var 589 som svarade att de inte visste om personen i hemlöshet hade barn och 22 som inte ville svara på frågan.

tio, 88 procent, av de som var föräldrar till barn under 18 år levde *inte* tillsammans med en partner⁶⁶ under mätveckan.⁶⁷

Även bland föräldrarna i hemlöshet som hade barn under 18 år är de fler som var födda i Sverige än utomlands, 58 procent föddes i Sverige och 42 procent var födda i ett annat land.

Män som var födda i Sverige var den största föräldragruppen, de motsvarar 33 procent av alla personer i hemlöshet som hade barn mätveckan 2023. Kvinnor födda i Sverige med barn utgjorde 26 procent av föräldrarna. Män födda utomlands var den minsta gruppen bland personer i situation 1, 2 och 4 som hade barn under 18 år, totalt 19 procent av de som var föräldrar.

Figur 14. Antal personer i hemlöshetsituation 1, 2 eller 4 med barn under 18 år, kvinnor och män födda i Sverige eller i annat land. Vecka 16, 2023.

Totalt 2754 personer. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Mindre än en tredjedel bodde med sina barn

Av de personer som hade barn var det 28 procent, eller 832 personer, som också bodde tillsammans med sina barn helt eller växelvis under mätveckan.

Högst andel föräldrar i akut hemlöshet

Det största antalet föräldrar till barn under 18 år var personer som under mätveckan befann sig i akut hemlöshet, 1320 personer. Det motsvarar 44 procent av alla personer i situation 1, 2 och 4 som hade barn under 18 år. Av föräldrarna i akut hemlöshet var det 35 procent som också *bodde* med sina barn helt eller växelvis under mätveckan. Av kvinnorna som hade barn och var i akut hemlöshet under mätveckan bodde 57 procent med sina barn. Även om det är en hög andel är den lägre än i kartläggningen 2017, då var

⁶⁶ Med partner menas make/maka, sambo eller livskamrat.

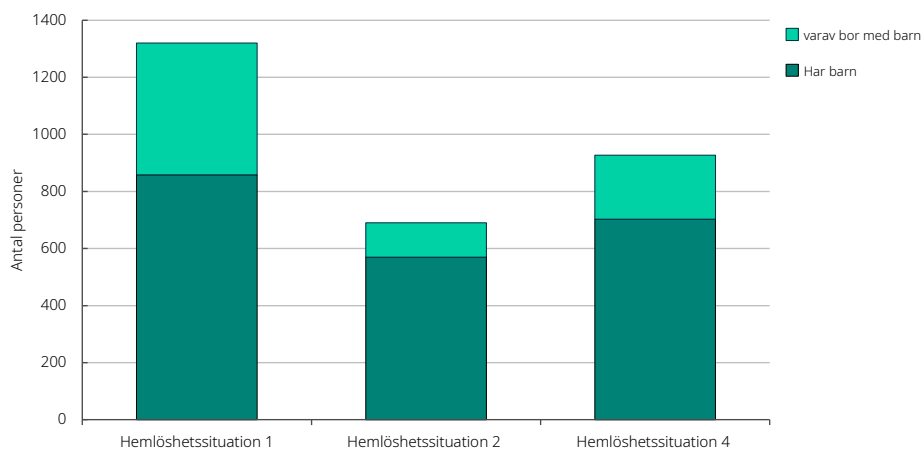
⁶⁷ Bortfall på frågan om partner är totalt 204.

det 81 procent av de kvinnliga föräldrarna i akut hemlöshet som bodde med sina barn.

Av de personer som själva ordnat ett tillfälligt boende hos privatpersoner, situation 4, hade 927 barn under 18 år och nästan en fjärdedel av dem *bodde* också tillsammans med sina barn helt eller växelvis, 24 procent. Det innebär att 31 procent av alla personer som bodde med sina barn var i situation 4, och bodde i tillfälliga eget ordnade boenden.

Av personerna som var i hemlöshetssituation 2 hade 690 barn under 18 år och 17 procent av dem *bodde* med sina barn, helt eller växelvis.

Figur 15. Antal personer som hade barn under 18 år i hemlöshetssituation 1, 2 och 4 samt hur många av dem vars barn som bodde med dem helt eller växelvis, vecka 16, 2023.

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Flest föräldrar bodde på skyddade boenden

Flest personer som hade barn vistades på olika akuta boenden eller eget ordnade boenden hos familj/släkt eller hos bekanta. Där vistades också flest personer som bodde med sina barn helt eller växelvis under mätveckan. Tre av dessa boenden ingår i akut hemlöshet, där flest föräldrar bodde med barn på *skyddade boenden/kvinnojurer*. Föräldrar med barn vistades också på *vandrarhem eller hotell* och på *akutboenden* under mätveckan.

Tabell 17. De sex vanligaste boendesituationerna för personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4 som hade barn och som bodde med sina barn, v. 16, 2023.

Boendesituation v. 16 2023	Antal personer med barn	Antal som bodde med barn
Härbärge, Akutboende	320	91
Vandrarhem, Hotell	254	101
Skyddat boende eller Kvinnojour	280	183

Boendesituation v. 16 2023	Antal personer med barn	Antal som bodde med barn
Boende med stöd, Inackorderingshem - skrivs ut inom 3 mån utan bostad	378	102
Ofrivilligt boende hos familj/släkt - utan inneboendekontrakt	334	105
Ofrivilligt boende hos kompisar/bekanta - utan hyres-/inneboendekontrakt	336	39

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Innan den nuvarande hemlöshetssituationen

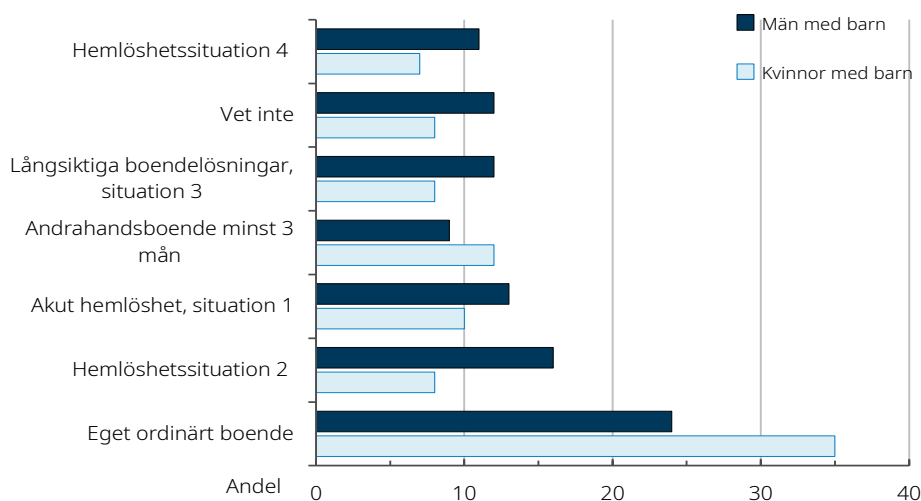
Tidigare boendeformer bland föräldrarna

Det var inte ovanligt att personerna i hemlöshetsituation 1, 2 och 4 som hade barn under 18 år tidigare hade haft ett eget boende. Av dessa föräldrar hade 40 procent innan den nuvarande hemlöshetssituationen antingen bött i en egen ägd eller hyrd bostad eller haft ett långvarigt andrahandskontrakt. Detta var dock vanligare bland kvinnorna med barn än bland männen, 47 procent av kvinnorna respektive 33 procent av männen.

Generellt hade männen med barn tidigare varit i andra hemlöshetssituationer i högre utsträckning än kvinnorna. Bland männen som hade barn hade 16 procent tidigare varit på någon form av boende med stöd, placering eller anstalt, d.v.s. hemlöshetssituation 2, och 13 procent hade tidigare befunnit sig i akut hemlöshet.

Figur 16. De vanligaste boendesituationerna för kvinnor och män med barn under 18 år, innan nuvarande hemlöshetssituationen, v. 16, 2023.

Andelar

Bortfall: 9, totalt 2975 svar. Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Bland kvinnorna med barn under 18 år så hade en av tio innan den nuvarande hemlöshetssituationen varit i någon form av akut hemlöshet.

Föräldrar som bodde med barn kom från stabilare boenden

För föräldrarna i hemlöshet som *bodde* med sina barn var det också vanligast att de hade haft en ordinär bostad eller hyrt i andrahand under längre tid än tre månader. Totalt gällde det 54 procent av personerna som bodde med sina barn, helt eller växelvis, under kartläggningsveckan. Av dem hade 40 procent haft en hyrd eller ägd bostad som de eller deras partner haft. Vidare var det 15 procent av föräldrarna som bodde med sina barn som innan den nuvarande hemlöshetssituationen hade haft ett långsiktigt boende med biståndsbeslut enligt SoL, d.v.s. varit i hemlöshetssituation 3.

Av samtliga föräldrar i hemlöshet som bodde med sina barn hade 60 procent varit i hemlöshet högst 1 år. Det innebär samtidigt att 40 procent av föräldrarna som bodde med barn helt eller växelvis hade varit i hemlöshet längre än i ett års tid.

Faktorer som bidragit till föräldrars hemlöshet

Flera olika faktorer uppgavs ha bidragit till den hemlöshetssituation som personerna med barn befann sig i under mätveckan. De vanligaste faktorerna bakom hemlösheten bland personer med barn känns igen och motsvarar de som var vanligast för samtliga personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4.⁶⁸ Det betyder att beroende och missbruk, arbetslöshet och ingen stadigvarande eller låg inkomst samt psykisk ohälsa även var de mest frekventa faktorerna som bidragit till föräldrarnas hemlöshetssituation. Detta gällde männen med barn och även kvinnorna med ett undantag, våld i nära relation. För kvinnor med barn under 18 år var våld i nära relation den faktor som flest personer uppgav hade bidragit till deras hemlöshetssituation vecka 16. Det gällde 520 av 1388 kvinnor som hade barn och som var i någon av hemlöshetssituationerna 1, 2 eller 4.

Föräldrar och barn utestängda från bostadsmarknaden

Den vanligaste faktorn som uppgavs ha bidragit till hemlöshetssituationen för föräldrarna som bodde med sina barn var våld i nära relation. Det innebär i många fall att kvinnor lämnat sitt boende med barnen för att undgå våldet och nu vistades på någon form av tillfälligt boende, exempelvis skyddat boende. Det här gällde drygt 300 vuxna personer under mätveckan.

Bland de föräldrar som bodde med sina barn är faktorer som bidragit till deras hemlöshetssituation också i stor utsträckning sammankopplad till svårigheter att få ett eget boende. Avsaknad av inkomst, brist på hyreslägenheter och långa kötider, att de har skulder och betalnings-

⁶⁸ Se Figur 6, tidigare i rapporten.

anmärkningar samt svårigheter att bli godkända som hyresgäster uppfattas som vanliga faktorer, som gällde för mellan 300 till 160 av föräldrarna.

Behov av stöd bland föräldrar i hemlöshet

Under kartlägningsveckan uppgavs de män som hade barn ha behov av stöd, insatser och behandling kopplat till deras *missbruk och beroende, brist på inkomst* t.ex. behov av ekonomiskt bistånd samt för deras *psykiska ohälsa*. För kvinnorna som hade barn under 18 år var samma orsaker vanligast för deras behov av stöd, insatser och behandling. För kvinnorna var dock ordningen något annorlunda nämligen *ingen eller låg inkomst* och därmed behov av ekonomiskt bistånd, *psykisk ohälsa* och därefter *missbruk eller beroende*. Nästan lika vanligt var att kvinnorna med barn under 18 år ansågs ha behov av stöd på grund av utsatthet för *våld i nära relation*, vilket gällde 435 kvinnor.

Bland föräldrarna i hemlöshet som *bodde* med sina barn var den enskilt mest frekventa orsaken till behov av insats brist på egen inkomst, d.v.s. behov av ekonomiskt bistånd. Det gällde totalt 356 personer med hemmavarande barn. Därefter följde behov av stöd till följd av att ha varit utsatt för våld i nära relation, vilket gällde 259 personer under mätveckan 2023.

Barn till föräldrar i akut och tillfällig hemlöshet

Sammanlagt var det 5349 barn under 18 år som hade en förälder som var i hemlöshetsituation 1, 2 eller 4 under mätveckan 2023, som Socialstyrelsen fått kännedom om. De föräldrar som *bodde* tillsammans med sina barn helt eller växelvis hade sammanlagt 1832 barn under 18 år. Drygt 1000 av dessa barn vistades med sina föräldrar på olika akuta boenden under mätveckan.

Tabell 18. Totalt antal barn under 18 år som personer i hemlöshets-situation 1, 2 och 4 har och som de bor med, helt eller växelvis, v. 16 2023.

Personer i situation 1, 2 och 4 med:	Antal barn
barn under 18 år	5349
barn som bodde med sin hemlösa förälder	1832
barn som bodde med förälder i akuta boenden	1010

Källa: Socialstyrelsens enkätundersökning hemlöshetskartläggning v. 16 2023.

Föräldrar och barn i långsiktiga boendelösningar – situation 3

De flesta av barnen som bodde tillsammans med en hemlös förälder gjorde det i långsiktiga boendelösningar, med personer som var i hemlöshets-

situation 3. Det var dock långt ifrån alla kommuner som kunde ta fram eller sammanställa uppgifter om hushåll med barn eller antalet barn.

Det var 1833 hushåll med barn som hade den här formen av långsiktigt boende med andrahandskontrakt, i de 185 kommuner av som svarat på frågan⁶⁹.

Sammanlagt uppgav de att 4073 barn under 18 år bodde med föräldrar i de långsiktiga boendelösningarna⁷⁰. Då ingår inte hemmavarande barn över 18 år. Det var med största sannolikhet fler barn än så som bodde med föräldrar som var i hemlöshetsituation 3. Därutöver kan personerna ha barn under 18 år, även om de inte bor med dem.

I de 1833 hushåll som hade hemmavarande barn bestod knappt hälften av ensamstående kvinnor, 47 procent, medan 44 procent hade minst en förälder som var född utomlands.⁷¹ Det var minst 863 ensamstående kvinnor med hemmavarande barn som bodde i långsiktiga boendelösningar 2023.

I kommentarerna i Bostadsmarknadsenkäten 2023 skrev 55 kommuner att de inte kunde ta fram uppgifter om eller visste hur många av hushållen med barn som bestod av ensamstående kvinnor, däribland Stockholm.

Runt 300 av hushållen med barn hade innan den nuvarande boendelösningen befunnit sig i akut hemlöshet. Även denna fråga hade många kommuner svårt att besvara, vilket 72 kommuner av de som inte svarade också kommenterade i BME.

Boverket ställde även frågan om det under 2022 förekommit några avhysningar bland de hushåll som hyr i andra hand av kommunen med tillsyn och särskilda villkor⁷². I 17 kommuner hade hushåll med barn blivit avhysta från sitt andrahandskontrakt, det gällde 30 familjer med hemmavarande barn.

⁶⁹ Varav 15 kommuner lämnat in kompletterande uppgifter till Socialstyrelsen efter Boverkets insamling.

⁷⁰ På frågan om det totala antalet barn som bodde i dessa hushåll svarade 179 kommuner.

⁷¹ Bortfallet på frågan om ensamstående kvinnor var 55 av 241 kommuner och 60 av 226 kommuner på frågan om minst en vuxen född utomlands.

⁷² Sammanlagt 140 kommuner svarade att de inte förekommit några avhysningar.

Slutsatser

Hemlöshet berör allt från barnfamiljer som inte har en egen bostad till personer som lever utan tak över huvudet och som inte vet var de ska sova kommande natt. Att ha ett hem är viktigt för alla människors trygghet, hälsa och livskvalitet, särskilt för barn som är extra utsatta [11-18].

Kommunernas socialtjänst är en viktig aktör i arbetet som kan bidra genom förebyggande arbete och med att ge stöd och insatser till personer som är i hemlöshet⁷³. Socialtjänsten har också det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver⁷⁴.

För att undvika att personer blir socialt utestängda och det personliga lidandet som hemlöshet innebär för både vuxna och barn behövs både ansvar och lösningar inom flera politikområden på lokal, regional och nationell nivå. Satsningar för att förebygga och motverka hemlösheten behöver anpassas efter de behov som finns.

Socialstyrelsen vill också understryka att det är av stor betydelse att involvera och tillvarata erfarenheter från de personer som själva är och har varit i hemlöshet i arbetet med att förebygga och avhjälpa hemlösheten.

Hemlöshet ett samhällsproblem

Hemlöshet har sin grund både i strukturella och individuella faktorer. På strukturell nivå handlar det till exempel om bostadsbrist, långa kötider, höga krav för att få ett kontrakt på en hyreslägenhet och höga levnadskostnader. Både landets invånare och socialtjänstens handlingsutrymme påverkas och begränsas av trångboddhet och att det är brist på hyreslägenheter⁷⁵ [19, 20]. Alla människor som är utestängda från bostadsmarknaden behöver heller inte stöd och hjälp från socialtjänsten.

Att förebygga och att motverka hemlösheten kan inte hanteras av socialtjänsten ensamt [19-21]. I våra grannländer Finland och Norge har nationellt långsiktigt strategiskt arbete mot hemlöshet gett resultat⁷⁶ [22-24]. I Finland har hemlösheten minskat genom statligt finansierat byggande av hyreslägenheter med lägre hyror för personer som är utestängda från bostadsmarknaden⁷⁷, genom att avveckla antalet härbärgen och andra korttidsboenden och ersätta dem med långsiktiga boenden och genom att

⁷³ Se Bilaga 2 för utförligare beskrivning av socialtjänstens ansvar vad gäller boende.

⁷⁴ 2 kap. 1 § första stycket SoL. Se även Bilaga 2 för utförligare beskrivning av socialtjänstens ansvar vad gäller boende.

⁷⁵ Se Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35) och Sänk tröskeln till en god bostad (SOU 2022:14).

⁷⁶ Hemlösheten i Finland har halverats sedan 2008, då det första av fyra nationella program fastställdes. Enligt 2022 års undersökning från den finländska myndigheten ARA var 3 686 personer hemlösa i Finland 2022. Även i Norge har hemlöshetstalen minskat, främst mellan 2012–2016, och i den senaste mätningen 2020 var antalet hemlösa 6,2 per 10 000 invånare.

⁷⁷ Företräde till dessa hyreslägenheter ska ges till bostadslösa och hushåll som har ett brådskande behov av bostad, är mindre bemedlade och har lägre inkomster, enligt statsrådets förordning (166/2208).

implementera Bostad först [25-28]. I det senaste programmet finns ett fokus på att minska hemlösheten bland kvinnor, och att de ska kunna behålla kontakten med sina barn [23].

Lokala kartläggningar och nationell statistik behövs

Socialstyrelsen konstaterar att många kommuner hade svårt att lämna mängduppgifter om personerna som bor i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL⁷⁸, både i BME och till Socialstyrelsen. Kommunerna kan inte med enkelhet sammanställa socialtjänstens insatser för boende.

En nationell kartläggning av personer i hemlöshet vart sjätte år är inte det bästa sättet att följa utvecklingen av hemlösheten på, enligt Socialstyrelsens bedömning. Att kartlägga personer som är i hemlöshet i Sverige är en svår och komplicerad uppgift av flera skäl. Vad som definieras som hemlöshet, insamlingsmetod och att uppgiftslämnare i hela landet kan bidra har också betydelse för resultaten.

Det är Socialstyrelsens bedömning att lokala kartläggningar ger en bättre träffsäkerhet och kan användas som en del i kommunernas planering av bostadsförsörjningen. Förutsatt att samma definitioner och mätperiod används och att det är tydligt vilka uppgifter som inhämtas från vilka uppgiftslämnare kan resultaten också jämföras och sammanställas på nationell nivå. Med lokala underlag och ett utvidgat och ändamålsenligt socialtjänstdataregister⁷⁹ där socialtjänstens alla beslut om bistånd registreras kan hemlösheten följas nationellt på ett säkrare, bättre och mer kontinuerligt sätt.

Personer utestängda från bostadsmarknaden

Resultaten i kartläggningen tyder på att de personer i *akut och tillfällig hemlöshet* som socialtjänsten möter och arbetar med har flera sociala problem och att färre av dessa personer enbart har behov av boende. I kartläggningen kan Socialstyrelsen dock inte avgöra om den sistnämnda gruppen faktiskt har minskat d.v.s. om personer i större omfattning nu har egna boenden eller om det snarare är så att socialtjänsten inte längre har kontakt med dem.

Resultaten vi ser i kartläggningen kan återspegla att socialtjänsten under senare år fokuserat mer på personer som är hemlösa *och* har andra sociala

⁷⁸ Det gäller personer med sociala kontrakt, som bor i träningslägenheter, i försökslägenheter och liknande med andrahandskontrakt utan besittningsrätt och där andrahandskontraktet är förenat med särskild tillsyn eller regler.

⁷⁹ Ett utvidgat socialtjänstdataregister som är mer anpassat för att nationellt kunna följa upp hemlöshet kommer att kräva författningsändringar.

problem än på personer som enbart är bostadslösa [8, 9, 19, 29]. SoL innehåller heller inga bestämmelser som ger bostadslösa i allmänhet en rätt att få en bostad⁸⁰. Flera aktörer och forskare har uppmärksammat att en större grupp, som är hemlösa av strukturella orsaker, inte längre fångas upp av vare sig i bostadsförsörjningen eller av kommunernas socialtjänst⁸¹ [30, 31]. Delar av civilsamhället har vid flera tillfällen uppmärksammat att de i sina verksamheter möter fler barnfamiljer och att personer som är hemlösa av strukturella orsaker inte får stöd från samhället [32-34]. De senaste årets höjda levnadskostnader kan också påverka familjer och personer som redan innan levde med små ekonomiska marginaler. Att det finns bostäder och att personer får tillgång till hyresbostäder är centralt för att lösa hemlösheten.

Ansvar för personer i strukturell hemlöshet

I Sverige har allmännyttan eller numera kommunala bostadsbolag varit ämnade för alla invånare. Bostadsbristen har dock medfört att många personer, även utan andra sociala problem, vänt sig till socialtjänsten för att få hjälp med boende, samtidigt som hyresvärdar kunnat ställa högre krav för att godkänna hyresgäster. De långsiktiga boendelösningarna som socialtjänsten ordnat och ofta agerar hyresvärd är unikt för Sverige⁸². Trots att kommunerna uppger att antalet bostäder de har för ändamålet har minskat de senaste åren visar kartläggningen att närmre 17 000 personer fortfarande bor i dessa långsiktiga boendelösningar. Många av dessa personer skulle med stor sannolikhet kunna bo i en vanlig hyreslägenhet, med eller utan stöd från socialtjänsten.

De flesta av landets invånare bor i kommuner där det råder bostadsbrist. Även om färre antal kommuner bedömer att de har bostadsbrist 2023 jämfört med 2017⁸³ så gäller det främst i kommuner med färre antal invånare. Totalt bor 80 procent av befolkningen i kommuner som bedömer att de har underskott på bostadsmarknaden. I de tre storstadsregionerna⁸⁴ bor 40 procent av landets befolkning och där har 94 procent av de totalt 51 kommunerna bostadsbrist⁸⁵ [4, 35].

Att det är underskott på bostäder med rimliga boendekostnader och att det är långa kötider för att få hyreslägenhet uppgavs vara ett huvudsakligt problem

⁸⁰ Se Bilaga 2 om socialtjänstens ansvar.

⁸¹ Ett gemensamt bostadsförsörjningsansvar (SOU 2018:35) och Sänk tröskeln till en god bostad (SOU 2022:14).

⁸² I Finland, Norge och Danmark finns inte denna boendelösning och de ingår därför heller inte heller i deras nationella statistik eller hemlöshetskartläggningar.

⁸³ I början av 2017 uppgav 255 kommuner att det var underskott på bostäder och i början av 2023 var det 180 kommuner som uppgav att de hade underskott på bostadsmarknaden (BME 2017 och 2023 *Öppna data - Boverkets bostadsmarknadsenkät*. <https://www.boverket.se/sv/om-boverket/publicerat-av-boverket/oppna-data/bostadsmarknadsenkaten/>).

⁸⁴ D.v.s. Storstockholm, Storgöteborg och Stormalmö, sammanlagt 51 kommuner.

Kommunerna Upplands Väsby och Nykvarn (Storstockholm) samt Mölndal (Storgöteborg) uppgav balans på bostadsmarknaden, enligt Boverket.

i de kommuner som uppgav att de hade underskott på bostäder, i början av 2023⁸⁶ [35].

Förebygga och bryta hemlösheten

Resultaten visar att hemlösheten är mer utbredd i landets största städer och kommuner. Personerna som var i akut och tillfällig hemlöshet hade till stor del flera sociala problem. Många av dem hade varit i flera hemlöshets-situationer och befunnit sig i hemlöshet under många år. Alla personerna i kartläggningen är dessutom utestängda från bostadsmarknaden och i stor utsträckning även från arbetsmarknaden.

Stödja kvarboende

Kartläggningen visar att nästan 30 procent av personerna haft ett ordinärt boende innan de hamnade i den akuta och tillfälliga hemlöshetssituationen. För personer som har behov av någon form av stöd är socialtjänstens arbete viktigt för att de ska kunna behålla sitt boende, klara sin ekonomi och få sysselsättning. Hälso- och sjukvården, inte minst beroendevården och psykiatrin, och kommunernas budget- och skuldrådgivning är andra viktiga aktörer i det arbetet. Stöden kan behöva vara långvariga och flexibla för att personerna ska kunna behålla sitt boende.

Att människors sociala utestängning och problem förvärras genom att de förlorar sitt nuvarande boende behöver undvikas. Att personer kan och får behålla sitt boende behöver därför vara en målsättning.

Förebygga avhysningar

För nästan en av fem personer som var i akut och tillfällig hemlöshet uppgavs att avhysning från ett tidigare boende hade bidragit till deras hemlöshetssituation. Det motsvarar 1943 personer mätveckan 2023 varav 871 personer då var i akut hemlöshet. Samtidigt hade minst 213 vuxna som bodde i långsiktiga boendelösningar med bistånd enligt SoL blivit avhysta från dessa boenden under 2022.

Att bli avhyst från sitt boende innebär en stor risk för att under lång tid hamna utanför bostadsmarknaden och en ökad risk för långvarigt ekonomiskt bistånd [36]. Det är också svårt att komma in på bostadsmarknaden igen.

Barn drabbas fortfarande av avhysningar

Även barn drabbas av avhysningar, för 83 personer som bodde med sina barn i akut eller tillfällig hemlöshet under mätveckan uppgavs att en

⁸⁶ Underskott på bostäder med rimliga boendekostnader uppgavs av 79 procent av landets kommuner med bostadsbrist och 52 procent av kommunerna uppgav långa kötider, enligt Boverket.

avhysning var en faktor som bidragit till hemlösheten. Minst 30 hushåll med barn som bott i långsiktiga boendelösningar blev avhysta därifrån under 2022⁸⁷. Enligt Kronofogden var totalt 575 barn med om en genomförd avhysning under 2022 [37]. Det var då det högsta antalet barn som varit med om en avhysning på elva år i Sverige. I cirka 90 procent av de ärenden där barn berörts av en genomförd avhysning var orsaken en hyresskuld [38].

Resultaten pekar på att socialtjänsten tillsammans med hyresvärdar fortsatt behöver arbeta tillsammans för att förebygga att det går så långt som till avhysningar, och särskilt beakta barnens behov. Hemmets betydelse och barns behov av långsiktiga boendelösningar tydliggörs i forskning där det bland annat konstateras att en osäker boendesituation har negativ inverkan på barns hälsa, trygghet och skolgång [12, 18].

Faktorer som bidragit till personernas akuta och tillfälliga hemlöshet

Beroende och psykisk ohälsa är fortfarande de vanligaste faktorerna som uppges ha bidragit till personernas akuta och tillfälliga hemlöshet, visar kartläggningen. Det är också vanligt att personerna saknade en stadigvarande inkomst, var arbetslösa eller saknade sysselsättning samt att de hade skulder och betalningsanmärkningar vilket hade bidragit till deras hemlöshet. Både personer som är överskuldssatta och personer som har ekonomiskt bistånd har dessutom en högre risk för psykisk ohälsa, suicidförsök och suicid [39, 40]. Det innebär att personerna utöver stöd från socialtjänsten, inklusive stöd för beroende av spel om pengar, kan behöva vård och behandling från hälso- och sjukvården och annat stöd från t.ex. kommunernas budget och skuldrådgivning.

Bland kvinnorna i akut och tillfällig hemlöshet är utsatthet för våld i relation en faktor som bidragit till deras hemlöshetssituation. Även för män syns att allvarliga hot från personer i kriminella miljöer är en faktor som bidrar till akut hemlöshet och behov av ett skyddat boende.

Från en hemlöshetssituation till en annan

Resultaten visar ett tydligt mönster av att personerna i akut och tillfällig hemlöshet även tidigare hade varit i en hemlöshetssituation. Det gällde nästan hälften av personerna i situation 1, 2 och 4. Dessutom kan personerna alternera mellan olika akuta och tillfälliga boendelösningar, inom samma hemlöshetssituation.

Flest personer, 15 procent, hade *innan* hemlöshetssituationen under mätveckan varit i akut hemlöshet. Nästan lika många hade innan varit i hemlöshetssituation 2 d.v.s. de hade inget eget boende efter flytt/utskrivning

⁸⁷ Enligt kommunernas svar i BME 2023 som Socialstyrelsen fått från Boverket.

från boende med stöd, HVB, familjehem, SiS-institution eller anstaltsvistelse. Dessa mönster är viktiga att bryta.

Personer som är i situation 2 finns med i Socialstyrelsens kartläggningar eftersom det finns en risk för att personer efter vård, boende eller behandling och avtjänade fängelsestraff riskerar att hamna i hemlöshet. Behovet av att fånga upp och planera för dessa personers fortsatta stöd och boende understryks igen. Stöd och hjälp i övergången från heldygnsvård till självständigt boende är viktigt, inte minst för unga vuxna och stödet behöver finnas kvar över tid [41-43].

Personer i kartläggningen som själva ordnat ett kortsiktigt boende hos privatpersoner, oftast familj eller bekanta, är den yngsta gruppen. Det är viktigt att förhindra att dessa unga vuxna hamnar i en negativ spiral av långvarig akut och tillfällig hemlöshet.

Personer i akut och tillfällig hemlöshet med flera behov

Personerna i hemlöshetskartläggningen har överlag problem relaterade till sin ekonomi, brist på sysselsättning, har beroende och psykisk ohälsa. För nästan en tredjedel av personerna uppgavs minst fyra olika orsaker medföra att de hade behov av stöd, insatser, vård och behandling under mätveckan, utöver hemlösheten. De motsvarar i stort den målgrupp som prioriteras för insatsen Bostad först. I slutet av 2022 uppgav totalt 34 kommuner att de hade 504 lägenheter i sin Bostad först-verksamhet⁸⁸ i landet, inklusive lokala varianter på modellen [44]. Behovet är utifrån resultaten i kartläggningen betydligt större. Statsbidraget för Bostad först kan behöva inriktas på att fler personer får insatsen, d.v.s. att verksamheterna breddas där behoven är som störst.

Från akuta och tillfälliga till permanenta boendelösningar

Mer än 4400 personer befann sig under mätveckan i akut hemlöshet visar kartläggningen. Att befinna sig i akut hemlöshet är att vara i en väldigt utsatt position och som förvärras om det pågår länge. Att leva i hemlöshet under lång tid och återkomma till härbärgen och andra akuta boenden ökar risken för personers ohälsa och att de dör i förtid, dessutom tenderar kortsiktiga lösningar att leda till inlåsnings effekter [19]. Ju längre en person lever i hemlöshet, desto svårare är det också att få ett eget boende⁸⁹ igen [45]. Personer som bott på härbärgen löper högre risk för att dö, få sjukdomar och nedsatt fysisk hälsa och har behov av stöd i sitt vardagliga liv flera år efteråt

⁸⁸ Ytterligare 15 kommuner erbjöd en lokal variant av Bostad först, där inte alla principer för insatsen ingick, med totalt 94 lägenheter.

⁸⁹ Med eget boende avses här att hyra (förstahandskontrakt) eller äga ett boende.

[46, 47]. Begränsade öppettider, byråkrati och stigma gentemot personer som lever marginaliserat och i hemlöshet försvårar också personernas tillgång till både socialtjänsten och hälso- och sjukvården [48, 49].

Ibland går det inte att undvika att personer hamnar i en akut hemlöshets-situation, det är dock av yttersta vikt att arbeta för att det akuta boendet blir kortvarigt och ersätts med ett tillsvidareboende, utifrån personens behov. Våldsutsatta kvinnor och deras barn som vistas på skyddade boenden är exempel på en målgrupp som behöver få ett tryggt permanent boende snabbare⁹⁰. Socialtjänsten ska vid behov erbjuda vuxna som utsatts för våld i nära relationer stöd och hjälp i form av ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar behovet av skydd.⁹¹ Socialtjänsten bör också kunna erbjuda våldsutsatta vuxna hjälp att ordna stadigvarande boende.⁹²

Resultaten visar att många av personerna lever i långvarig och återkommande hemlöshet. För att bryta detta behöver långsiktiga boendelösningar ersätta olika akuta och kortsiktiga lösningar. Som Socialstyrelsen lyft tidigare behöver Bostad först men även andra tillsvidare boendelösningar utifrån individens behov erbjudas i större omfattning. Socialtjänsten behöver också ge ett långsiktigt flexibelt individanpassat stöd vilket ökar möjligheterna för de enskilda personerna att behålla sina boenden [19].

Nå fler med uppsökande arbete

Kartläggningen visar att det under mätveckan var nästan 750 personer som levde och sov utomhus, på offentliga platser, lokaler som garage och källare samt i bil, tält och husvagn. Tre procent av personerna i akut och tillfällig hemlöshet hade heller ingen kontakt med socialtjänsten. Som Socialstyrelsen konstaterat tidigare kan socialtjänsten kan behöva arbeta mer uppsökande och vara tillgänglig samt samarbeta mer med civilsamhället, för att söka upp personer som lever i akut hemlöshet och skapa förtroende [19]. Det uppsökande arbetet behöver bedrivas utifrån de förutsättningar som råder i kommunerna och riktas till de grupper som har störst behov.

Socialstyrelsens fortsatta arbete

Socialstyrelsen stödjer fortsatt socialtjänsten i deras arbete med att förebygga och motverka hemlöshet, till exempel med kunskapsstöd för att

⁹⁰ Regeringens statsbidrag till kommuner för arbetet med stadigvarande boende till våldsutsatta är ett sätt att stärka det arbetet. Statsbidraget syftar till att långsiktigt stärka och utveckla kommunernas arbete när de erbjuder våldsutsatta hjälp med att ordna stadigvarande boende. Se förordningen (2022:1416) om statsbidrag till kommuner för att stärka arbetet med att hjälpa våldsutsatta att ordna stadigvarande boende.

⁹¹ 6 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer

⁹² Allmänna råd till 6 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39

förebygga avhysningar och i arbetet med att införa, utöka och förbättra modellen Bostad först.

Resultaten från kartläggningen kommer framöver tillvaratas i Socialstyrelsens uppdrag inom regeringens strategi att kartlägga och analysera kommunernas akuta boendelösningar.

Referenser

1. Socialstyrelsen. Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär; 2017.
2. Socialstyrelsen. Planera och genomföra en nationell hemlöshetskartläggning 2023 - Socialstyrelsens plan för genomförandet. PM Dnr. 5.7-31997/2022. 2023.
3. Socialstyrelsen. Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011 – omfattning och karaktär; 2011.
4. Boverket. Bostadsmarknadsenkäten 2023 Hämtad 2023-11-15 <https://www.boverket.se/sv/samhallsplanering/bostadsmarknad/bostadsmarknaden/bostadsmarknadsenkaten/>. 2023. Hämtad från:
5. Bostadsmarknad och bostadsförsörjning i Malmö. Uppföljning 2020 Bostadsbyggande - Malmö stad (malmo.se). 2019-10-12.
6. Uppföljning av Göteborgs stads plan mot hemlöshet 2020-2022 och begäran om uppdrag att ta fram ny plan, Göteborgs stad 2023-03-27, Dnr EXF-2023-00021. 2023.
7. Vägledning bistånd boende och nödbistånd. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen. Malmö stad. 2019.
8. Göteborg stad. Hemlösa och utestängda från bostadsmarknaden april 2020. GÖTEBORGS STAD (goteborg.se). 2020-05-18.
9. Malmö stads kartläggning av hemlösheten år 2019. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen, Malmö stad: 2019.
10. Socialstyrelsen. Lägesbild 2023. Uppföljning av ANDTS-strategins mål avseende vård och omsorg; 2023.
11. Nordström, A. Bostadens betydelse för barn. i SOU 2005:88 del 4. bilaga 3, s. 261-270.
12. Inget rum för trygghet - barn och unga om vräkningar och hemlöshet. Barnombudsmannen; 2016. Temarapport Max18-2016.
13. Näsman, E. Barns perspektiv och perspektiv på barn som informanter. Bil 4, SOU 2005:88 s. 271-.
14. Dupuis, A, Thorn, D. Home, home ownership and the search for ontological security. Sociol. Rev. 1998;46: 25 – 47.
15. Padgett, D. There's no place like (a) home: Ontological security among persons with serious mental illness in the United States. Social Science & Med, 2007;64:1925-36.
16. Unhoo, S. Utvärdering av bostad först Göteborg. Institutionen för sociologi och arbetsvetenskap, Göteborgs universitet; 2016.
17. Samzelius T, Lister R. A vicious circle of silent exclusion : family homelessness and poverty in Sweden from a single mother perspective. Malmö: Malmö universitet; 2020.
18. Björkhagen Turesson, A. (red.) Hemlösa barns vardagsliv i Malmö. Utifrån ett barnrättsperspektiv. Malmö stad och Malmö Universitet; FoU- rapport 2019:4. .
19. Socialstyrelsen. Förebygga och motverka hemlöshet. Analys och förslag för fortsatt arbete inom socialtjänsten; 2021.
20. Weber E, Holmlin, G. Bostadsförsörjning mer än bostadsbyggande. Länsstyrelsen Skåne, rapport 2018:3. <https://www.lansstyrelsen.se/download/18.6b32b8ec162bd970d6b2226d/1>

- [526067957671/Bostadsf%C3%B6rs%C3%B6rjning%20mer%20%C3%A4n%20bostadsbyggande.pdf](https://www.svt.se/nyheter/utiset/svenska/professor-sa-har-minskade-vi-hemlosheten-i-finland) 2018.
21. Socialstyrelsen. Redovisning av 2018–2021 års statsbidrag att förstärka kommunernas arbete med att motverka hemlöshet (S2017/070302/RSmfll); 2021.
 22. Dyb E, Zeiner, H. Bostedsløse i Norge 2020 – en kartlegging. NIBR-rapport: 2021:10 <https://oda.oslomet.no/oda/xmlui/bitstream/handle/11250/2758758/NIBR-rapport%202021-10.pdf?sequence=5&isAllowed=y>. Oslo Metropolitan University; 2021.
 23. Nordens välfärdscenter 2022. Hemlöshet i Norden – Nationella strategier och praktiska lösningar. Hämtad 2024-01-02. <https://nordicwelfare.org/publikationer/hemloshet-i-norden-nationella-strategier-och-praktiska-losningar/>; 2022.
 24. Månsson Bengtsson, J. En jämförande policyanalytisk studie om varför hemlösheten minskar i Finland men inte i Sverige. Statsvetenskapliga institutionen, Lunds universitet; 2020.
 25. Pleace, N.; Culhane, D., Granfelt, R., och Knutagård, M. The Finnish Homelessness Strategy – An International Review. Helsinki: Miljöministeriet; 2015.
 26. Y-Foundation. A home of your own. Housing First and ending homelessness in Finland. Y-Foundation ISBN 978-952-93-9057-1, Otava Book Printing Ltd, Keuruu; 2017.
 27. SVT Nyheter. Professor: Så här minskade vi hemlösheten i Finland. Publicerad 21 december 2023. <https://www.svt.se/nyheter/utiset/svenska/professor-sa-har-minskade-vi-hemlosheten-i-finland>; 2023.
 28. ARA. Utredning 2/2023. Bostadslösa 2022. Statistik och utredningar. https://www.ara.fi/sv-FI/Databank/Statistik_och_utredningar/Bostadsloshet; 2023.
 29. SKR. Sociala kontrakt, ekonomiska förutsättningar. PM. 2015-06-01. Avdelningen för ekonomi och styrning och Avdelningen för vård och omsorg. 2015.
 30. Granath Hansson A. En social bostadssektor i Sverige? Fores. Hämtad 2023-11-29 <https://fores.se/publikation/en-social-bostadssektor-i-sverige/>. Fores. Hämtad 2023-11-29 <https://fores.se/publikation/en-social-bostadssektor-i-sverige/>; 2020.
 31. Samzelius T. Bostadens emancipatoriska betydelse – den svenska jämställdhetspolitikens blinda fläck? I Bengtsson, B, Holdo M & Holmqvist E (red.), Allas rätt till bostad: Marknadens begränsningar och samhällets ansvar. Malmö Universitet. Daidalos. 2022:95-110.
 32. Stadsmissioner S. Hemlös 2023. Tema: svårare att få stöd? En granskning av tio kommuners stöd till människor i hemlöshet. 2023 Hämtad 2023-10-04. https://www.stadsmissionen.se/sites/default/files/2023-01/Heml%C3%B6shetsrapporten%202023_Embargo2feb.pdf.
 33. Frälsningsarmén. Nya grupper av personer i hemlöshet. Hämtad 2023-11-08 <https://www.fralsningsarmen.se/vart-sociala-arbete/for-manniskor-i-utsatthet/hemloshet/sa-ser-hemlosheten-ut-i-sverige/>. Hämtad från:
 34. Skåne stadsmission. Hemlöshetsfrågan måste lyftas från socialtjänsten - hela kommunens ansvar. Hämtad 2023-10-26

- <https://www.skanestadsmission.se/hemloshetsfragan-maste-lyftas-fran-socialtjansten-hela-kommunens-ansvar/>. 2022. Hämtad från:
35. Boverket. Läget på bostadsmarknaden i riket. Hämtad 2023-09-11. 2023. Hämtad från:
 36. Kahlmeter, A, Bäckman, O, Brännström, L. Housing Evictions and Economic Hardship. A Prospective Study. *Eur Sociological Review*, Vol 34:1 February 2018;106–19.
 37. Kronofogden. Helårsstatistik vräkningar som berört barn. Hämtad 2023-09-23. Hämtad från: <https://kronofogden.se/om-kronofogden/statistik/statistik-om-vrakningar>
 38. Vuleta D. Specialbeställd statistik från Kronofogden, via e-post från Davor Vuleta Analytiker, Ledningsstödsenheten, den 2023-02-07 till Socialstyrelsen.
 39. Levinsson H, Probert-Lindström, S, Holmgren, E, Nilsson Sundström, E & Ahlström, R. Suicidal behaviour in over-indebted individuals: a cross-sectional study in Sweden. *Nordic Journal of Psychiatry*,. 2023; 77:7:669-75
 40. Socialstyrelsen. Högre risk för psykisk ohälsa och suicid bland mottagare av ekonomiskt bistånd, Art.nr 2023-9-8748. 2023.
 41. Höjer IS, Y. Procedures when young people leave care — Views of 111 Swedish social services managers,. *Children and Youth Services Review*, Elsevier. 2011; 33(12);:2452-60.
 42. SBU. Stöd till unga som ska flytta från placering i social dygnsvård: en systematisk översikt. Stockholm: Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, SBU Bereder 316. Hämtad 2022-12-27. <https://www.sbu.se/sv/publikationer/sbu-bereder/stod-till-unga-som-ska-flytta-fran-placering-i-social-dygnsvard/>; 2020.
 43. Socialstyrelsen. Förstudie om socialtjänstens behov av stöd i arbetet med att förbereda unga placerade i övergången till självständigt boende. 2020.
 44. Socialstyrelsen. Sammanställning av enkät om Bostad först. Underlag till RU nationellt metodstöd, utbildning och uppföljning av metoden Bostad först. Dnr 5.7-19639/2022. 2022.
 45. Swärd. H. Hemlöshet. Fattigdomsbevis eller välfärdsdilemma? Studentlitteratur. Lund; 1998.
 46. Stenius-Ayoade A, Haaramo P, Kautiainen H, Sunikka S, Gissler M, Wahlbeck K, et al. Morbidity and housing status 10 years after shelter use—follow-up of homeless men in Helsinki, *Eur Jour of Public Health* 28:6;1092-97. *European Journal of Public Health*. 2018; 28(6):1092-7.
 47. Beijer, U. Homelessness and health: analysis of mortality and morbidity from a gender perspective. Stockholm: Karolinska institutet; 2009. .
 48. Omerov, P. et al. Homeless persons' experiences of health- and social care : A systematic integrative review, *Health & Social Care in the Community*. 2020 28:1;1-11.
 49. Vårdprocesser för narkotikarelaterad förgiftning Kartläggning av patientflöden, insatser och samverkan samt identifiering av brister och utvecklingsområden. Socialstyrelsen. Artikelnr 2021-6-7442. Socialstyrelsen.se; 2021.

Bilaga 1 Metodbeskrivning

Ett enklare sätt att kartlägga 2023

Personer i hemlöshetsituation 1, 2 och 4 har kartlagts med en enkätundersökning under en mätvecka på våren 2023. Tidigare kartläggningar har också gällt en mätvecka på våren [1–3] Enbart elektroniska enkäter har använts. I den senaste kartläggningen 2017 var första gången elektroniska enkäter användes. Majoriteten, eller 85 procent, av verksamheterna besvarade då enkäter elektroniskt⁹³.

Personer som har långsiktiga boendelösningar, hemlöshetsituation 3, har 2023 kartlagts i samarbete med Boverket med extra frågor i BME. De efterfrågade uppgifterna där gäller *antaluppgifter* per kommun, istället för en enkät per person som efterfrågats i tidigare kartläggningar. Uppgifterna som inhämtats från Boverket 2023 är inte på samma detaljnivå som i tidigare kartläggningar.

Enklare insamling 2023 än 2017

Kartläggningen 2023 genomfördes på ett enklare sätt och med färre variabler, med hänsyn till gällande lagstiftning om personuppgiftsbehandling och IT-säkerhet och i enlighet med uppdragets ramar. Insamlingen av uppgifter om personer i hemlöshet har under 2023 förenklats i huvudsak genom

- insamling i två enkätundersökningar - Socialstyrelsens enkätundersökning och i BME
- använda färre uppgiftslämnare
- enbart använda elektroniska enkäter
- ha något färre enkätfrågor

Hemlöshetsituationerna 1, 2 och 4

De uppgiftslämnare Socialstyrelsen haft 2023 (socialtjänsten och civilsamhället) stod i 2017 års kartläggning för 96 procent av de personer som då rapporterades in i hemlöshetsituationerna 1, 2 och 4. Socialstyrelsen bedömde att dessa uppgiftslämnare var de mest centrala för att kunna kartlägga personer som befinner sig i de dessa hemlöshetsituationer. Det innebär ett effektivare insamlingssätt och samtidigt att många verksamheter som tidigare fått enkäter inte behöver delta i kartläggningen, t.ex. inom kriminalvården, skyddade boenden, ungdomsmottagningar osv.

⁹³ Verksamheterna fick dock inför kartläggningen välja om de hellre ville använda pappersenkäter vilket 15 procent också gjorde.

Jämförelser med svar från motsvarande uppgiftslämnare 2017

I de jämförelser som görs med 2017 års resultat i rapporten gäller uppgifter som Socialstyrelsen då fick från socialtjänsten och från civilsamhället. Nya beräkningar har alltså genomförts för att kunna jämföra 2023 års resultat med motsvarande resultat från 2017 års hemlöshetskartläggning.

Redovisning av insamling

Nedan redovisas först Socialstyrelsens enkätundersökning och därefter Bostadsmarknadsenkäten.

Hemlöshetssituation 1, 2, och 4 – i Socialstyrelsens enkätundersökning

Socialstyrelsen genomförde en enkätundersökning med elektroniska enkäter för att kartlägga personer i hemlöshet under en vecka i april. Mätveckan var vecka 16, 17–23 april 2023.

I likhet med tidigare år skulle en enkät fyllas i per person i hemlöshet. Det gäller personer som befinner sig i hemlöshetssituation 1, 2, eller 4.⁹⁴ Endast elektroniska enkäter användes och de besvarade enkäterna skickas inkapslade i krypterat format direkt till Socialstyrelsen.⁹⁵

Enkäterna

Enkäterna innehöll totalt 11 frågor, vilket är fyra frågor färre än vid den senaste kartläggningen 2017⁹⁶. Enkäterna anpassades lite utifrån vilka den riktades till, men samma uppgifter efterfrågas.

I enkäterna ställdes frågor om

- Kommun
- Kön och ålder

⁹⁴ Personer som befinner sig i motsvarande situationer kartläggs även i Finland, Danmark och Norge, med några undantag beroende på skillnader i bl.a. lagstiftning. Däremot ingår inte hemlöshetssituation 3 i de andra nordiska ländernas kartläggningar, dels för att denna typ av andrahandskontrakt inte används i Norge och Danmark, dels för att kontraktssinnehavarnas rättigheter är starka i Finland. (Benjaminsen. L, Dahlman. H, Dyb. E, Knutagård. M and Lindén. J. Measurement of Homelessness in the Nordic Countries. European Journal of Homelessness Volume 14, No. 3_ 2020, s. 140-170.

⁹⁵ Det innebär att ingen molntjänst används i kartläggningen. De insamlade enkätsvaren hanterades enligt myndighetens rutiner för personuppgiftsbehandling. För en närmare redogörelse se Bilaga 3 om gällande lagstiftning.

⁹⁶ Frågan om vilket land/världsdel personen kommer ifrån ersattes av fråga om personen var född i Sverige eller utomlands. Frågorna Hur länge personen bott i Sverige, Huvudsaklig inkomstkälla och Insatser under senaste året togs inte med. Följdfrågor gällande orsak till att personen inte godkänts som hyresgäst och typ av missbruk eller beroende ströks.

- Lever med en partner/själv
- Om personen har barn under 18 år (+ antal barn och antal hemmavarande barn)
- Född i Sverige/utomlands
- Hemlöshetssituation/boende – under kartlägningsveckan
- Tid i hemlöshet
- Boende innan den nuvarande hemlöshetssituationen
- Faktorer som bidragit till hemlösheten (fler alternativ kunde anges)
- Behov av stöd, vård, insatser under kartlägningsveckan (fler alternativ kunde anges)

Test av enkäterna

Både enkäternas funktionalitet och enkätfrågorna testades av personer som ingår bland uppgiftslämnarna t.ex. socialsekreterare och personal på härbärge och korttidsboende. Efter det anpassades enkäterna något, t.ex. ändrades vissa begrepp och formuleringar i enkäten till personer i hemlöshet. Syftet med testet var att enkäterna skulle bli så tydliga och lättillgängliga som möjligt.

Uppgiftslämnare

De uppgiftslämnare som Socialstyrelsen riktade enkätundersökningen till i april var

- socialtjänsten i landets alla kommuner
- civilsamhällets verksamheter som riktar sig till/kan möta personer i hemlöshet
- personer i hemlöshet, som vistas på verksamheter för hemlösa.

När socialtjänsten eller civilsamhället svarade på enkäter skulle de antingen haft kontakt med personen eller så var hen aktuell hos socialtjänsten (får råd, stöd, hjälp eller bistånd) och uppgiftslämnaren känner till att någon av hemlöshetssituationerna gällde under vecka 16

Personer som skulle kartläggas i enkäten

Personer som ingår i Socialstyrelsens enkätundersökning är

- vuxna, från 18 år, som är i en hemlöshetssituation 1, 2 eller 4 under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller som har uppehållsrätt i Sverige
- barn, under 18 år, **som lever utan sin familj** och är i en hemlöshetssituation under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller har uppehållsrätt i Sverige

Med uppehållsrätt avses en rätt för EU- och EES-medborgare och deras familjemedlemmar att vistas i Sverige mer än tre månader utan uppehållstillstånd⁹⁷.

Följande grupper ingår inte i Socialstyrelsens enkätundersökning

- barn och unga som är placerade utanför hemmet enligt SoL eller LVU, inklusive ensamkommande barn
- personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller LSS
- personer som är EU/EES-medborgare och vistas mer eller mindre tillfälligt i kommunen, utan uppehållsrätt i Sverige (cirkulärmigranter)
- personer med utländskt medborgarskap (utanför EU/EES) utan uppehållstillstånd i Sverige, exempelvis asylsökande och personer utan tillstånd (s.k. papperslösa)
- personer från Ukraina med tidsbegränsat uppehålls- och arbetstillstånd enligt massflyktsdirektivet

Information inför Socialstyrelsens enkätundersökning

För att nå så många som möjligt med information om att en nationell hemlöshetskartläggning skulle genomföras pågick ett förberedelsearbete i början av 2023.

E-post till kommuner

Den 1 februari 2023 skickade Socialstyrelsen e-post med information om kartläggningen och önskemål om att kontaktpersoner skulle utses till samtliga kommuners officiella adress (registrator).

Inventering av E-postadresser till civilsamhället

Med hjälp av listor från tidigare kartläggningar, föreningars hemsidor och Socialstyrelsens råd för frågor rörande missbruk och beroende inventerades e-postadresser till civilsamhället. E-post med information om kartläggningen och önskemål om kontaktperson skickades till samtliga identifierade adresser.

Webbinarier om kartläggningen

Samverkan har regelbundet skett med Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Socialstyrelsen informerade om kartläggningen på SKR:s nätverk för Socialchefer och nätverket för beroendefrågor (BIRK) i februari–mars 2023.

Även på Socialstyrelsens råd för missbruks- och beroendefrågor informerade vi om kartläggningen och tog emot synpunkter 9 mars 2023.

⁹⁷ I enlighet med 3 a kap. utlänningslagen (2005:716).

Ansvariga för de lokala kartläggningarna i Stockholm, Göteborg och Malmö bjöds in till ett möte i februari 2023 där Socialstyrelsen informerade om enkätundersökningen och genomförandet samt enkätfrågorna diskuterades.

Den 10 och 13 mars 2023 höll Socialstyrelsen två webinarier för alla kontaktpersoner i kommunerna och andra intresserade inom socialtjänsten. Socialstyrelsen gav information om målgruppen, tillvägagångssätt, vilken ytterligare information som skulle skickas ut, vad Socialstyrelsen behövde för uppgifter från respektive kommun och åhörarnas frågor besvarades. Samma information gavs vid båda tillfällena.

Den 13 mars hölls även ett liknande webinarie för representanter från civilsamhället.

Information på Socialstyrelsens webbplats

En webbsida skapades på Socialstyrelsens webbplats där all information om kartläggningen publicerades. Frågor och svar, de tre olika enkäterna (till kommuner, civilsamhället och enskilda), information om målgrupper och definitionerna av hemlöshetssituationerna fanns att läsa eller ladda ner i PDF-format på sidan. På webbplatsen stod även vilka datum som gällde och när utskick var att vänta.

Möjlighet att välja hur länken till enkäter tas emot

Kommuner och civilsamhället gavs möjlighet att själva välja hur information om kartläggningen och länken till kartläggningsenkäten skulle tas emot och spridas. Antingen genom kontaktpersoner som ansvarar för att besvara enkäter eller skicka vidare e-post med länk till kollegor eller genom att skicka in samtliga e-postadresser till personer som besvarar enkäten. E-post med länken skickades slutligen till 310 adresser kopplade till civilsamhället och till 689 adresser kopplade till kommunerna.

Utskick inför kartläggningsveckan

Den 3 april skickades information till samtliga insamlade adresser (kommuner och civilsamhället) om kartläggningen, enkäterna för läsning, affischen riktad till personer i hemlöshet (till civilsamhället och övriga verksamheter som efterfrågat affischer), hänvisning till Socialstyrelsens webbplats och vilket datum länken till enkäterna skulle skickas ut.

Utskick av länk till socialtjänsten

Tidig morgon den 17 april skickade Socialstyrelsen e-postbrev med en länk till den elektroniska enkäten till samtliga insamlade adresser från socialtjänsten. Avsikten var att socialtjänstens olika verksamheter som arbetar med eller kan möta personer i hemlöshet kunde besvara enkäterna. I enkäten till socialtjänsten ingick personer i hemlöshetssituation 1, 2 och 4. Enkäterna kunde besvaras av personal, av enskilda personer i hemlöshet

eller av dem tillsammans. Enkäten kunde besvaras från den 17 april till och med den 12 maj 2023.

Utskick av länk till civilsamhället

Socialstyrelsens enkät till civilsamhället skickades via e-post den 14 april till olika verksamheter och funktioner inom civilsamhället som riktar sig till personer i hemlöshet eller som kan möta personer i hemlöshet. Det var föreningar, stiftelser och samfund som exempelvis Stadsmissionen, Räddningsmissionen, Frälsningsarmén, Hela människan, Convictus, Verdandi, svenska kyrkan, pingstkyrkan, tidningsförsäljningen av Situation Stockholm och Faktum. I enkäten till civilsamhället ingick personer i hemlöshetssituation 1 och 4. I undantagsfall ingick även personer som var i situation 2, förutsatt att personerna vistades på civilsamhällets boende utan finansiering eller placering från socialtjänsten. Enkäterna kunde besvaras av personal, av enskilda personer i hemlöshet eller av dem tillsammans, från midnatt 17 april till och med tisdag 25 april 2023 kl. 24.00.

Enkät till personer i akut eller tillfällig hemlöshet

Personer i hemlöshet kunde också svara på en enkät som riktade sig direkt till dem. Socialstyrelsen skickade ut affischer i A4-format där en QR-kod ledde personerna direkt till enkäten. Affischen skickades till samtliga civilsamhällets verksamheter och till de socialtjänstverksamheter som så önskade, innan mätveckan. Affischen var avsedd att sättas upp på verksamheter där personer i hemlöshet vistas. Enkäten riktade sig till personer som under vecka 16 var i hemlöshetssituation 1 och 4, d.v.s. någon form av akut hemlöshet eller som har ordnat ett tillfälligt boende hos privatpersoner, t.ex. är inneboende eller bor ofrivilligt hos familj eller bekanta. Enkäten kunde besvaras från 17 april till midnatt den 23 april 2023.

Svar på Socialstyrelsens enkät

När svarsperioden var avslutad hade Socialstyrelsen fått in drygt 11 100 enkäter. De allra flesta av dem var besvarade av socialtjänsten, drygt 10 400 enkäter.

Tabell 1. Inkomna svar i Socialstyrelsens enkätundersökning och antal personer efter dubblettkontroll, typ av enkät, antal och andel.

Enkäter:	Antal enkäter	Andel enkäter	Antal personer	Andel personer
Civilsamhället	587	5	587	5
Personer i hemlöshet	110	1	110	1
Socialtjänst	10 434	94	10 431	94
Totalt	11 131	100	11 128	100

Inte besvarat enkäter 2023 och 2017

I Socialstyrelsens enkätundersökning 2023 var det totalt 41 kommuner som inte deltog alls, d.v.s. som meddelade att de inte ville delta eller som inte besvarade enkäter (se tabell 2 nedan).

Två kommuner meddelade innan mätveckan 2023 att de inte skulle delta i enkätundersökningen, varav en, Härryda, skickade in resultat från sin lokala kartläggning i juni 2023. Uppgifterna från Härrydas hemlöshetskartläggning ingår i resultaten för 2023.

Täckningsgrad 2023

I de kommuner som besvarat Socialstyrelsens 2023 enkät bor 97 procent av Sveriges befolkning.

Inga personer i hemlöshet mätveckan 2023

Socialtjänsten i 19 kommuner meddelade att de *inte* hade någon person i hemlöshet (situationerna 1, 2 och 4) under mätveckan 2023. Dessa kommuner var: Bjurholm, Bräcke, Dorotea, Essunga, Färgelanda, Hällefors, Lekeberg, Lessebo, Ragunda, Uppvidinge, Vindeln, Ydre, Ånge, Åsele, Åtvidaberg, Älvdalen, Älvsbyn samt Vännäs och Arjeplog.

Vännäs kommun hade 0 personer i dessa hemlöshetsituationer och meddelade också att de inte hade resurser att besvara enkäten. Arjeplog meddelade att de inte skulle delta men också att de inte hade någon person i hemlöshet.

Tabell 2. Följande kommuner fyllde inte i några enkäter under mätveckan och meddelade inget om antalet hemlösa

Kommun		
Alvesta	Hultsfred	Pajala
Bengtstors	Högsby	Salem
Berg	Karlsborg	Smedjebacken
Bjuv	Karlshamn	Sorsele
Boxholm	Kinda	Strömsund
Eda	Kristinehamn	Sunne
Flen	Laxå	Valdemarsvik
Forshaga	Lindesberg	Vaxholm
Gagnef	Ljusnarsberg	Vetlanda
Grästorp	Lycksele	Åmål

Kommun		
Haparanda	Malå	Örkelljunga
Hedemora	Markaryd	Överkalix
Hofors	Mellerud	Övertorneå
Hudiksvall	Motala	

Källa: Socialstyrelsen 2023.

I kartläggningen 2017 var det 58 kommuner som inte deltog eller besvarade enkäter.

I kartläggningen 2017 var det 10 kommuner där socialtjänsten meddelade att de *inte* hade någon person i hemlöshet (situation 1–4) under mätveckan.

Det var 12 kommuner som meddelade att de inte ville delta innan undersökningen. Det var 6 kommuner som inte besvarade enkäter men som meddelade att de haft kontakt med personer i hemlöshet under mätveckan. De rapporterade in antal personer i respektive situation 1–4⁹⁸ efter mätveckan. I ytterligare 46 kommuner besvarade inte socialtjänsten Socialstyrelsens enkät och meddelade heller inget om sitt deltagande.

I Socialstyrelsens enkätundersökning 2023 var det alltså fler kommuners socialtjänst som deltog än i enkätundersökningen 2017. Det betyder dock inte att alla personer i hemlöshet som var aktuella hos eller hade kontakt med socialtjänstens olika verksamheter i dessa kommuner ingår i kartläggningen 2023.

Mätfel

Alla personer som skulle kartläggas är inte med

Enkätundersökningen omfattar inte alla personer som befann sig i en hemlöshetssituation i Sverige under mätveckan. Förutom att alla grupper som lever i hemlöshet i Sverige inte ingår i kartläggningen finns det omständigheter som gör att samtliga personer som var avsedda att kartläggas inte ingår i resultaten. Det beror bland annat på att

- det kan finnas verksamheter som riktar sig till eller mötte personer i hemlöshet som inte kom med i Socialstyrelsens undersökning
- personer som var i hemlöshetssituation 1 och 4 inte fick kännedom om kartläggningen eller enkäten
- det är frivilligt att delta i kartläggningen och att besvara enkäter, några kommuner och verksamheter valde att inte delta/besvara enkäter

⁹⁸ Totalt 76 personer i de olika hemlöshetssituationerna.

- personer i hemlöshet inte ville delta i enkätundersökningen
- kommuner och verksamheter saknade resurser att besvara enkäter
- enskilda enheter och personal kanske inte fick information om enkätundersökningen
- alla socialtjänstens relevanta verksamheter i en kommun fick inte kännedom om eller besvarade enkäter
- verksamheter inte kände till eller hade kontakt med alla personer som var i en av hemlöshetsituationerna under mätveckan
- enbart elektroniska enkäter har använts, vilket kan ha försvårat för civilsamhället och uteslutit att enskilda personer besvarade enkäten
- verksamheter som deltagit inte har fyllt i enkäter för alla personer i hemlöshet som de hade kontakt med
- personer i hemlöshetsituationerna hade inte kontakt med någon av verksamheterna (socialtjänstens eller civilsamhällets verksamheter)

Socialstyrelsens enkätundersökning gäller 1 mätvecka vilket också innebär att personer som är i hemlöshet en kort period generellt har mindre chans att komma med i kartläggningen än de som är i hemlöshet under en längre tid.

Att Socialstyrelsens enkät var helt digital kan som nämnts ha inneburit att personer i hemlöshet haft svårt att få tillgång till och att besvara enkäten. Alla personer har exempelvis inte en smart telefon eller datorvana. Det var en farhåga som togs upp av civilsamhället inför kartläggningen och som stöds i en nyligen publicerad uppföljning av civilsamhällets roll för att motverka hemlöshet [4]. Inom civilsamhällets verksamheter fanns inga extra resurser för att fylla i Socialstyrelsens enkäter eller att vara behjälpliga med att personer själva fyllde i elektroniska enkäter.

Internt bortfall

Det finns även internt bortfall på frågor i enkäterna, d.v.s. alla frågor har inte besvarats i varje enkät. I tabellen nedan redovisas bortfallet på respektive fråga.

Tabell 3. Internt bortfall på de enskilda frågorna i Socialstyrelsens enkät, antal och andel. Inte svarat alls eller fyllt i svarsalternativet "Vill inte svara".

Fråga	Internt bortfall antal	Internt bortfall andel	Vill inte svara antal	Vill inte svara andel
Kommun där verksamheten finns och personen vistas denna vecka:	0	0	-	-
Verksamhet som lämnat uppgifter/På vilken verksamhet hittade du enkäten	0	0	-	-

Fråga	Internt bortfall antal	Internt bortfall andel	Vill inte svara antal	Vill inte svara andel
Huvudman för verksamheten:	8	0,1	-	-
Vem eller vilka har svarat på frågorna i enkäten?	220	2,1	-	-
Har du kontakt med socialtjänsten?	3	0,0	-	-
1. Är du/personen man, kvinna eller har en annan könsidentitet?	0	0	-	-
3b. Ange i vilken åldersgrupp du/personen är	195	1,9	-	-
4. Är du/personen född i Sverige eller utomlands?	0	0	19	0,2
5. Lever du/personen med en partner, under vecka 16?	123	1,2	30	0,3
6. Har du/personen barn under 18 år?	90	0,9	22	0,2
6a. Hur många barn under 18 år har du/personen?	5	0,0	6	0,1
6b. Hur många barn bor du/personen med, helt eller växelvis?	12	0,1	7	0,1
7. Vilken huvudsaklig hemlöshetssituation har du/personen, under vecka 16?	0	0	4	0,0
8. Hur bodde du/personen innan den nuvarande hemlöshetssituationen (där du/personen vistas eller bor nu)?	86	0,8	10	0,1
9. Hur lång sammanhängande tid har du/personen varit i hemlöshetssituation 1-4? (fram till idag)	89	0,9	-	-
10. Vilken/vilka faktorer har bidragit till din/personens nuvarande hemlöshetssituation, under vecka 16?	70	0,7	30	0,3
11. Har du/personen behov av stöd, insatser, behandling eller vård under vecka 16, utöver boendet?	96	0,9	37	0,4

Hantering för att undvika dubbelräkning

Vid första granskningen av de inrapporterade uppgifterna togs tre personer bort från underlaget då de var under 18 år och inte ingick i definitionen.

I undersökningen kan en och samma person förekomma i olika enkäter. För att undvika att räkna samma person flera gånger användes samma metod som i tidigare kartläggningar [1]. I första hand utgår Socialstyrelsen från personnummer. Uppgiftslämnarna har också haft möjlighet att istället för personnummer lämna andra uppgifter. Där personnummer saknades sattes uppgifter samman i en så kallad UNO-kod. Det fanns 6 413 enkäter med personnummer och 2 456 enkäter med UNO-koder. I resterade 2 259 enkäter, där varken UNO-kod eller fullständigt personnummer har angetts, antar Socialstyrelsen att det rör en unik person. Personnummer och UNO-kod, kommuntillhörighet samt kön har samkörts och dubletter har sorterats bort. Det var 751 personer som inrapporterades i mer än 1 enkät. Ytterligare två personer togs bort då de inte ingick i kriterierna för hemlöshetskartläggningen. Efter detta tillvägagångssätt finns information om 10 375 hemlösa personer som var i situation 1, 2 och 4.

Bearbetning av inkomna enkätsvar

För fyra frågor i enkäten fanns svarsalternativet *Annat* samt att de kunde ange ett fritextsvar. Frågorna var

- 7. Vilken huvudsaklig hemlöshetssituation har du/personen, under vecka 16?
- 8. Hur bodde du/personen innan den nuvarande hemlöshetssituationen (där du/personen vistas eller bor nu)?
- 10. Vilken/vilka faktorer har bidragit till din/personens nuvarande hemlöshetssituation, under vecka 16?
- 11. Har du/personen behov av stöd, insatser, behandling eller omvårdnad under veckan 16, utöver boendet? Ange orsakerna till behoven:

Vi gick igenom samtliga fritextsvar och grupperade dem i de befintliga svarsalternativen eller i nya svarsalternativ. För fråga 7 skapades 2 nya svarsalternativ, för fråga 8 skapades 9 nya svarsalternativ, för fråga 10 skapades 11 nya svarsalternativ samt för fråga 11 skapades 9 nya svarsalternativ.

Vid kartläggningen 2017 fanns inte möjlighet att ange ett fritextsvar för motsvarande fråga 10 och 11, vilket medför att resultaten inte är helt jämförbara.

Uppgift om personens ålder kunde antingen anges i personnummer, faktisk åldern eller genom att fylla i svarsalternativ indelat i åldersgrupper. De som angett personnummer eller ålder grupperades sedan in i åldersgrupperna. Om uppgift om åldern skilde i svaren användes svaret från de fasta

åldersgrupperna. För kön hämtades uppgiften från personnummer, om frågan om kön inte besvarats.

När flera uppgiftslämnare besvarade enkäter om samma person gjordes en prioritering av vem som räknades som huvudsaklig uppgiftslämnare. Det innebar att om en person inrapporterades från fler uppgiftslämnare var det svaret från den som är först i prioriteringsordningen som beaktades i första hand. Enskilda personers svar hade högst prioritet.

När uppgifter saknas eller när det valda svarsalternativet är ”Vet inte” har Socialstyrelsen hämtat svar från andra uppgiftslämnare. Syftet med att inkludera flera uppgiftslämnares svar för en och samma person var att få en så fullständig information som möjligt om den enskilde personen. Det gäller framför allt för frågor om personernas behov av stöd under mätveckan och om faktorer som bidragit till hemlöshet. Detta tillvägagångssätt användes även i kartläggningen 2017.

Statistiska mått och redovisningsgrupper

Resultaten redovisas i frekvenstabeller för andelar och antal. De redovisningsgrupper som redovisas är utifrån svaren på frågorna

- Kön: man, kvinna, annan könsidentitet
- Ålder: 18–24 år, 25–34 år, 35–64 år, 65 år och äldre
- Födelseland: Sverige/utomlands
- Barn: om de har barn under 18 år
- Bor med barn: De som bor helt eller växelvis med barn under 18 år
- Hemlöshetsituation: 1, 2, 4

Vistelsekommun

Personerna i kartläggningen redovisas i den kommun personen vistades (vistelsekommun) under vecka 16, 2023. Denna fråga var obligatorisk så alla personer har uppgift om vistelsekommun.

I några fall har personernas folkbokföringskommun istället använts. Det gäller för de personer som under mätveckan vistades på Skyddat boende/kvinnojour, SiS-institution, Hem för vård och boende (HVB), Familjehem, Kriminalvårdsanstalt/häkte, Haldygnsvård på behandlingsenhet inom hälso- och sjukvård (inkl. tvångsvård enl. LRV och LPT), Civilsamhällets HVB, boende med stöd eller liknande (enligt svar på fråga 7 – boendesituation under mätveckan).

Jämförelser med kartläggningen 2017

2017 års resultat

Socialstyrelsen har gjort nya beräkningar för resultaten från Socialstyrelsens hemlöshetskartläggning 2017. Detta för att kunna jämföra resultaten med 2023 års nya sätt att genomföra kartläggningen på.

Motsvarande uppgiftslämnare som Socialstyrelsen riktat sig till 2023 har selekterats ut. Det gäller enkäter som besvarats av socialtjänstens myndighetsutövning samt annan verksamhet inom kommunen, församlingar/samfund, frivilligorganisationer/stiftelser samt övriga.

Vilka som besvarade enkäterna 2017

Med motsvarande uppgiftslämnare 2017 var det 513 personer som besvarade enkäterna för egen del.

Tabell 4. Vem som besvarat enkäterna 2017, personen det gäller, av personal eller av dem tillsammans, antal och andel.

Svarat på enkäten 2017:	Antal	Andel
Jag har svarat själv, uppgifterna gäller mig	513	3
Jag och personal har svarat på frågorna tillsammans	274	2
Personal från verksamheten har svarat	13 885	95
Totalt	14 672	100

Uppgift saknas för 134 personer/enkäter

Bostadsmarknadsenkäten (BME)

De efterfrågade uppgifterna i BME gäller mängdstatistik från respektive kommun. Frågor om omfattning, kön, barn och födelseland ingick eftersom uppgifter om detta ska belysas enligt regeringsuppdraget. De övriga frågorna baserades på information om gruppen från den senaste kartläggningen 2017.

Socialstyrelsen fick även ta del av andra svar från kommunerna i BME 2023 som var relevanta för att få en bild av kommunernas arbete relaterat till denna boendelösning. Det var exempelvis uppgifter om antalet kommuner som hyrde ut lägenheter till personer utestängda från bostadsmarknaden med stöd i SoL, antal sådana bostäder och antal andrahandskontrakt som övergått i förstahandskontrakt under 2022.

Nytt sätt att kartlägga personer i situation 3

Det finns flera skäl till att denna grupp nu kartläggs och redovisas för sig. Det är den största gruppen och motsvarade nästan hälften av de personer

som ingick i kartläggningen 2017 (49 procent). Socialtjänsten har i tidigare kartläggningar besvarat alla enkäter för personer i dessa boendelösningar. Det innebär en stor uppgiftslämnarbörda på en redan belastad socialtjänst.

I BME frågar Boverket årligen om kommunerna använder denna form av långsiktiga boendelösningar, för personer som är utestängda från bostadsmarknaden. I BME efterfrågas också antalet sådana bostäder. Viss kännedom om omfattningen finns därmed redan publicerad.

Personerna bor i *långsiktiga* boendelösningar, ofta gäller kontrakten flera år. Gruppen är därmed inte lika känslig för när under året de kartläggs som personer som är i en akut eller i tillfällig hemlöshetsituation.

Personerna i situation 3 har också fått bistånd för ett långsiktigt boende, socialtjänsten har på det sättet avhjälpt dem från en akut eller tillfällig hemlöshetsituation. De är dessutom en grupp som till stora delar skulle kunna ha eller få ett eget förstahandskontrakt, om lägenheter fanns lättare tillgängliga på den ordinarie hyresbostadsmarknaden.

I de andra nordiska länderna Danmark, Norge och Finland ingår inte hemlöshetsituation 3 i deras nationella hemlöshetskartläggningar eller mätningar. Det beror på att den här formen av andrahandsuthyrning via socialtjänsten inte används där. Att socialtjänsten tagit detta ansvar som hyresvärd för personer som står utanför bostadsmarknaden är unikt för Sverige. Egna förstahandskontrakt i specifikt för gruppen avsedda lägenheter används i många andra länder, ofta benämnt som social housing.

Uppgiftslämnare

Bostadsmarknadsenkäten skickas till landets alla kommuner och frågedelen om socialtjänstens långsiktiga boendelösningar besvaras av, eller med underlag från, socialtjänsten.

Frågor i Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME)

De uppgifter som Socialstyrelsen efterfrågade i BME om personer med långsiktiga boendelösningar med bistånd enligt socialtjänstlagen från alla kommuner var:

- Antal hushåll (som hade denna form av boendelösning)
- Antal vuxna personer över 18 år som hade denna form av boendelösning)
- Antal vuxna kvinnor *respektive* män i åldersgrupperna: 18–24 år, 25–34 år, 35–64 år och 65 år och äldre.
- Antal vuxna personer födda i Sverige *respektive* utomlands
- Om unga under 18 år hade eget hyresavtal, antal: 0, 1–10 eller 10 eller fler

- Antal hushåll med hemmavarande⁹⁹ barn under 18 år *respektive* antal hushåll utan hemmavarande barn
- Totala antalet hemmavarande barn som ingår i dessa hushåll
- Antal hushåll med hemmavarande barn under 18 år som har minst en förälder som är född utomlands
- Antal hushåll bestående av ensamstående kvinnor med hemmavarande barn
- Antal hushåll med hemmavarande barn som innan den nuvarande boendelösning befann sig i någon form av akut hemlöshet¹⁰⁰

Det framgick i enkäten vilka frågor som Socialstyrelsen ställde och att de ingick i hemlöshetskartläggningen 2023.

Mätperiod

BME skickades ut 7 december 2022 och sista svarsdagen var 31 januari 2023. Mätdatum är 1 januari 2023.

Boverket överlämnade de inkomna svaren obearbetade i Excelfil till Socialstyrelsen i slutet av april. Det var efter den kvalitetskontroll som Boverket genomför av kommunernas svar i BME, med hjälp av landets länsstyrelser.

Svar i BME – socialtjänstens långsiktiga boendelösningar

Hemlöshetssituation 3

Uppgifter om personer som bor i långsiktiga boendelösningar 2023 har inhämtats med mängduppgifter i Boverkets bostadsmarknadsenkät.

Det var 279 kommuner som svarade på frågan om kommunen efter biståndsbeslut hyr ut bostäder i andra hand till personer som inte blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden. Av dem svarade 259 att de hade denna boendelösning.¹⁰¹ Färre kommuner svarade på följdfrågorna om antalet bostäder (242), hushåll (230) och personer som bodde i dessa långsiktiga boendelösningar (207).

Ännu färre kommuner svarade på Socialstyrelsens efterföljande frågor i BME, till exempel om antalet hushåll med respektive utan barn. Endast 153

⁹⁹ Med hemmavarande barn menas här barn som bor i hushållet stadigvarande eller växelvis.

¹⁰⁰ I BME fanns följande definition: Med akut hemlöshetssituation menas hushåll med barn som befann sig tillfälligt i jourboende, på akutboende, vandrarhem/hotell, skyddade boende/kvinnojour, härbärge, camping/bil eller motsvarande.

¹⁰¹ En kommun svarade inte på frågan, men på följdfrågorna om antalet bostäder, hushåll och om personer över 18 år som bodde där. En kommun svarade Ja, men uppgav sedan att de hade 0 bostäder, hushåll och personer.

kommuner svarade på den sista frågan: hur många av hushållen med hemmavarande barn som innan den nuvarande boendelösningen befann sig i någon form av akut hemlöshetsituation. Många kommuner skrev också i kommentarer i anslutning till frågorna att de inte kunde ta fram dessa uppgifter ur sina dokumentationssystem, att de inte förde statistik över detta och liknande.

Socialstyrelsen kontaktade kommuner för kompletterande uppgifter

Socialstyrelsen kontaktade 38 kommuner där antaluppgifter saknades av de som svarat att de hyrde ut bostäder med stöd i SoL.¹⁰² Vi skickade e-postbrev i slutet av maj med förfrågan om kommunerna kunde komplettera sina svar på de frågor som Socialstyrelsen hade med i BME. Kommunerna kunde fylla i sina svar i en bifogad Excelfil där Socialstyrelsens frågor och kommunernas eventuella svar fanns. Den senaste svarsdagen var 30 juni. Det var 20 kommuner som skickade in kompletterande svar till Socialstyrelsen, två av dessa hade själva kontaktat Socialstyrelsen tidigare under våren.

Socialstyrelsen bedömde att vissa av de saknade antaluppgifter kunde uppskattas statistiskt. Socialstyrelsen skickade därför ett andra e-postbrev i början av juli, till de kommuner som inte återkommit. Där informerade vi om att ”Socialstyrelsen kan komma att göra *uppskattningar* av antalet hushåll, antal vuxna personer eller liknande för gruppen, i er kommun. I de publicerade resultaten från kartläggningen på lokal nivå resultaten av kartläggningen (1 feb 2024) kommer det framgå vad som är faktiska uppgifter från kommuner respektive vad som är Socialstyrelsens statistiska uppskattningar.” Ytterligare 4 kommuner tog efter det kontakt med oss och kompletterade alla eller några av uppgifterna.

Totalt fick Socialstyrelsen in kompletterande uppgifter från 24 kommuner på en eller flera av frågorna som var obesvarade i BME 2023. Det innebär att vi fick information om att ytterligare drygt 1200 vuxna personer bodde i kommunernas långsiktiga boendelösningar under 2023.

Antal kommuner som svarat i BME och till Socialstyrelsen om antalet bostäder, hushåll och personer som bodde i långsiktiga boendelösningar med biståndsbeslut enligt SoL 2023.

Fråga om antalet: *	Svarat i BME	Svarat efter Socialstyrelsens uppföljning
Bostäder	242	248
Hushåll	230	240

¹⁰² I några fall saknades uppgifter på vem som besvarat denna del i BME och en uppgiftslämnare hade slutat.

Fråga om antalet: *	Svarat i BME	Svarat efter Socialstyrelsens uppföljning
Personer, 18 år och äldre	207	232
Hushåll med barn	171	185

* Totalt uppgav 260 kommuner att de hade andrahandsuthyrning med SoL-beslut i kommunen.
Källa: Kommunernas svar i Boverkets Bostadsmarknadsenkät 2023 och till Socialstyrelsen vid uppföljning via mejl.

Det innebär att svar om antalet bostäder, hushåll och personer fortfarande saknades för 20 kommuner.

Socialstyrelsens uppskattning av antalet personer

Socialstyrelsen gjorde därefter en uppräknings/uppskattning av antalet personer som bodde i dessa bostäder. Där kommunen angett *antal hushåll* antogs att en person bodde per hushåll så antal hemlösa skattades till angivet antal hushåll¹⁰³. Om kommunen varken angett en uppgift för hushåll eller antal personer hämtades antalet från deras svar på *antal andrahandsuthyrda bostäder* i kommunen, en person per bostad ingår i uppskattningen. För hushåll hämtades uppgiften från 14 kommuner och för bostäder från 5 kommuner.

Med det uppskattade antalet personer i hemlöshetssituation 3 blev det totalt 16 878 personer. Då ingår även uppgifter om antalet personer i Norrköping som Socialstyrelsen fick den sista november 2023, efter att vi kontaktat kommunen om antalet inrapporterade personer i hemlöshet.

Täckningsgrad

I de kommuner som besvarat antalsfrågorna som Socialstyrelsen ställde i BME bor 77 procent av Sveriges population.

Mätfel

Även i insamlingen av uppgifter i BME finns metodproblem som kan påverka och begränsa resultaten i kartläggningen av personer i hemlöshetssituation 3. Exempel på det är:

- risk för feltolkningar av frågor, uppgifter och begrepp i BME
- att alla som skulle kunna svara inom en kommun inte fått enkätfrågorna
- att de efterfrågade uppgifterna om personer i hemlöshetssituation 3 var svåra att ta fram och sammanställa i kommunen
- att det finns ett internt bortfall på Socialstyrelsens frågor
- att kommuner inte besvarade BME alls.

¹⁰³ De kommuner det gäller har informerats via mejl om att vi kommer göra denna uppskattning av antalet vuxna personer.

Jämförelser med uppgifter från 2017

I resultatdelen görs jämförelser med uppgifter om personer i situation 3 som Socialstyrelsen fick in i kartläggningen 2017. Det var nästan uteslutande socialtjänsten som då fyllde i enkäter om personer i hemlöshetsituation 3. Endast ett fåtal enkäter med andra uppgiftslämnare har därför tagits bort från resultaten från 2017. Resultat och jämförelser med 2017 gäller omfattningen och även mängduppgifter om personerna som bor i de långsiktiga boendelösningarna.

Referenser

1. Socialstyrelsen. Hemlöshet 2017 – omfattning och karaktär; 2017.
2. Socialstyrelsen. Hemlöshet och utestängning från bostadsmarknaden 2011- omfattning och karaktär; 2011
3. Socialstyrelsen. Hemlösheten i Sverige 2005. Omfattning och karaktär; 2005
4. Norfledt, M. Civilsamhällets (nya?) roller för att motverka hemlöshet. Avrapportering av en uppföljande studie. Mucf; 2023

Bilaga 2. Kommunernas och socialtjänstens ansvar för boende

Vikten av att ha en bostad avspeglas i flera svenska lagar och samhället har ett uttalat ansvar för att planera bostadsförsörjningen. Rätten till bostad framgår i grundlagen som ett grundläggande mål för den offentliga verksamheten. Enligt 1 kap. 2 § regeringsformen ska det allmänna särskilt trygga rätten till bland annat bostad. Vare sig reglerna om bostadsförsörjning, SoL eller svensk grundlag innefattar dock någon allmän skyldighet för samhället att tillhandahålla bostäder för den som önskar eller behöver eller en preciserad och utkrävbar generell rätt till bostad för enskilda.

Kommunens ansvar för bostadsförsörjning

Alla kommuner ska med riktlinjer planera för bostadsförsörjningen i den egna kommunen, enligt lagen (2000:1383) om kommunernas bostadsförsörjningsansvar. Syftet med planeringen för bostadsförsörjningen är att skapa förutsättningar för alla i kommunen att leva i goda bostäder och att främja att ändamålsenliga åtgärder för bostadsförsörjningen förbereds och genomförs.¹⁰⁴ Sedan den 1 oktober 2022 gäller att uppgifterna i riktlinjerna bland annat särskilt ska grundas på en analys av vilka bostadsbehov som inte tillgodoses på den lokala bostadsmarknaden.¹⁰⁵ Det kan handla om bostadsbehov som endast delvis tillgodoses eller som över huvud taget inte tillgodoses.¹⁰⁶

Analysen ska genomföras med stöd av ett underlag som Boverket förser kommunen med.¹⁰⁷ Boverket har tagit fram underlag, som består av olika mått över antalet hushåll som saknar en rimlig bostad utifrån en uppsättning kriterier och normer. (Boverket (2022). *Bostadsförsörjningslagen har ändrats*. <https://www.boverket.se/sv/kommunernas-bostadsforsorjning/vad-sager-lagen/andrats/> Hämtad 2023-11-09.) Bestämmelserna innebär att kommunen ska genomföra sin analys med utgångspunkt i underlaget från Boverket. Kommunen får dock komplettera underlaget med hänsyn till förhållandena i den egna kommunen, till exempel genom kartläggning av hemlöshet och behov av skyddat boende.¹⁰⁸

¹⁰⁴ Se 1 § lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

¹⁰⁵ 2 § andra stycket 3 lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

¹⁰⁶ Propositionen Ett bättre underlag för åtgärder på bostadsmarknaden 2021/22:95 s. 22.

¹⁰⁷ 2 § tredje stycket lagen om kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

¹⁰⁸ Prop. 2021/22:95 s. 22.

Socialtjänstens ansvar för att motverka hemlöshet

Socialnämnden ska enligt 3 kap. 2 § SoL i sin verksamhet främja den enskildes rätt till arbete, bostad och utbildning. Enligt förarbeten ansågs rätten till bland annat bostad ha en så avgörande betydelse för den enskildes sociala situation att det tydligt skulle framgå av lagen.¹⁰⁹

I 2 kap. 1 § SoL anges att varje kommun svarar för socialtjänsten inom sitt område, och har det yttersta ansvaret för att enskilda får det stöd och den hjälp som de behöver.

Rätt till bistånd i form av en bostad

Vad rätten till bostad innebär i förhållande till socialtjänstens ansvar framgår ytterst av hur reglerna för enskilds rätt till bistånd enligt 4 kap. 1 § SoL tillämpas. För att få rätt till bistånd krävs enligt 4 kap. 1 § SoL att den sökande inte själv kan tillgodose sina behov eller kan få dem tillgodosedda på annat sätt. Den enskilde ska genom biståndet tillförsäkras en skälig levnadsnivå och socialtjänstens stöd ska utformas så att det stärker den enskildes möjligheter att leva ett självständigt liv.

Socialtjänstlagen saknar bestämmelser som ger bostadslösa en allmän rätt att få en bostad av socialtjänsten. I rättspraxis har dock rätt till bistånd genom tillhandahållande eller ombesörjande av bostad ansetts föreligga när den enskilde är helt bostadslös och har speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad. Sådana speciella svårigheter kan exempelvis finnas till följd av att den enskilde lider av psykisk sjukdom, har en missbruksproblematik eller har betydande ekonomiska problem och förutsätter att behovet av bostad inte kan tillgodoses på annat sätt.¹¹⁰

När det gäller vuxna som utsatts för våld i nära relationer ska socialtjänsten vid behov erbjuda stöd och hjälp i form av ett lämpligt, tillfälligt boende som motsvarar behovet av skydd.¹¹¹ Socialtjänsten bör också kunna erbjuda våldsutsatta vuxna hjälp att ordna stadigvarande boende.¹¹²

Ett beviljat bistånd ska tillförsäkra den biståndssökande en skälig levnadsnivå. Boende i husvagn på en campingplats uppfyller enligt HFD inte kravet på skälig levnadsnivå när det gäller bistånd i form av

¹⁰⁹ Prop. 1979/80:1 del, s. 140 och s. 528. Samma bestämmelse finns i nuvarande SoL även om förarbetena är till den äldre socialtjänstlagen (1980:620).

¹¹⁰ Se RÅ 1990 ref. 119, RÅ 2004 ref. 130 och HFD 2022 ref. 46. I HFD 2022 ref 46 ansågs en person ha speciella svårigheter att på egen hand skaffa bostad, men enligt HFD förelåg inte en rätt till bistånd i form av tillhandahållande eller ombesörjande av bostad. Detta då personen ifråga hade en god man förordnad och då det enligt HFD:s mening fick anses ingå i den gode mannens uppgifter att hjälpa personen söka bostad.

¹¹¹ 6 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd (HSLF-FS 2022:39) om våld i nära relationer

¹¹² Allmänna råd till 6 kap. 1 § HSLF-FS 2022:39

permanentboende.¹¹³ HFD har dock i ett annat rättsfall bedömt att standarden på en plats på ett härbärke kunde anses uppfylla kravet på skälig levnadsnivå *under en övergångsperiod*. HFD framhöll att det i akuta situationer får anses godtagbart att standarden för en begränsad övergångsperiod är lägre än vad som kan anses skäligt på längre sikt. Detsamma kan gälla i situationer då ett lämpligt boende inte kan beredas den biståndssökande för en rimlig kostnad. I det aktuella målet bedömde HFD att övergångsperioden, med hänsyn till omständigheterna i målet, skäligen inte borde överstiga en vecka¹¹⁴.

Om den biståndssökande själv valt ett boende med betydligt enklare standard än ett normalt boende, till exempel en husvagn eller en kolonistuga, utgör det enligt rättspraxis inte något skäl att vägra bistånd till kostnader som i och för sig är skäliga¹¹⁵.

Barns rättigheter ska beaktas i vuxnas ärenden

För barn är ett tryggt hem särskilt viktigt. Barnens rättighet till en bostad framhålls särskilt i FN:s konvention om barnets rättigheter (nedan barnkonventionen). Enligt barnkonventionen har alla barn rätt till den levnadsstandard som krävs för barnets fysiska, psykiska, andliga, moraliska och sociala utveckling¹¹⁶. Föräldrar eller andra som är ansvariga för barnet har inom ramen för sin förmåga och sina ekonomiska resurser huvudansvaret för att säkerställa de levnadsvillkor som är nödvändiga för barnets utveckling. Men konventionsstaterna ska bistå föräldrar och andra som är ansvariga för barnet att genomföra denna rätt och ska vid behov tillhandahålla materiellt bistånd och stödprogram, särskilt i fråga om bland annat bostad.¹¹⁷ Artiklarna 1–42 i barnkonventionen gäller som svensk lag¹¹⁸. Det innebär bland annat att alla som fattar beslut om barn ska tillämpa barnkonventionen¹¹⁹.

Även om det är den vuxne som ansökt om insatser ska barnets bästa beaktas vid utredning och utförande av insatser som också rör barnet¹²⁰. JO har i ett beslut uttalat att i en utredning som rör bistånd till en vuxen som är förälder ska socialnämnden utreda vilka följder som ett beslut får ur ett barnperspektiv. Om ett beslut till exempel innebär att ett barn måste flytta från sin invanda miljö eller att barnet genom ett beslut skulle få begränsade möjligheter att behålla en nära och god kontakt med båda sina föräldrar ska

¹¹³ RÅ 1990 ref. 119 och RÅ 1988 ref 137.

¹¹⁴ RÅ 1994 not 574.

¹¹⁵ Se RÅ 1988 ref 137 och RÅ 2009:4.

¹¹⁶ Se artikel 27 barnkonventionen.

¹¹⁷ Se artikel 26 och 27 barnkonventionen.

¹¹⁸ Se lag (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter.

¹¹⁹ Se prop. 2017/18:186 Inkorporering av FN:s konvention om barnets rättigheter s. 1.

¹²⁰ I 1 kap. 2 § SoL anges att barnets bästa särskilt ska beaktas vid alla åtgärder som rör barn.

de överväganden som socialnämnden gör i det aktuella avseendet enligt JO redovisas i underlaget för beslutet¹²¹.

Barnets bästa är inte alltid avgörande för vilket beslut som fattas, men när barnets intresse vägs mot andra intressen ska barnets intresse väga tungt¹²². Barn har också rätt att uttrycka sin mening i alla frågor som rör barnet. Barnets åsikter ska tillmätas betydelse i förhållande till barnets ålder och mognad¹²³. Detta har kommit till uttryck i 11 kap. 10 § SoL där det framgår att när en åtgärd rör ett barn ska barnet få relevant information och ges möjlighet att framföra sina åsikter i frågor som rör barnet.

¹²¹ JO:s beslut dnr 1126-2017.

¹²² Se prop. 1996/97:124 Ändring i socialtjänstlagen s.99–100 och barnrättskommitténs allmänna kommentar nr 14(CRC/C/GC/14) p. 39 och 97.

¹²³ Artikel 12 barnkonventionen.

Bilaga 3. Tillämplig lagstiftning om behandlingen av personuppgifter

Dataskyddsförordningen m.m.

Socialstyrelsen bedömer att den nationella hemlöshetskartläggningen har kunnat ske i enlighet med gällande lagstiftning om behandling av personuppgifter.

Nedan följer en redogörelse för de bestämmelser i EU:s dataskyddsförordning¹²⁴ (nedan dataskyddsförordningen) och kompletterande nationell lagstiftning som Socialstyrelsen bedömt ha varit aktuella för regeringsuppdraget.

Personuppgiftsansvar (artikel 4.7)

Socialstyrelsen har varit personuppgiftsansvarig¹²⁵ för den behandling av personuppgifter som skett i samband med att myndigheten har tagit emot enkäter från verksamheterna som omfattas av kartläggningen (socialtjänstens respektive civilsamhällets verksamheter som kan möta personer i hemlöshet). Personuppgiftsansvaret har övergått till Socialstyrelsen när enkätsvaren har kommit in till myndigheten.

Rättslig grund för behandling av personuppgifter (artiklarna 6 och 9)

Personuppgiftsbehandlingen har skett för att Socialstyrelsen ska kunna fullgöra ett regeringsuppdrag att nationellt kartlägga hemlösheten i Sverige 2023. Behandlingen har varit nödvändig för att utföra en uppgift av allmänt intresse enligt artikel 6.1 e i dataskyddsförordningen.

Socialstyrelsen har haft stöd i nationell rätt att genomföra den aktuella personuppgiftsbehandlingen i 15 § andra stycket 1 lagen (2001:99) om den officiella statistiken¹²⁶ samt 4 § 7 förordningen (2015:284) med instruktion för Socialstyrelsen.

¹²⁴ Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning).

¹²⁵ Personuppgiftsansvarig: en fysisk eller juridisk person, offentlig myndighet, institution eller annat organ som ensamt eller tillsammans med andra bestämmer ändamålen och medlen för behandlingen av personuppgifter; om ändamålen och medlen för behandlingen bestäms av unionsrätten eller medlemsstaternas nationella rätt kan den personuppgiftsansvarige eller de särskilda kriterierna för hur denne ska utses föreskrivas i unionsrätten eller i medlemsstaternas nationella rätt.

¹²⁶ Enligt 15 § andra stycket 1 lagen om den officiella statistiken får vid framställning av annan statistik än officiell statistik personuppgifter enligt första stycket också behandlas om behandlingen är nödvändig för statistiska ändamål och samhällsintresset av det statistikprojekt där behandlingen ingår

Socialstyrelsen har bedömt att personuppgiftsbehandlingen står i proportion till det eftersträvade syftet att kunna genomföra en nationell kartläggning av hemlöshet i Sverige 2023. Behandlingen har skett med adekvata skyddsåtgärder i Socialstyrelsens säkra registermiljö vilket säkerställer den registrerades grundläggande rättigheter och intressen (se avsnitt nedan).

Uppgifterna i enkäterna om faktorer som bidragit till hemlöshet och behov av stöd och insatser kan anses utgöra känsliga personuppgifter¹²⁷.

Tillämpliga undantag mot förbud att behandla känsliga personuppgifter finns främst i artikel 9.2 g (arbetsuppgift av viktigt allmänt intresse) och 9.2 j (statistikändamål) i dataskyddsförordningen. Stöd i nationell rätt avseende 9.2 g och j finns i de författningar som angetts ovan.

Grundläggande principer (artikel 5)

I dataskyddsförordningen finns vissa grundläggande principer som ska följas vid all behandling av personuppgifter. Av principen om ansvarsskyldighet i artikel 5.2 följer att Socialstyrelsen i egenskap av personuppgiftsansvarig ansvarar för att behandlingen av personuppgifter uppfyller kraven i dataskyddsförordningen och kompletterande nationell lagstiftning.

Nedan följer en redogörelse för de grundläggande principer som Socialstyrelsen anser varit relevanta för regeringsuppdraget.

Laglighet, korrekthet och öppenhet (artikel 5.1 a)

Förutom det krav på laglighet (se ovan angående rättslig grund) finns det också krav på att behandlingen ska vara korrekt och öppen i förhållande till den registrerade. Vad gäller kravet på öppenhet, se nedan angående den registrerades rättigheter. Att behandlingen ska vara korrekt innebär att den ska vara rättvis, skälig och stå i rimlig proportion till den nytta som personuppgiftsbehandlingen innebär. Vid avvägningen av dessa intressen ska hänsyn också tas till vilken personuppgiftsbehandling de registrerade rimligen kan förvänta sig. Behandlingen ska även vara förståelig och begriplig för de registrerade.

För att kunna bedriva ett långsiktigt effektivt arbete mot hemlöshet behövs kunskap om utvecklingen av hemlöshetens omfattning och karaktär. Resultatet från kartläggningen ska ge en övergripande bild av hur hemlösheten utvecklas över tid och visar t.ex. om nya grupper tillkommer. Resultaten kan användas på lokal, regional och nationell nivå. Socialstyrelsen bedömer att den personuppgiftsbehandling som skett under

klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet som behandlingen kan innebära.

¹²⁷ Känsliga uppgifter är enligt artikel 9.1 i dataskyddsförordningen uppgifter om etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa, en persons sexualliv eller sexuella läggning, genetiska uppgifter och biometriska uppgifter.

kartläggningen har varit proportionerlig med hänsyn till ändamålet med kartläggningen men också förståelig och begriplig för de registrerade.

Uppgiftsminimering (artikel 5.1 c)

Principen om uppgiftsminimering innebär att de personuppgifter som behandlas ska vara adekvata, relevanta och inte för omfattande i förhållande till de ändamål för vilka de behandlas. Detta innebär bl.a. en skyldighet för den personuppgiftsansvarige att begränsa mängden personuppgifter till vad som är nödvändigt för att uppnå ändamålen med behandlingen.

I den nu aktuella kartläggningen har färre variabler använts i jämförelse med den kartläggning som ägde rum 2017¹²⁸. Socialstyrelsen bedömer att de nu aktuella variablerna både till antal och innehåll har varit nödvändiga för att kunna utföra kartläggningen. Myndigheten har vid kartläggningen också behandlat personuppgifter på ett sådant sätt att enskilda personer inte har kunnat identifieras under själva analysen av enkätsvaren genom att ta bort personnummer alt. UNO-koder ur datamaterialet (se avsnitt nedan). Socialstyrelsen bedömer att det inte funnits något annat sätt att förhindra eventuell dubbelräkning av personer i kartläggningen.

Integritet och konfidentialitet (artikel 5.1 f)

I egenskap av personuppgiftsansvarig ska Socialstyrelsen skydda behandlade personuppgifter på ett adekvat sätt genom lämpliga tekniska och organisatoriska säkerhetsåtgärder. Detta framgår av den grundläggande principen om integritet och konfidentialitet.

Säkerhetsåtgärderna ska innebära att uppgifterna skyddas och att obehöriga inte har åtkomst till dem. Personuppgifter får heller inte förloras eller förstöras på ett otillåtet sätt. Vid val av säkerhetsåtgärder ska behandlingens art, känslighet av personuppgifter, ändamålet, sammanhanget och omfattningen av behandlingen beaktas. Vidare ska eventuella risker bedömas och kostnader och tekniska möjligheter beaktas. De lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder som vidtas för att skydda uppgifterna ska enligt artikel 32 i dataskyddsförordningen säkerställa en säkerhetsnivå som är lämplig i förhållande till risken.

De risker som Socialstyrelsen uppmärksammat har främst handlat om att felaktiga uppgifter rapporteras in och otillräckliga säkerhetsåtgärder. Socialstyrelsen har under kartläggningen samlat in digitala enkäter via Deltagon Secure Forms (säkra formulär). Överföringen har varit krypterad och enkätsvaren mottagits i en kapslad applikation. Enbart teamet som arbetar operativt har haft teknisk åtkomst till rådatamaterialet.

¹²⁸ Se bilaga 1 Metod.

Datamaterialet har sedan förts över i till, bearbetas och lagrats i Socialstyrelsens säkra och avgränsade miljö där det råder mycket stark sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Den säkra miljön omfattas av tvåfaktorautentisering, behörighetsstyrning och loggning enligt gällande rutiner. Inom den säkra miljön har inhämtade personnummer och UNO-koder (initialer, födelseår, födelsedag), kommuntillhörighet och kön bearbetats för att garantera att endast ett enkätsvar från de personer som besvarat enkäten flera gånger kommer att ingå i kartläggningen. Uppgifterna i enkätsvaren har därefter förts över till Socialstyrelsens öppna miljö där projektgruppen fått tillgång till efterfrågade uppgifter och beräkningar på aggregerad nivå.

Mot bakgrund av det som anförts ovan anser Socialstyrelsen att myndigheten har haft en mycket god möjlighet att, i egenskap av personuppgiftsansvarig, leva upp till kravet på att säkerställa lämplig säkerhet för enkätsvaren med lämpliga tekniska och organisatoriska åtgärder samt att de åtgärder som Socialstyrelsen har vidtagit uppnår en säkerhetsnivå som är lämplig i förhållande till de risker som har funnits med personuppgiftsbehandlingen.

Den registrerades rättigheter

Principen om öppenhet, som följer av artikel 5.1 a i dataskyddsförordningen och preciseras i artiklarna 13–15, innebär att den registrerade har rätt att få information om personuppgiftsbehandlingen i olika avseenden.

I den mån Socialstyrelsen ännu inte hade tagit bort personnummer och UNO-koder från enkätsvaren, har den registrerade möjlighet att ta tillvara sina övriga rättigheter enligt dataskyddsförordningen; dock med de begränsningar som gäller för olika rättigheter när det gäller sådana personuppgifter som finns i allmänna handlingar hos myndigheten och när det – som i förevarande regeringsuppdrag - är fråga om personuppgiftsbehandling för en arbetsuppgift av allmänt intresse.

Bilaga 4. Socialstyrelsens enkät

Här finns Socialstyrelsens enkät som riktades till socialtjänsten i landets alla kommuner.

Enkäterna till personer i hemlöshet och till civilsamhällets verksamheter innehöll samma frågor men något annorlunda formulerade. Som framgår i Metodbeskrivningen i Bilaga 1 gällde de främst personer som var i hemlöshetssituation 1 och 4.

OBS – enkäten besvarades endast elektroniskt

Nationell hemlöshetskartläggning 2023

Enkät till socialtjänstens verksamheter

Socialstyrelsen har fått i uppdrag från regeringen att genomföra en nationell kartläggning av hemlöshet i Sverige. Ditt bidrag är mycket viktigt för att vi ska få kunskap om antalet personer som är hemlösa och vilka situationer de befinner sig i. Resultaten blir underlag ett för arbetet med att förebygga och motverka hemlöshet.

Enkäten fylls i för:

- vuxna, från 18 år, som är i en hemlöshetssituation vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller som har uppehållsrätt i Sverige.
- barn, under 18 år, **som lever utan sin familj** och är i en hemlöshetssituation under vecka 16 och som är medborgare, har tillfälligt eller permanent uppehållstillstånd eller har uppehållsrätt i Sverige

Följande grupper ingår **inte** i denna kartläggning:

1. Barn och unga som är placerade enligt SoL eller LVU, inklusive ensamkommande barn
2. Personer som bor i bostad med särskild service enligt SoL eller LSS
3. Personer i hemlöshetssituation 3 - som bor i långsiktiga boendelösningar ordnade av socialtjänsten t.ex. sociala kontrakt, träningslägenheter, bostad först – med någon form av andrahandskontrakt (redan inhämtat i Boverkets bostadsmarknadsenkät 2023)
4. Personer som är EU/EES-medborgare och vistas mer eller mindre tillfälligt i kommunen, utan uppehållsrätt i Sverige (cirkulärmigranter)
5. Personer med utländskt medborgarskap (utanför EU/EES) utan uppehållstillstånd i Sverige, exempelvis asylsökande och personer utan tillstånd (s.k. papperslösa)

Hemlöshetssituation 1, 2 och 4

I denna enkät ingår personer i situation 1, 2 och 4. De omfattar allt från akut brist på tak över huvudet till tillfälliga boende som personerna har.

Situation 1 – Akut hemlöshet

Personer som är hänvisade till akutboende, härbärke, jourboende, skyddade boenden eller motsvarande (inkl. vandrarhem/hotell).

Personer som sover i offentliga lokaler, utomhus, trappuppgångar, garage, källare, tält eller motsvarande.

Situation 2 - Institutionsvistelse och boende med stöd - ska flytta inom 3 mån utan boende

En person är intagen/inskriven på antingen; kriminalvårdsanstalt/vård enligt LRV, HVB, familjehem, SiS-institution eller boende med stöd inom socialtjänst/region/privat vårdgivare och ska frigges/flytta inom 3 månader efter mätveckan, men utan egen bostad ordnad inför flytten/utskrivningen. Hit räknas även personer som skulle ha skrivits ut/flyttat ut, men som är kvar p.g.a. att de inte har någon egen bostad ordnad.

Situation 4 - Eget ordnat kortsiktigt boende

En person bor ofrivilligt tillfälligt och kontraktslöst hos kompisar, bekanta, familj eller släktingar. Här ingår även personer som tillfälligt (max 3 månader efter vecka 16) bor inneboende eller i andrahand hos privatperson. Den uppgiftslämnande verksamheten har haft kontakt med personen av detta skäl och känner till att denna hemlöshetssituation gäller vecka 16.

OBS - Socialstyrelsen har redan inhämtat uppgifter om personer som bor i långsiktiga boendelösningar ordnade av socialtjänsten (situation 3) - via Boverkets bostadsmarknadsenkät (BME) 2023.

Behandling av personuppgifter och sekretess

För att minimera risken att räkna samma person flera gånger i kartläggningen, frågar vi om initialer och personnummer (eller födelseuppgifter). Dessa uppgifter kommer **enbart** användas för att kontrollera om samma person finns i flera enkäter. Socialstyrelsen avidentifierar därefter uppgifterna (rensar) och inga enskilda individer kan då identifieras. Resultaten kommer endast att presenteras på gruppnivå.

Behandlingen av personuppgifter och sekretess hos Socialstyrelsen

Socialstyrelsen är ansvarig för den behandling av personuppgifter som sker före avidentifieringen av födelseuppgifter eller personnummer (personuppgiftsansvarig). Den rättsliga grunden i dataskyddsförordningen är

att behandlingen av personuppgifter är nödvändig för att utföra en uppgift av ett viktigt allmänt intresse och för statistiska ändamål. Socialstyrelsen har stöd för sin behandling i nationell lagstiftning.

De uppgifter som ni skickar in till Socialstyrelsen skyddas av så kallad absolut sekretess (statistiksekretess) har därför ett mycket starkt skydd. De som arbetar med kartläggningen har tystnadsplikt.

Behandling av personuppgifter och sekretess hos er

Er verksamhet/enhet är personuppgiftsansvarig för de personuppgifter som behandlas hos er när ni fyller i och skickar ifyllda enkäter till Socialstyrelsen.

De uppgifter som Socialstyrelsen efterfrågar i enkäten är hos er belagda med sekretess. Sekretessbestämmelser finns i 26 kap. offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) för:

- Sådan kommunal verksamhet som utför insatser i egen regi eller
- en privaträttslig verksamhet/organisation som genomför insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, på uppdrag av en kommun med bestämmande inflytande över verksamheten.

För sådana utförare (föreningar/organisationer) som genomför insatser enligt SoL på uppdrag av en kommun men där kommunen **inte** har ett bestämmande inflytande över verksamheten gäller istället sekretessbestämmelser i 15 kap. SoL.

Ni måste göra en självständig bedömning av er egen personuppgiftsbehandling och om ett utlämnande av uppgifter kan ske till Socialstyrelsen.

Instruktion för att fylla i enkäten

Fyll i en (1) enkät för varje person som befinner sig i hemlöshetssituation 1, 2 eller 4 under vecka 16, 17 april – 23 april 2023.

Fyll i så många uppgifter som ni kan, för att Socialstyrelsen ska få ett så fullständigt underlag som möjligt om antalet hemlösa i Sverige.

Enkätsvaren skickas in till Socialstyrelsen på sista sidan. Inga uppgifter sparas innan dess.

Enkäten kan fyllas i av personal, av personen själv eller av er tillsammans. Även om personen inte finns på plats vecka 16 kan personal på verksamheten fylla i enkäten. Om du som personal inte kan besvara frågan finns svarsalternativet "vet inte". Om enkätsvaren gäller dig och du inte vill svara fyll i "vill inte svara", eller lämna tomt.

Frågor som är markerade med * är obligatoriska

Verksamhet och kommun

Uppgifter nedan (A-D) fylls i av personal på verksamheten.

*** A. Verksamhet som lämnat uppgifter:**

Fyll i 1 alternativ

Socialtjänstens myndighetsutövning

Utförarverksamheten inom socialtjänsten

Annan verksamhet inom socialtjänst/kommun, vilken:

*** B. Verksamhetens eller uppgiftslämnarens e-postadress:**

*** C. Kommun, där personen vistas vecka 16**

[Lista över kommuner]

D. Personens folkbokföringskommun:

Om annan än vistelsekommun vecka 16

[Lista över kommuner]

Vem eller vilka har svarat på frågorna i enkäten?

Fyll i 1 alternativ

Jag har svarat själv (uppgifterna gäller mig)

Personal från verksamheten har svarat och fyllt i uppgifterna

Jag och personal från verksamheten har svarat på frågorna tillsammans

Bakgrundsuppgifter

*** 1. Är du/personen man, kvinna eller har en annan könsidentitet?**

Med annan könsidentitet menar vi personer som inte känner sig som man eller kvinna.

Kvinna

Man

Annan könsidentitet

Personuppgifter

I kartläggningen kan du/samma person förekomma i flera enkäter, om du/personen har kontakt med flera verksamheter vecka 16. För att minimera risken för dubbelräkning är det viktigt att du fyller i så många uppgifter som möjligt i fråga 2 och 3.

(Personnummer/födelseuppgifter och initialer tas bort efter att vi kontrollerat om en person finns flera gånger, det enda som sparas är kön och åldersgrupp.)

Initialer

2. Fyll i dina/personens initialer - första bokstaven i förnamnet (tilltalsnamn) och första i efternamnet

Första bokstaven i förnamnet (tilltalsnamn):

Första bokstaven i (första) efternamnet:

Ålder

3. Ange födelsedatum eller personnummer

Fyll i så många uppgifter som möjligt i fältet för födelsedatum och för de fyra sista siffrorna i personnumret.

Om du inte vill/kan ange personnummer, hoppa till fråga 3a.

Fyll i födelsedatum:

(8 siffror Årtal, Månad och Dag, tex 19720124)

Fyll i de fyra sista siffrorna i personnumret:

Om du har fyllt i personnummer/födelsedatum ovan, gå direkt till fråga 4

3a. Ange din/personens ålder:

Om du har fyllt i ålder på fråga 3a, gå direkt till fråga 4

3b. Ange i vilken åldersgrupp du/personen är

18–24

25–34

35–64

65 år eller äldre

*** 4. Är du/personen född i Sverige eller utomlands?**

Fyll i 1 alternativ

Sverige

Annat land

Vet inte

Vill inte svara

Familjeförhållanden

5. Lever du/personen med en partner, under vecka 16?

Med partner menas make/maka, sambo, livskamrat.

Ja

Nej

Vet inte

Vill inte svara

6. Har du/personen barn under 18 år?

Här menas att du/personen är förälder till biologiska och/eller adopterade barn

Ja

Nej

Vet inte

Vill inte svara

Om du svarat Ja på fråga 6 får du följdfrågorna 6a och 6b.

ANNARS [övriga svarsalternativ] - kommer du direkt till fråga 7.

Följdfråga 6a och 6b, om personen har barn:

6a. Hur många barn under 18 år har du/personen?

Ange 1 alternativ

1

2

3

4

5

6

7

8 eller fler

Vet inte

Vill inte svara

**6b. Hur många barn bor du/personen med, helt eller växelvis?
Inkludera växelvis boende barn även om barnen är hos annan förälder just denna vecka.**

0	1	2	3	4	5
6	7	8 eller fler	Vet inte	Vill inte svara	

Boendesituation – vecka 16

*** 7. Vilken huvudsaklig hemlöshetssituation har du/personen, under vecka 16?**

Ange 1 svarsalternativ, där du/personen vistades flest dygn denna vecka.

- Akut hemlöshet (hemlöshetsituation 1)
- HVB, boende med stöd, SiS-institution, anstalt o likn. personen ska flytta inom 3 mån utan något eget boende (hemlöshetssituation 2)
- Eget ordnat kortsiktigt boende (hemlöshetsituation 4)
- Övrigt

Akut hemlöshet (hemlöshetsituation 1):

Offentliga utrymmen, Utomhus

Källare, garage, vind eller liknande

Tält, Bil

Husvagn, Campingstuga

Härbärke, Akutboende

Vandrarhem, Hotell

Tillfällig logi på Jourboende, Korttidsboende

Skyddat boende eller Kvinnojour

HVB, boende med stöd, institution, anstalt - flytta inom 3 mån utan boende (hemlöshetssituation 2):

SiS - institution, Hem för vård och boende (HVB), Familjehem - skrivs ut inom 3 mån utan bostad

Kriminalvårdsanstalt/Häkte - frigges inom 3 mån utan bostad

Boende med stöd, Inackorderingshem - skrivs ut inom 3 mån utan bostad

Heldygnsvård på behandlingsenhet inom hälso- och sjukvården (inkl tvångsvård enl. LRV och LPT) - skrivs ut inom 3 mån utan bostad

Eget ordnat kortsiktigt boende (hemlöshetsituation 4):

Ofrivilligt boende hos familj eller släkt – utan inneboendekontrakt

Ofrivilligt boende hos kompisar eller bekanta – utan hyres-/inneboendekontrakt

Tillfälligt inneboende hos privatperson (max 3 mån efter vecka 16)

Tillfälligt andrahandsboende hos privatpersoner (max 3 mån efter vecka 16)

Övrigt

Annan, ange vad:

Vet inte exakt – men ingår i hemlöshetsituation 1

Vet inte exakt – men ingår i hemlöshetsituation 4

Tidigare boendesituation

8. Hur bodde du/personen innan den nuvarande hemlöshets-situationen (där du/personen vistas eller bor nu)?

Fyll 1 alternativ

Eget ordinärt boende (förstahandskontrakt eller ägd bostad – eget eller partners)

Andrahand/inneboende (långvarigt kontrakt minst 3 mån)

Hos föräldrar

Akut hemlöshet - utomhus, offentlig plats, tält, bil, husvagn, härbärke, akutboende, vandrarhem, skyddat boende m.fl.

På institution/HVB/vårdavd./Kriminalvård m.fl. – utan bostad efter flytt/utskrivning

Långsiktig boendelösning - tränings- eller försökslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt, hotellhem, Bostad först med andrahandskontrakt (hemlöshetsituation 3)

Bodde ofrivilligt hos familj/släkt/vänner, tillfälligt kontrakt eller inneboende max 3 mån

Annat, vad:

Vet inte

Tid i hemlöshet

9. Hur lång sammanhängande tid har du/personen varit i hemlöshetssituation 1–4? (fram till idag)

Om du/personen varit i flera olika hemlöshetssituationer efter varandra, lägg ihop den sammantagna tiden.

Om du/personen varit på institution, HVB, anstalt, boende med stöd, vårdavdelning och inte hade boende 3 mån inför kommande flytt (i hemlöshetssituation 2) – räkna 3 månader för den perioden.

Hemlöshetssituationerna som ingår här är:

[OBS även hemlöshetssituation 3]

1. Akut hemlöshet - utomhus, offentlig plats, tält, bil, husvagn, härbärke, vandrarhem, akutboende m.fl.
2. På institution/HVB/boende med stöd/kriminalvårdsanstalt/vårdavd. m.fl. – utan bostad sista 3 månaderna innan utflytt/utskrivning
3. Långsiktigt boende - I tränings-/försökslägenhet, socialt kontrakt, hotellhem, Bostad först (med andrahandskontrakt)
4. Eget ordnat kortsiktigt boende - Bodde ofrivilligt hos släkt/vänner, med tillfälligt kontrakt eller inneboende i max 3 mån

Fyll i 1 alternativ

0–3 månader

4–12 månader

1–3 år

4–9 år

10 år eller längre

Vet inte

Faktorer som bidragit till hemlösheten

10. Vilken/vilka faktorer har bidragit till din/personens nuvarande hemlöshetssituation, under vecka 16?

Flera svar kan fyllas i

Saknar ordnat boende efter institutionsplacering, HVB, anstalt och likn.

Arbetslöshet, ingen stadigvarande inkomst, låg inkomst

Missbruk, skadligt bruk eller beroende

Psykisk ohälsa

Fysisk/somatisk ohälsa

Skilsmässa, separation

Konflikt i familjen

Våld i nära relation

Brist på hyreslägenheter (långa kötider)

Godkänns inte som hyresgäst på bostadsmarknaden

Skulder, betalningsanmärkningar

Vräkning – p.g.a. obetald hyra, störningar eller annan grund

Annat, vad:

Vet inte

Vill inte svara

Behov av stöd – vecka 16

11. Har du/personen behov av stöd, insatser, behandling eller vård under vecka 16, utöver boendet?

Ange orsakerna till behoven.

Flera alternativ kan anges

Fysiska/somatiska besvär

Problem i min och tänder

Psykisk ohälsa

Funktionsnedsättning (som leder till behov av stöd)

Ingen eller låg inkomst (t.ex. behov av ekonomiskt bistånd)

Familjeproblem

Våld i nära relation

Kartläggning av hemlösheten 2023

Brist på sysselsättning/arbete

Skulder, betalningsanmärkningar (t.ex. behov av skuldsanering, ekonomisk rådgivning)

Annat, vad:

Inga behov

Vet inte

Vill inte svara

Stort tack för din medverkan!

Bilaga 5. Socialstyrelsens enkätfrågor i BME 2023

I bilagan finns de frågor, definitioner och svarsalternativ som Socialstyrelsen hade med i bostadsmarknadsenkäten 2023. Frågorna ställdes under avsnittet *Socialtjänstens långsiktiga boendelösningar*, i del 5a Läget för olika grupper på bostadsmarknaden.

Frågorna 44, 45 och 54 var 2023 gemensamma för Boverket och Socialstyrelsen.

Socialtjänstens långsiktiga boendelösningar

Utöver Boverkets egna frågor tillkommer i år några frågor om personer som bor i långsiktiga boendelösningar, enligt socialtjänstlagen (2001:453). Det gäller personer som bor i träningslägenhet, försökslägenhet, socialt kontrakt, kommunalt kontrakt, bostad först eller motsvarande. Det är boendelösningar med någon form av hyresavtal/kontrakt (ofta andrahandskontrakt) där boendet är förenat med tillsyn, särskilda villkor eller regler - med begränsad besittningsrätt.

Frågorna ställs av Socialstyrelsen, som har regeringens uppdrag att kartlägga hemlösheten nationellt 2023. Frågor om gruppen ställs här för att minska kommunernas uppgiftslämnarbörda till kartläggningen. Svaren kommer att redovisas som mängdstatistik om personer i långsiktiga boendelösningar (hemlöshetssituation 3), och kan inte hänföras till enskild person.

Socialstyrelsens frågor är markerade med *.

Om ni har frågor om Socialstyrelsens frågor vänligen kontakta hemloshet@socialstyrelsen.se

44. Hyr kommunen efter biståndsbeslut ut bostäder i andra hand till personer som inte blivit godkända på den ordinarie bostadsmarknaden?

Frågan avser bostäder som förmedlas genom socialtjänsten, där biståndsbeslut har tagits enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen, SoL. Det rör sig om boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt.

Frågan gör ingen skillnad på om kommunen är förstahandshyresgäst och hyr ut lägenheten i andra hand eller om kommunen direktäger bostaden och hyr ut den i första hand (med begränsad besittningsrätt). Boendet kan vara förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

Frågan gäller inte LSS-boenden, äldreboenden eller särskilt boende enligt SoL för personer med funktionsnedsättning. Frågan omfattar inte heller förturer till bostäder där den boende direkt får ett förstahandskontrakt. Kortsiktiga boendelösningar som till

exempel akuta boenden och jourlägenheter, som är avsedda för tillfällig övernattnig, ingår inte.

Ja Nej

45. Vänligen ange hur många bostäder för andrahandsuthyrning kommunen hade den 1 januari 2023, hur många hushåll som då bodde i dessa bostäder och hur många vuxna personer som bodde i dessa bostäder den 1 januari 2023.

Frågorna avser bostäder som förmedlas genom socialtjänsten, där biståndsbeslut har tagits enligt 4 kap. 1 § eller 2 § socialtjänstlagen, SoL. Det rör sig om boendelösningar med någon form av hyresavtal, vanligtvis andrahandskontrakt.

Frågan gör ingen skillnad på om kommunen är förstahandshyresgäst och hyr ut lägenheten i andra hand eller om kommunen direktäger bostaden och hyr ut den i första hand (med begränsad besittningsrätt). Boendet kan vara förenat med tillsyn och/eller särskilda villkor eller regler.

Frågan gäller inte LSS-boenden, äldreboenden eller särskilt boende enligt SoL för funktionshindrade personer. Frågan omfattar inte heller förturer till bostäder där den boende direkt får ett förstahandskontrakt. Kortsiktiga boendelösningar som till exempel härbärgen och jourlägenheter, som är avsedda för tillfällig övernattnig, ingår inte.

Bostäder, antal:

Hushåll, antal:

Personer, 18 år och äldre, antal:

Frågorna [nedan] gäller personer som bor i kommunernas lägenheter/boenden för andrahandsuthyrning med stöd i SoL-beslut

***46. Vänligen fördela antalet personer på kön och ålder.**

Lämna tomt om det saknas uppgift och 0 om det inte finns någon.

	18-24 år	25-34 år	35-64 år	65 år och äldre
Män				
Kvinnor				

***47. Vänligen fördela om dessa personer är födda i Sverige eller utomlands.** Lämna tomt om det saknas uppgift och 0 om det inte finns någon.

Födda i Sverige, antal:

Födda utomlands, antal:

***49. Hyrs några av bostäderna ut med SoL-beslut till personer under 18 år? Dvs där en minderårig har hyresavtal**

Ja, färre än 10

Ja, fler än 10, ange antal

Nej

Saknar uppgift

***53. Vänligen ange antal hushåll med hemmavarande barn och hushåll utan hemmavarande barn.**

Med hemmavarande barn menas barn under 18 år som bor i hushållet stadigvarande eller växelvis. Fyll i 0 om det inte finns någon.

Antal hushåll med hemmavarande barn:

Antal hushåll utan barn:

Saknar uppgift, kommentar _____

54. Vänligen ange det totala antalet hemmavarande barn som ingår i hushållen som hyr i andra hand:

Med hemmavarande barn menas barn under 18 år som bor stadigvarande eller växelvis.

***56. Hur många hushåll består av ensamstående kvinnor med hemmavarande barn under 18 år? Vänligen ange antal.**

Fyll i 0 om det inte finns någon

Antal:

Saknar uppgift, kommentar:

***57. Hur många av hushållen med hemmavarande barn under 18 år har minst en förälder som är född utomlands? Vänligen ange antal.**

Skriv "saknar uppgift" i textrutan om uppgift saknas.

Antal:

Saknar uppgift, kommentar:

***58. Hur många av hushållen med hemmavarande barn befann sig innan den nuvarande boendelösningen i någon form av akut hemlöshetssituation? Vänligen ange antal.**

Med akut hemlöshetssituation menas hushåll med barn som befanns sig tillfälligt i jourboende, på akutboende, vandrarhem/hotell, skyddat boende/kvinnojour, härbärke, camping/bil eller motsvarande.

Antal:

Saknar uppgift, kommentar: